popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Mayıs 2006 Sayı 69 5,00 YTL

Demiryolu savaşçıları

0/1533
-17-

ı Soruda'
man Gazi dönemi

ünya Savaşı'nda
l Türk esirleri

saratorluğun
yüzyılında
haceret günleri

tuluş Savaşı'nın
orkörü: Gazal

r Ortaylı ile
pkapı Sarayı'

ıd 150 yaşında

yıl önce:
nobil'de kaza!

80 yılda 4 rejim ÇİN

'2000 yıllık imparatorluk' diye de anılan Çin, yüzyıllar boyu içe dönük bir yapıdan sonra, hızla değişir; büyük sarsıntılarla şekillenen bu dönemde, 80 yılda, 4 ayrı rejim ortaya çıkar.

212323 06/05
ISSN 1302-6577

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Çin tarihini artık herkes öğrenecek...

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Dört bin yıllık Çin tarihine makro bir yaklaşımla baktığımızda, bunun 2000 yılının 'İmparatorluk' dönemi olduğunu görüp, önce 'şapka' çıkarmamız gerekir... Özellikle de, Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşı ile övünmeyi pek seven biz Türklerin, bunu yapması şart bence!

Antik Çin'deki Qin sülalesinin kurucusu, ilk ve ünlü imparator Zheng, M.Ö. 249-210 yılları arasında hüküm sürmüş... Oysa Çin, 'Altın Çağ'ını M.S. 618-907 yılları arasında, Tang Hanedanı döneminde yaşamış: Yani 'Kuruluş' döneminden 'Altın Çağ' yüzyıllarına giden süreç bile, 700 küsur yıl sürmüş!..

Kağıdı, baskı tekniğini, porseleni, ipeği, barutu ve pusulayı bulan Çin uygarlığı, Tang Hanedanı döneminde, günümüz Çin'inden yani Çin Halk Cumhuriyet'inden daha geniş topraklara sahip imiş...

Aman; bu arada, Amerikalılar gibi, 'Çin Cumhuriyeti' yani Formoza adasındaki Tayvan ile Çin Halk Cumhuriyeti'ni karıştırmayalım! Hoş, Amerikalıların bu karışıklığı 'bir komplo teorisi çerçevesinde' bilerek yaptıklarını; 'iki Çin' meselesini hatırlatarak, Nisan ayında ABD'yi ziyaret eden Devlet Başkanı Hu Jintao'yu zora sokmak istediklerini söyleyenler de var!..

Her neyse, biz tarihe dönelim: Günümüz Çin'ini kavramak için, gerçekten Çin'in geçmişini, özellikle de, son 80 yılını iyi bilmek gerek...

Yüzyıllar boyunca, hep içe dönük yapısını korumuş olan İmparatorluk Çin'i, 1900'lerin başında, hızlı bir değişim süreci içinde, büyük sarsıntılarla geçen 80 yılda, 4 ayrı rejim yaşamış.

İşte biz de bu sayımızda, Popüler Tarih'in yazı ailesinden M. Tanju Akad'ın hazırladığı geniş Çin dosyasında, daha çok bu 80 yıla odaklanan yazılara yer verdik: Bugünün Çin'inin anahtarı, bu yıllarda yatıyor. Üstelik bugünün Çin'i, bizim 68 Kuşağı'nın bilip tanıdığı Çin de değil...

Artık Çin, uluslararası siyasî dengelerin de ötesinde, dünya ekonomisinde çok önemli bir aktör; ABD'de Başkan Bush'un kendisini ziyaret eden Çin'in '1 numarası' Hu Jintao'ya ('Hu Cintao' diye yazanlar da var; tıpkı 'Mao Çetung' ya da 'Mao Zedung' diye yazanlar olduğu gibi!) gösterdiği ilgi de bunun son kanıtı idi...

> Artık Çin, uluslararası siyasî dengelerin de ötesinde, dünya ekonomisinde çok önemli bir aktör; Çin Devlet Başkanı'nın ABD ziyareti bunun kanıtıydı.

Çin'i tanımak isteyenlerin başvurup faydalanabilecekleri kaynakların ve özellikle de kitapların sayıyı oldukça yüksek; bu yüzden aralarından en faydalı, en yararlı olanları öne çıkarmak gerek...

Biz de bu ay, zaman sorunu nedeniyle, dosyamıza paralel kitap sayfaları yapamadık; ama yine de son dönemde çıkan iki ilginç 'Çin kitabını' okurlarımıza tanıttık.

Nice sayılarda her ay buluşmak dileğiyle. ■

İçindekiler

Mayıs 2006

KAPAK

KAPAK: GENERAL HEYKELİ / M.Ö. 200'LER (ABC AJANSI)

54 Çin: 80 yılda 4 rejim
Yüzyıllar boyunca, hep içe dönük bir yapıya sahip olan Çin, 1900'lerin başlarından itibaren, hızlı bir değişim sürecinde, 80 yılda 4 ayrı rejim yaşar. Biz de, projektörlerimizi Çin'in bu dönemine çevirdik.
M. Tanju Akad

4 Editörden
6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin
8 Geçen Ay
Sebahat Bağbars
14 İnteraktif Kürsü
20 On Soruda: Osman Gazi dönemi
Erhan Afyoncu
26 Söyleşi: İlber Ortaylı
Sebahat Bağbars
40 Denizcilik: Kurtuluş Savaşı'nın Gazal römorkörü
Eser Tutel
45 Fransa'daki sivil Türk esirleri
Ali Özuyar
66 Portre: Prof. Dr. Osman Turan
Fahameddin Başar
72 Kurtuluş Yılları: Demiryolu savaşçıları
Ertan Ünal
80 Teknoloji: Çernobil faciası
Fatih Toptan
84 Bilim Tarihi: Freud 150 yaşında
Fatih Toptan
90 Dergilerden
Lale Uçan
92 Kırkambar: Spor gazetesi
Feza Kürkçüoğlu
94 Kitap
Lütfü Tınç
96 Ajanda
Erkan Ildız
102 Televizyon
Olkan Özyurt
104 Bulmaca
Sedat Yaşayan
106 Ayın Fotoğrafı

DİZİ: ANADOLU'YA GÖÇ

32 Yunan ayaklanmasından Girit olaylarına
1700'lerin son çeyreğinden Balkan Savaşları'na, milyonlarca Müslüman Türk, Kafkaslar'dan Rumeli'ye, çok geniş bir coğrafyada göçe zorlanacaktır. İşte biz de Osmanlı İmparatorluğu'na, ağır tarihî yükler getirecek bu dönemi, üç bölümlük bir dizide ele alıp etraflıca inceledik.
Orhan Koloğlu

popüler tarih
Yıl: 6 Sayı: 2006/69 Mayıs 2006

Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT
İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT
Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT
Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ
Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS
Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ
Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR
Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • EDHEM ELDEM
VAHDETTİN ENGİN • ALPAY KABACALI
HAYDAR KAZGAN • ÖMER KOÇ
ORHAN KOLOĞLU • CÜNEYT KORYÜREK
İLBER ORTAYLI • SAMİ ÖNAL
METİN SÖZEN • ESER TUTEL
Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
MİRHAN BİLİR • ERKAN İLDİZ
TCDD İSTANBUL DEMİRYOLU MÜZESİ
Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ
Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN
Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır
Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25
Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Vahdettin Engin

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

100 yıl önce

Selanik'te tıp mektebi

Selanik'te bir tıp mektebinin açılacağını öğrenmiş bulunuyoruz. (...) Mektep için yer seçimi yapıldı. 'Eski Kale'nin karşısı bunun için uygun bulundu. İnşaat masrafları on bin lirayı bulacak. Mektebin süresi beş yıl olup, öğrencilerin aldıkları diplomalar ülkenin her tarafında geçerli kabul edilecek.

(Le Moniteur Oriental, 3 Mayıs 1906)

Hazret-i Peygamber için mevlit

Dün Hazret-i Peygamber'in doğum yıldönümü idi. Zat-ı şahaneleri, bu vesile ile Hamidiye Cami-i'nde bir selamlık resm-i âlisi düzenlediler. Zat-ı şahaneleri beraberinde, şehzade Burhaneddin Efendi *[üstte]* ve Serasker Rıza Paşa olduğu halde öğleye doğru camiye geldiler.

(Le Moniteur Oriental, 7 Mayıs 1906)

Süveyş Kanalı

Süveyş Kanalı Şirketi 1905 yılında kanaldan geçen gemilerle ilgili bir istatistik yayımladı. Buna göre, 1905 yılında 1.559 gemi, kanaldan 4.116 geçiş yapmış bulunmaktadır. Bir yıl önce ise 1.579 geminin kanaldan 4.237 geçiş yaptığı biliniyor.

(Le Moniteur Oriental, 9 Mayıs 1906)

75 Yıl önce: 6 Mayıs 1931

Meclis, Gazi Hazretleri'ni Cumhurreisliği'ne seçti

Son Posta gazetesi, 6 Mayıs 1931 tarihli nüshasında, seçimlerin ardından, 4. Meclis'in nasıl açıldığını, Meclis Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin nasıl yapıldığını aktarır.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, 1931'de Çankaya Köşkü'nde Kâzım (Özalp) Paşa ve Afet (İnan) ile birlikte, bir tarih çalışması sırasında.

Ülke genelinde yapılan seçimler sonucu, kazanan milletvekilleri Ankara'da toplandı ve 4. Büyük Millet Meclisi dün açıldı.

Açılış münasebetiyle öğleden sonra saat birde, iç ve dış kapılarda ikişer polis memuru mevki aldı. Davetliler birer ikişer geldiler. Esasen üç yüz kişiden fazlasına tahammülü olmayan dinleyici locasının çoğunu kadınlar doldurmuştu.

Şimdiye kadar, Meclis'i sadece Halk Fırkası oluşturuyordu. Bu defa yirmi beş kişilik küçük bir müstakil mebuslar grubu da vardı.

Saat ikide zil çalmaya başladı. Koridorda üçer beşer kişilik gruplar halinde konuşmakta olan mebuslar içeri girdiler. Meclis'e ilk defa girenler de dahil olmak üzere, hepsi bu gibi merasime alışık görünüyorlardı. Hiçbir şaşkınlık olmadı. Gelenler rastgele birer sıraya oturdular.

Abdülhak Hamit Bey, arkasında jaketatayı, gözünde tek gözlüğü, iki yardımcının kolunda kürsüye çıktı. En yaşlı aza sıfatıyla celseyi açtı. Küçük bir kağıda bakarak üç beş kelime söyledi. Sesi çok hafifti. Çoğunluk ne dediğini anlamadı. Fakat teşekkür ettiği tahmin ediliyordu. Alkışlandı.

6 Mayıs 1931: Meclis'in açılışından bir gün sonra Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Gazi Orman Çiftliği'nde, Meclis Başkanı seçilen Kâzım (Özalp) Paşa ile sohbette.

Sıra üyelerin yeminine geldi. Masanın üzerinde bir yemin sureti vardı. İsim sırasıyla her mebus kağıdı alarak okudu. Anlaşılan yazı pek güzel değildi. İlk okuyanların birçoğu kekelediler. Bilhassa köylü mebuslar arasında bazıları epeyce duraladılar.

Bu arada Vasıf, Ziya Gevher, Hakkı Tarık beyler gibi uzun yemin metnini çok tabii bir eda ile yarım dakika içinde bitirenler de oldu. Meclis Başkanı seçimine geçildi ve bu merasim de çabuk bitti. Kâzım (Özalp) Paşa ittifakla seçilmişti.

Paşa yerine gelerek işine alışmış bir tarzda geri kalan muameleyi yürütmeye başladı.

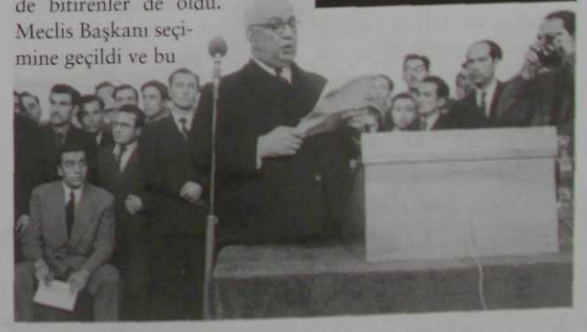
Sıra Reisicumhur seçimine gelmişti. Müstakil mebus Halil Bey buna daha dört ay vakit olduğunu söyledi. Bu beklenmedik bir müdahale idi. Fakat Recep (Peker) Bey yerinden söz alarak bu nokta-i nazarın yanlış olduğunu ifade etti.

Daha sonra Yozgat mebusu Sırrı Bey, Anayasa'nın ilgili maddesini okuyunca Halil Bey'in yanıldığı, Reisicumhur seçiminin dört ay sonra değil, şimdi yapılması gerektiği anlaşıldı. Seçime geçildi.

Gazi Hazretleri müttefiken 'Reisicumhur' seçildi. Kâzım Paşa, derhal Çankaya'ya gitti, neticeyi arz etti. Yarım saat sonra Gazi Hazretleri, Meclis'e geldiler. Kürsüye çıktılar. İşitenlerin bildikleri her vakitki kuvvetli sesi ile, 'And içerim' kelimesini kullanarak yemin ettiler.

Bununla, Dördüncü Meclis işe başlamış oluyor; atılan toplar da bu merasimi selamlıyordu."

Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreteri Recep (Peker) Bey, bir konuşma sırasında.

75 yıl önce

Yeni kadın hâkimler

Mahkemelerde stajını tamamlayan hukuk mezunu hanımlardan altısı hâkimliğe tayin edilmişlerdir. Bu suretle kadın hâkimlerin, adedi dokuza yükselmiş bulunmaktadır.

(Son Posta, 31 Mayıs 1931)

'Hazine-i Evrak' satıldı!

Maliye Vekâleti, İstanbul evrak hazinelerinde bulunan eski kağıt ve defterlerin satılmasına karar vermiştir. Vekâlet bu kararını İstanbul Defterdarlığı vasıtasıyla tatbik ettirmiştir. Bunların okkası 3 kuruş 12 paraya, İzzet Halim Bey ile Mösyö Takforyan ve ortaklarına satılmıştır. Kağıtlar bu şirket tarafından Bulgaristan'a gönderilmektedir. Bunların içinde Fatih devrine ve Vidin, Silistre, Tuna vilayetlerine ve yeniçerilere ait birçok vesika vardır.

Bugünkü Başbakanlık Arşivi deposundan...

(Son Posta, 13 Mayıs 1931)

Mektuplar neden kayboluyor?

İstanbul'un çeşitli semtlerinde, mektupların kaybolduğu konuşuluyordu. Birkaç gün evvel, Maliye Müsteşarı Ali Rıza Bey, Defterdar Şefik Bey ile birlikte, Pera Palas civarında, bir posta memurunun posta kutusunu açarak içindeki mektupları, bir çamaşır sepetine boca ettiğini bizzat gördüler...

(Son Posta, 9 Mayıs 1931)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Sergi

İstanbul Ticaret Odası'ndan 'Han Mektupları'

Eminönü ve Galata semtlerinde yoğunlaşan eski İstanbul hanlarının öyküleri, İTO'nun 'Ticarî Mektup Zarfları ile Tarihe Yolculuk' adlı sergiyle gündeme geldi.

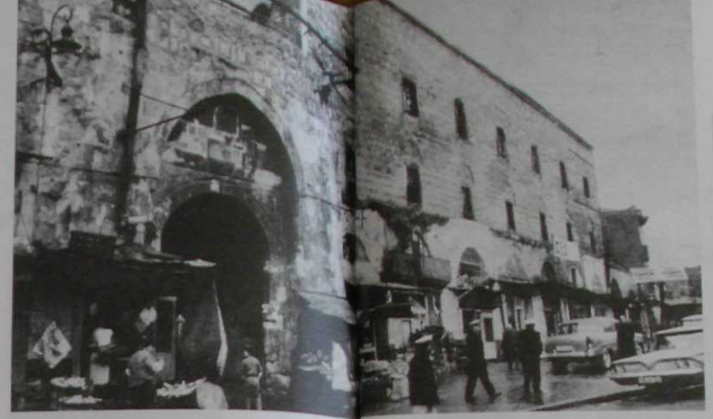
Sadettin Fidan (en solda), İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Murat Yalçıntaş (soldan ikinci) ile birlikte, serginin açılışında [üstte]. 1890-1945 yılları arasına tarihlenen ticarî mektup zarfları [sağda, üstte ve sağ sayfada].

İstanbul Ticaret Odası'nın Eminönü'ndeki Sanat Galerisi'nde, açılışı 28 Mart günü yapılan ve 'Ticarî Mektup Zarfları ile Tarihe Yolculuk' adını taşıyan serginin süresi uzatıldı ve sergi Nisan sonuna kadar izlenebildi.

Böylece hem efemera meraklıları hem de 'düz' tarih meraklıları yahut 'ticaret tarihi' veyahut 'İstanbul hanlarının tarihi' ya da 1890 ile 1945 arasını kapsayan ve Eminönü ile, Galata ile bağlantısı olan herhangi bir konuyu araştıranlar, bu sergiden yeterince faydalanabildiler.

Han Mektupları Sergisi'nin temel malzemesi, 1890'lardan

1945'lere uzanan bir süreçte, Eminönü ve Galata hanlarına yurtdışından ya da Anadolu'dan gönderilmiş mektup zarflarıyla, bu hanlardan yurtdışına ya da Anadolu'ya yollanmış mektup zarflarından oluşuyor.

Bunların hepsi ticarî mektupların zarfları... Dönemleri itibariyle de, imparatorluğun son zamanları ile Cumhuriyet'in ilk 20 küsur yılını kucakladıklarından, ünlü Camondo ailesinden Glavany'lere, Blumenthal Kardeşler'den, malikhaneleri ve kiliseleriyle oturdukları Moda semtine damgasını vurmuş Whittall'lere kadar, levanten ve gayrimüslim ticaret erbabı, mektup zarflarının muhatabı ya da sahibi olarak, çoğunluktalar...

'Söz konusu hanlar, hangi hanlar ve bu ticaret erbabı ne yapıyordu buralarda?' sorusuna da, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yönetim Kurulu Başkanı Murat Yalçıntaş, sergiyi açış konuşmasında şöyle yanıt veriyordu: "... O dönemler ticaretin aktif olarak yapıldığı hanları çalışmamızın odağına alıyoruz. Genellikle Cenevizlilerden bu yana, ticaretin merkezi olarak sivrilen Galata ile Eminönü'nde yoğunlaşan bu hanlarda, o dönem yurtdışı ile ticarî bağlantı içinde bulunan tüccarların ofisleri bulunurdu."

"Çoğunlukla ekalliyete mensup olan bu tüccarlarımız, dış ticaretimizin önemli aktörleriydi. Onların kaleme aldığı bu ticarî mektuplar ve mektup zarfları, söz konusu dönemde, yurtdışında irtibatlı olunan kişi ve şirketleri, adreslerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır."

"Ayrıca bu zarflar, endüstriyel mamul maddeler ithalatımızı ve hammadde ihracatımızı yani dış ticaretimizin niteliğini de göz önüne çıkarmaktadır. Hiç şüphesiz bu mektuplarda, o dönem sahip olduğumuz etnik zenginliği de görmek mümkün."

Çemberlitaş civarında geniş bir sahaya yayılan Vezir Han'ın 1960'lardaki görüntüsü [sol üstte]. 1890'larda Eminönü meydanı [üstte] ve günümüzün bir görüntüsünde, 4. Vakıf Han [solda].

Peki; bir bölümünün içinde mektupları da bulunan bu 'ticarî mektup zarfları' nereden, hangi koleksiyondan geliyordu İTO'nun sergisine?

Halen Almanya'da, Hannover kentinde yaşayan ve uluslararası bir kuruluşta yö-

Haliç'in başlangıcı sayılan Eminönü'nde; iskeleler, kapanlar ve Eminönü hanları, Mısırçarşısı ve civarıyla, Yeni Cami'den Süleymaniye'ye uzanan bir bütün oluştururdu [solda; 1890'larda Eminönü].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Galata hanları, günümüzde 'Bankalar Caddesi' diye de anılan Voyvoda Sokağı boyunca da uzanıp giderlerdi [sağda]. Kapalıçarşı civarında yer alan hanlardan biri de ünlü Zincirli Han'dır [altta; hanın avlusu].

Sergi ve kitap

Hilye-i Şerife

Antik AŞ'nin sahibi Turgay Artam.

netici olan Saadettin Fidan'ın filateli merakıyla başlıyor her şey... Birkaç yıldır müzayedelerden, pulları için zarflar toplayan Fidan'ın koleksiyonunda, sonuçta, bir ticarî mektup zarfları bölümü de oluşuyor.

Bunlar arasından 150 civarındaki zarf ve bazı mektuplar, İstanbul Ticaret Odası'nın sicil kayıtlarıyla, bazı hanların da kimlik dökümü ve fotoğraflarıyla desteklenerek 'Han Mektupları Sergisi'ne dönüşüyor.

Böylece, ticarî mektup zarflarının 'şahsında' iletişim olayının, ticaretin, uzun bir dönem İstanbul hanlarında yoğunlaşan ticarî faaliyetlerin ayrılmaz bir parçası olduğunu bu sergiyle vurgulayan İstanbul Ticaret Odası da, kentin ticaret tarihine, canlı, somut ve en önemlisi, yeni perspektifler açacak bir 'yapı taşı' oturtmuş oldu. L.T.

Antik A.Ş., hat sanatına ilgi duyanları, 12 Nisan'da açılışı yapılan ve 15 gün süren bir sergide buluşturdu.

'Antik Dekor' dergisinin 2005'te, Klasik İslâm Sanatı'nın korunması, teşviki ve gelişimi amacıyla düzenlediği yarışmada dereceye giren hattatların eserleriyle, Yedikuleli Seyyid Abdullah, Mehmet Rasim, Şekerzade Mehmet Efendi, Mehmet Vasfi, Kazasker Mustafa İzzet, Hasan Rıza ve Bakkal Arif gibi klasik dönem hattatlarının eserleri sergilendi.

Ayrıca yarışmada dereceye giren eserlerle, hat sanatının klasiklerinden oluşan kimi eserler, Doç. Dr. Faruk Taşkale ve Doç. Dr. Hüseyin Gündüz'ün İngilizce ve Türkçe olarak hazırladıkları bir kitapta toplanarak, Antik A.Ş. Kültür Yayınları arasında 'Hilye-i Şerife' adıyla piyasaya çıktı.

Seminer

Sinemanın gelişimi

Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam Film Merkezi (MAFM), sinema sanatının gelişimi ve film yapım sürecini merak eden sinema izleyicileriyle, bu sürecin yaratıcılarını, tarihçilerini ve eleştirmenlerini 15 Nisan'da ikinci kez bir araya getirdi. 14 Mayıs 2006'da sonlanacak seminerde, 17 ana başlık altında, sinemanın temelini oluşturan konular kuramsal ve teknik olarak anlatılıyor. Amatör ve profesyonel tüm sinemaseverlere açık olarak yapılan seminerin eğitmenleri arasında, Sinema Yazarları Derneği Başkanı ve Sinema dergisinin Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Açar da yer alıyor.

Grafik sanatı

İnadına Yurdaer: Afişlerin tarihi

Yapı Kredi Kültür Merkezi'nin Sermet Çifter Salonu, tanınmış grafik tasarımcı Yurdaer Altıntaş'ın 'İnadına Yurdaer' başlıklı sergisini, 7 Nisan 2006'da meraklısıyla buluşturdu.

Türkiye'deki grafik sanatının tarihine bir yolculuk olarak da kabul edilebilecek sinema, tiyatro ve festival afişlerinin yer aldığı sergi, 6 Mayıs'ta sonlanacak.

Sergiyi kaçıranlar, katılma imkânı bulamayanlar ya da daha fazlasını merak edenler için, Yapı Kredi Yayınları, Yurdaer Altıntaş'ın öyküsünü ve eserlerini 'İnadına Yurdaer' isimli kitapta topladı.

Ayın sorusu

Prof. Dr. Ahmet Tırpan

Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği Başkanı

Patara olayı (*) ile ilgili, ne diyorsunuz; konuyu açar mısınız?

Son yıllarda içte ve dışta gelişen, Cumhuriyet'imize yönelik politik baskı ve eylemler nedeniyle tedirgin olan aydınlarımız, her konuyu mercek altına alarak sorgulama sorumluluğunu yükleniyorlar. Bu duyarlılığı takdir etmemek mümkün değil. Lâkin bu sorgulamayı yapanların konuya vâkıf olmaları gerekir; aksi takdirde, proje üretemeyiz, faydalı işler yapmak isteyenleri de bezdiririz.

ABD Anayasası'nın 220. yılının Patara'da kutlanmak istenmesini siz nasıl karşılıyorsunuz?

Hangi açıdan bakarsanız bakın, son derece olumlu bir teşebbüs. Tüm dünyanın dikkatini üzerimize toplayacak, büyük bir reklam olayı. Getirisinin boyutları tartışılmaz. Anadolu demokrasi ve kültür tarihinin, dünya demokrasisine katkılarını tanıtacağız.

17 yıldır süren Patara kazılarının usule uygun yapılmadığı ve eserlerin tahrip edildiği, bugüne dek 6 profesörün işten ayrıldığı yolunda iddialar var. Gerçek payı nedir?

Kazı Başkanı olarak, bir arkeolojik kazıyı yürütmenin zorluklarını anlatmakla bitiremem. Kazı izni alabilmek için; unvan ve ilgili konuda bilimsel yeterliliğinizin olması gerekiyor. Kazı izinleri bu doğrultuda Bakanlar Kurulu Kararı ile veriliyor; her sene yenilenir. Patara kazıları da aynı statü doğrultusunda yürütülür; kazı başkanı kendini dünya arkeoloji literatüründe ispatlamış bir bilim adamıdır. Her arkeolojik kazının ürünleri, branşlarına göre farklı bilim adamları tarafından incelenip değerlendirilir ve yayımlanır. Bu nedenle, kazılara birçok bilim adamı katılır ve doğal olarak da ayrılır. Bu tür tenkitler, bilimsel ağızlardan gelmeli. Sıradan sözcüklerle birçok kurumun da suçlanmış olacağı fark edilmeli.

(*) 5 Nisan tarihli Milliyet'te, Ömer Erbil imzalı 'Patara tavrına arkeolog tepkisi' başlıklı haberde, 3 bin yıl önce Patara'daki Likya idari yapısının, ABD federatif sisteminin de temelini oluşturduğu; ABD Anayasası'na örnek teşkil ettiği ve ABD Anayasası'nın 220. yıldönümü kutlamalarının 2007'de Patara'da yapılacağı belirtiliyor; bu gelişmelere karşı yörede ortaya çıkan tepkiler aktarılıyordu. Bu tartışmalar çerçevesinde Prof. Dr. Ahmet Tırpan'a Patara olayı ile ilgili düşüncelerini sorduk.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Belgesel

'Kurtuluş Vapuru'

Kurtuluş vapuru [sağda] belgeseli, Erhan Cerrahoğlu [üstte] yönetiminde, 15 kişilik bir ekiple çekildi. Savaş döneminde açlıktan çöpleri karıştırmak zorunda kalan bir Yunanlı vatandaş [sağ üstte].

II. Dünya Savaşı döneminde Yunanistan'da efsaneleşen Türk bandıralı 'Kurtuluş' gemisinin belgeseli yapıldı.

Yapımcılığını Demo Productions'un üstlendiği, "Barışı Taşıyan Vapur: Kurtuluş" isimli belgesel, Erhan Cerrahoğlu yönetimindeki 15 kişilik ekibin titiz çalışmasıyla, bir buçuk yılda tamamlandı.

Savaş sırasında Nazi Almanyası'nın yiyecek stoklarına el koyması sonucu, ölümcül bir açlığa mahkûm olan Yunanistan halkına dostluk elini uzatan ilk ülke, Türkiye olmuş, Kızılay da bu işe aracılık etmiş; İstanbullu Rumlar da, bu yolda büyük yardımlar yapmışlardı. Yiyecek yardımlarını Pire limanına ulaştıran Kurtuluş gemisi, daha ilk günden Yunan halkının sevgilisi haline gelmişti. Ancak Kurtuluş, beşinci seferini yaparken Marmara'da, bilinmeyen bir noktada batmıştı.

'Kurtuluş Vapuru' öyküsü ekseninde, belgeselin ana amacı, sürekli siyasî gerginlikler yaşayan iki komşu ülkenin aslında birbirlerine ne kadar yakın olabileceklerini göstermek.

Açılış

Ankara'nın 'Hukuk Müzesi'

Hukuk Müzesi'nden genel görünüm [altta].

Türkiye'nin ilk 'Hukuk Müzesi', Ankara Barosu avukatlarından Vedat Ahsen Coşar'ın Baro Başkanlığı döneminde, 21 Aralık 2005 tarihinde alınmış olan bir kararla kuruldu ve açılışı da Nisan ayında yapıldı.

16. Yüzyıl'a kadar uzanan yaklaşık bin parçayı barındıran ve çağdaş bir donanım çerçevesinde tasarlanan müzede, hukukun geçirdiği gelişimi anlatan fotoğraf, heykel, gravür ve resimler; cüppe ve daktiloların yanısıra daha birçok obje yer alıyor. Müzede ayrıca bir satış alanı, bir kafeterya ve hukuk dünyasını ele alan çeşitli belgeseller ve filmlerin izlenebileceği sinema salonu da mevcut...

Bir Fransız avukat cüppesi ve şapkası da müzede yer alıyor.

Müze ile ilgili ayrıntılı bilgi, (0 312) 418 77 04 nolu telefondan edinilebilir.

merakediyorum@
googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-posta adresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlaninceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

BİLGİLENME K HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@
googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum

FRANSIZ BAHARI 2006

Nisan'da sinema vardı, Mayıs'ta ise tiyatro...

Türkiye'de bir kültür sezonu olarak yaşanmaya başlanan '2006 Fransız Baharı' etkinliklerine, Nisan ayında, 'sinema' damgasını vurdu; Mayıs etkinlikleri boyunca da, 'tiyatro' kendini hissettirecek.

Michael Haneke'nin yönettiği 'Saklı' adlı film de Anadolu'da gezecek yapıtlar arasında [üstte].

MİNE HAKSAL

Fransız Baharı, ilk ayını geride bıraktı. İzleyici sayısı 140 bini bulan İstanbul Uluslararası Film Festivali, Fransız filmlerine ayrılan özel bölümle olsun; gelen, gelmeyen ünlü Fransız sinema sanatçılarıyla olsun, 'bahar'ın Nisan ayına damgasını vurdu.

Çocuk Filmleri Festivali'ne de çizgi filmleriyle katılan Fransız sineması adeta hızını alamayıp 'Türkiye yollarında' dolaşarak altı yeni filmiyle Erzurum, Kars, Van, Diyarbakır, Gaziantep, Antakya ve Adana'daki sinemaseverlerle de buluştu.

Ankara'da müzik ve dans etkinlikleri ön plandaydı. 20. Yüzyıl'ın yetiştirdiği ünlü felsefecilerden Gilles Deleuze (1925-1995) için düzenlenen sergi ve bir dizi konferans dışında, İstanbul ilginç başka kültür etkinliklerine de sahne oldu.

Fransa kralı I. François'nın İbranice, Yunanca ve matematik öğretilmesi maksadıyla 1530'da oluşturduğu, yani geçmişi ilk Fransız-Osmanlı ilişkilerinin kurulduğu döneme kadar uzanan bir kurumun, 1870'de aldığı isimle, 'Collège de France'ın İlkçağ alanında uzman profesörleri, İstanbul Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nün (IFEA) işbirliğiyle bir dizi konferans verdi:

Dinler tarihçisi Michel Tardieu, İslâm Araştırmaları Merkezi ve Galatasaray Üniversitesi'nde tektanrılı dinlerin doğuşu, kökeni ve birbiriyle ilintileri hakkında yaptığı konuşmalarla, farklı kesimlerin ilgisini topladı.

Mısırbilimci Jean Yoyotte, Firavun Dönemi'ni çeşitli açılardan ele alan on konferans verdi, ikisi İstanbul Arkeoloji Müzeleri Mısır seksiyonu lahitleri ve taş eserleri üzerineydi.

İran tarihçisi Pierre Briant konferansında, Pers-Ahemenit İmparatorluğu ile Osmanlı İmparatorluğu'nu mukayese eden Avrupalı tarihçi ve siyaset analizcilerinin (18. Yüzyıl sonu, 19. Yüzyıl başı) görüşlerini değerlendirdi.

IFEA'nın İstanbul Üniversitesi'yle birlikte düzenlediği 'Mezar Arkeolojisi Seminerleri' de, Türkiye Turist Rehberleri Birliği'yle beraber hazırladığı Bizans konferansları çerçevesinde sunulan "10. Yüzyılda Anadolu'da Krallık Kiliseleri: Ağtamar, İşhan ve Tokatlı" başlıklı konferans da yine Nisan ayı etkinlikleri arasındaydı.

'Fransız Baharı' Mayıs'ta da, 15. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali ve 4. Uluslararası Tiyatro Olimpiyatları kapsamında kendini hissettirecek. Sahnelenen oyunların yanı sıra, Fransa Üniversite Enstitüsü, Poitiers Üniversitesi ve Anadolu Araştırmaları Enstitüsü tarafından 'Gösteriler Avrupası' başlığı altında düzenlenen 'İlkçağ tiyatrosundan gölge tiyatrosuna maskelerin dönüşümü' konulu uluslararası kolokyum (25-27 Mayıs) arkeolog, edebiyatçı, tarihçi ve sosyolog

pek çok bilim insanını bir araya getirecek...

İstanbul Fransız Kültür Merkezi iki ilginç konferansa da ev sahipliği yapacak. "Semerkand'taki İlk Türk Hâkimleri" başlıklı konferansta (8 Mayıs) Afrasiyab (Moğollar öncesi Semerkand) kazılarını yürüten Özbek-Fransız ekibinin eş başkanı arkeolog ve İran dilleri uzmanı Frantz Grenet, 11. Yüzyıl ile 13. Yüzyıl başlarında Karahanlar'ın saray medeniyetini, İslâm sanatı tarihine yeni bir bakış açısı getiren şaşırtıcı keşifleri, özellikle de duvar fresklerini tanıtacak.

'Demokrasi Sınırlarında Kırgızistan' adlı konferans

İsmaël Ferroukhi'nin yönettiği 'Büyük Yolculuk' da [en üstte], 'Kuşlar: Kanatlı Uygarlık' gibi [solda; filmin afişi], Anadolu'da gezen filmler arasındaydı. Ünlü felsefeci Gilles Deleuze için düzenlenen sergide yer alan bir film karesinde, Deleuze'ün görüntüsü [üstte].

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nde...

Fransız Baharı'nın İstanbul'daki etkinliklerinden bir bölümü de, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nün çatısı altında gerçekleştiriliyor...

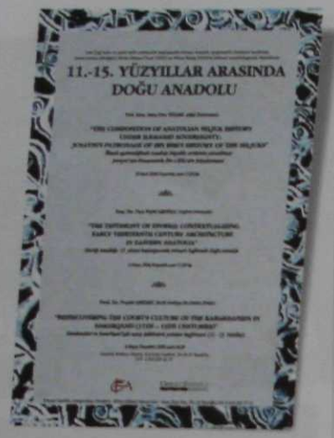
10 Mayıs Çarşamba: Özgür Sevgi Göral (EHESS-YTÜ), Noémi Lévy (Aix-Marseille I-B.Ü) ve Alexandre Toumarkine'in (IFEA) bilimsel sorumluluğunda düzenlenen "Osmanlı İmparatorluğu'nda asayişin sağlanması (18.-20. Yüzyıllar)" konulu seminerler kapsamında, saat 17.30'da, Ufuk Adak'ın (Ege Üniversitesi) "Dr. Paul Pollitz'in Aydın Vilayeti'ndeki hapishaneler üzerine hazırladığı raporlar (1917-1918)" konulu konferansı.

11 Mayıs Perşembe:

17.00'de Birol Caymaz'ın (Galatasaray Üniversitesi) ve Alexandre Toumarkine'in (IFEA) bilimsel sorumluluğunda düzenlenen "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Siyasî Ritüeller ve Semboller" semineri çerçevesinde, saat 17.00'de Faik Gür'ün (Sabancı Üniv.) "Sculpting Turkish Nationalism" serisinin üçüncüsü, "Mustafa Kemal'in Ankara ve Afyon'daki Anıt heykelleri" konulu konferansı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

(23 Mayıs) ise, uzun yıllar önce Orta Asya'ya âşık olup Bişkek'te yaşamak üzere ordudan ayrılan Fransız albay René Cagnat tarafından verilecek.

İstanbul Bilgi Üniversitesi işbirliğiyle gerçekleştirilen 'Çapraz Bakışlar: Türkiye, Fransa ve Avrupa' söyleşileri çerçevesinde Türk ve Fransız aydınlar 23 Mayıs ve 1 Haziran tarihlerinde şehircilik ile İslâm ve modernlik konularında tartışacaklar...

İzmir Fransız Kültür Merkezi de, 12 Mayıs'ta Fransa'da yaşayan şan sanatçısı Çimen Seymen eşliğinde Venedik ve Osmanlı müziğinin icra edileceği ilginç bir konsere sahne olacak.

Konserde elçiler tarafından getirilip de daha önce yayımlanmamış ya da 17. Yüzyıl Türk elyazmaları arasında bulunmuş eserlerle dönemin İtalyan müzisyenleri Caccini, Merula ve Kapsberger'in besteleri seslendirilecek. ■

Avusturya Liseliler Derneği'nin sergisi

Viyana'da 'geçmiş zaman' peşinde...

Avusturya Liseliler Derneği'nin çabalarıyla, Mayıs sonunda Viyana'da açılacak olan sergi, 19. Yüzyıl'ın 2. yarısından itibaren, Osmanlı ile Avusturya arasında, 'buzların nasıl eridiğini' ortaya koyacak...

LÜTFÜ TINÇ

29 Mayıs 2006'da, Viyana'da, Avusturya Parlamentosu Başkanı Dr. Andreas Khol'ün ev sahipliğinde, yakın tarihin Osmanlı / Türkiye-Avusturya ilişkilerini ele alan bir sergi açılacak. Serginin adı, 'Zamana Yolculuk'.

Avusturya Parlamentosu'nun geçen yıl restore edilen Palais Epstein salonlarında iki hafta boyunca izlenebilecek olan bu sergi, Türkiye'deki Saint Georg Avusturya Lisesi mezunlarının kurmuş oldukları 'Avusturya Liseliler Derneği' tarafından düzenleniyor.

Serginin açılışını, Avusturya Dışişleri Bakanı Dr. Ursula Plassnik ile Türkiye'den Dışişleri Bakanı Dr. Abdullah Gül, birlikte yapacaklar...

Sergi, 19. Yüzyıl'da Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasındaki ilişkilerin 'dostluk ve işbirliği' yönüne ağırlık vererek, buna uygun temaları gün ışığına çıkarabilmeyi amaçlıyor.

Kendisi de İstanbul'daki Avusturya Lisesi ve Viyana Teknik Üniversitesi mezunu olan araştırmacı ve fotoğraf tarihçisi Bahattin Öztuncay'ın küratörlüğünde hazırlanan 'Zamana Yolculuk' sergisinde, fotoğraf ve belgelerin yanı sıra, bayrak ve madalya gibi, tarihî değeri yüksek materyaller de izlenebilecek...

Avusturya Liseliler Derneği'nin Başkanı Nurhan Azizoğlu, Başkan Yardımcısı Atilla Karadağ ve Yönetim Kurulu üyesi Ender Armağan ile birlikte, Mayıs sonlarındaki bu serginin içeriğini konuşmadan önce, derneklerinin diğer etkinliklerini öğreniyoruz. Avusturya Liseliler Derneği, son döneminde oldukça aktif; dört yıldır, İstanbul Yeniköy'deki Avusturya Başkonsolosluğu mekânlarında, Yılbaşı partileri düzenliyorlar ve belki de bu yüzden, üye sayıları da giderek artıyor!

Şaka bir yana, bir 'okul derneği' için, 2.500 gibi bir üye sayısı, hiç de azımsanacak bir rakam değil...

Bu gelişmeler çerçevesinde dernek, Balmumcu semtinde

Saint Georg Avusturya Lisesi'nin kız ve erkek bölümlerinin binalarını ve kilisesini görüntüleyen 1910 tarihli bir kartpostal [solda]. **Avusturya Liseliler Derneği'nin amblemi** [solda]. **'Zamana Yolculuk' sergisinin yer alacağı Viyana'daki Epstein Sarayı** [sol sayfada, altta]. **Serginin amblemi** [sol sayfada, ortada].

BİLGİLENMEK HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum

ERTAN ÜNAL ARŞİVİ

I. Dünya Savaşı'nda, Osmanlı hanedanının Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Bulgaristan Krallığı ile işbirliğini gösteren bir propaganda kartpostalı [sağda]. İstanbul'daki Saint Georg Avusturya Lisesi'nin 19. Yüzyıl kaynaklı bir görüntüsü [sağda].

bir de dernek merkezi mekânı satın alıp, ilerideki etkinlikleri için, altyapısını güçlendirmeyi de ihmal etmemiş...

Avusturya Liseliler Derneği'nin Viyana'da da bir şubesi var ve besbelli ki, 'Zamana yolculuk' sergisi için, bu 'şube' de epey çalışmış...

'Zamana Yolculuk' sözcükleri, hele de Viyana gibi bir kentin kafamızdaki imajıyla birleşince, bizi 1800'lü yılların sonlarına, 1900'lerin başlarına götürüyor ve bu dönemde, artık farklı bir Avusturya ve Osmanlı görüyoruz...

Viyana, Avrupa'nın en rafine kentleri arasındadır; ayrıca Robert Musil'den Sigmund Freud'a, Otto Weininger'den Gustav Klimt'e, kentin 'orta yeri' dâhilerle doludur; ama 'imparatorluk' çökmektedir...

I. Dünya Savaşı ile çökecek olan 'ceberrut' fakat 'yorgun' üç büyük imparatorluğun sahnelerden çekilme dönemi yaklaşmaktadır.

1593'ten 1606'ya kadar, 13 yıl boyunca birbirleriyle sürekli savaşmış iki imparatorluk, artık benzer sorunlarla boğuşmaktadırlar.

Geriye dönüp bakarsak; 16. Yüzyıl sonuna kadar, ordusunun üstün gücüyle, savaşları tek bir meydan muharebesiyle kazanmaya alışmış Osmanlı, ilk kez 1590'larda, ciddi rakibi Habsburg Hanedanı ile karşılaşacaktı.

Ancak 300 küsur yıl sonra, artık iyice yaşlandıklarında, I. Dünya Savaşı şartlarında, bu iki 'ihtiyar' hanedan, kol kola girip aynı cephede, 'İtilâf Devletleri' karşısında 'Mihver Devletleri' cephesini oluşturacaklardı.

İşte 'Zamana Yolculuk' sergisinin ana temaları da, öncesi ve sonrasıyla, bu son dönemi kapsıyor... Avusturya Liseliler Derneği'nin Başkanı Nurhan Azizoğlu, bize bu ana temaları, tek tek özetledi:

Sergide, Avusturya Kraliyet ailesi fertlerinin, 1869'dan 1918'e uzanan bir zaman dilimi içinde İstanbul'a yaptıkları ziyaretler işleneceği gibi, I. Dünya Savaşı döneminin Osmanlı-Avusturya müttefikliği de ele alınacak...

Bu yolda, sergide, dönemin yazılı basınından, kitaplardan, propaganda afişlerinden; rozet, madalya ve bayraklardan oluşan ilginç bir malzeme bütünü izlenebilecek.

Avusturya'nın tanınmış oryantalistleriyle, 19 ve 20. Yüzyıl başlarında Osmanlı topraklarında çalışmış fotoğraf ve ressamların yaşamöyküleri, yapıtları ve Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin gelişmesine katkıları da, sergide işlenen temalar arasında olacak.

Serginin ilginç bir teması da, II. Dünya Savaşı döneminde ve hemen öncesinde Türkiye'ye göç etmiş Clemens Holzmeister, Ernst Diez, Robert Anhegger gibi Avusturyalı bilim adamlarının Avusturya ve Türkiye kamuoyuna tanıtımı olacak...

Çünkü 'Zamana Yolculuk' adlı sergi, Viyana'dan sonra, Linz'de ve İstanbul'da da izlenebilecek...

Açılış daveti Avusturya Meclis Başkanı Dr. Andreas Khol'ün himayesinde yapılacak olan sergi, 29 Mayıs 2006'da, Avusturya Meclisi'ne ait 'Epstein Sarayı'nda gerçekleştirilecek ve 15 gün boyunca izlenebilecek.

Avusturya'nın bu etkinliği desteklemesinde, elbette ki, 'Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı' sıfatını taşıyor olmasının da payı var. ■

Avusturya ve Osmanlı askerlerinin I. Dünya Savaşı sırasındaki silah arkadaşlığını simgeleyen ve 1916'da Viyana'da basılmış duvar afişi [altta].

merakediyorum@
googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlarıinceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

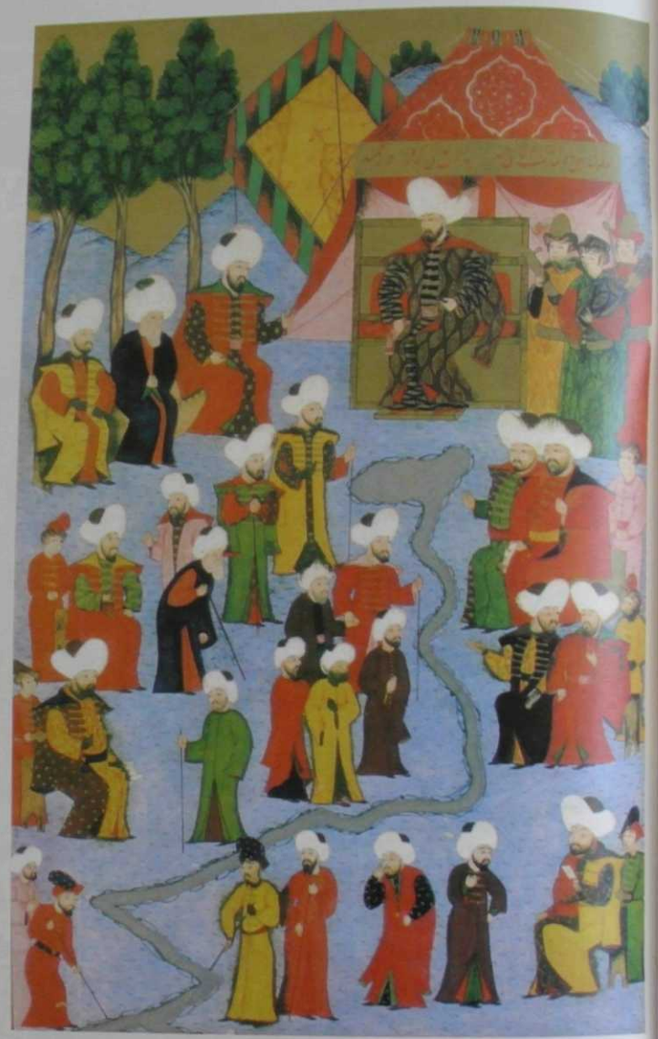
BİLGİLENME K HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@
googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Osman Gazi dönemi

İlk dönem Osmanlı tarihinin kronolojisi oldukça karışıktır; ancak Halil İnalcık'ın araştırmaları, Osman Gazi'nin faaliyetlerini aydınlatmıştır. Halil İnalcık, Koyunhisarı Muharebesi'ni de Osmanlı devletinin kuruluş tarihi olarak kabul eder.

ERHAN AFYONCU

1. Osman Gazi ne zaman tahta çıktı?
2. Osman Gazi, amcasını neden öldürdü?
3. Osman Gazi, ilk olarak nereleri fethetti?
4. Koyunhisar Muharebesi'ne nasıl gelindi?
5. Koyunhisar Muharebesi'nin önemi nedir?
6. Dimbos Geçidi Muharebesi nasıl kazanıldı?
7. Sakarya Seferi'nde nereleri fethedildi?
8. Osmanlı'ya karşı Bizans neler yaptı?
9. Bursa ve İznik nasıl kuşatıldı?
10. Osman Gazi'nin kaç oğlu vardı?

1 Osman Gazi ne zaman tahta çıktı?

Osman Gazi, 1258'de doğdu; 1281'de, babası Ertuğrul Gazi öldüğünde, arkasında üç oğul bıraktı: Gündüz, Saru Yatı (Savcı) ve Osman Bey.

Osman Bey, yaşça kardeşlerin en küçüğü idi. Ancak atılganlığı ve lider karakteriyle ön plana çıktığı için, Ertuğrul Gazi'nin sağlığında babasının vekilliğini de yapıyordu. Osman Bey, bu yüzden 1281'de, kardeşlerinin itirazı olmadan aşiretin başına geçti.

Osman Bey, babasından devraldığı aşireti kısa zamanda bir beyliğe dönüştürdü. Halefleri, Osman Gazi'nin kurduğu beyliği dünyanın en büyük imparatorluğu haline getirdiler.

Bu imparatorluk da, kurucusunun ismini alarak Osmanlı devleti veya Osmanlı İmparatorluğu diye anıldı.

2 Osman Gazi, amcasını neden öldürdü?

Osmanlı devletinin ilk hükümdarı olan Osman Bey, Ertuğrul Gazi'nin en küçük oğlu olmasına rağmen, ağabeylerinin itirazı olmadan beyliğin başına geçmiş; bu yüzden de kardeşler arasında bir çatışma olmamıştı.

Ancak Osman Bey, kendi hükümdarlığını çekemeyen ve aleyhine çalışan amcası Dündar Bey'i 1300'lü yılların başında öldürmek zorunda kaldı. Bu, hanedan içerisinde dökülen ilk kandı.

3 Osman Gazi, ilk olarak nereleri fethetti?

Osmanlı İmparatorluğu'nun dayandığı 'kurucu' aşiret, Ertuğrul Gazi zamanında, Söğüt ile Domaniç arasında bulunuyordu.

Osmanlı bu dönemde, çevrede bulunan ve bir kısmı Türkiye Selçuklu sultanına vergi veren, 'tekfur' adıyla anılmakta olan Bizans valileriyle barış içerisindeydi.

Bu dostluk o kadar ileriydi ki, aşiret yaylağa çıktığı zaman, ağırlıklarını Bilecik'te emanet olarak bırakırlardı.

Osman Bey aşiretin başına geçtiğinde, ilk yıllarında çevredeki tekfurlarla iyi ilişkileri devam ettirdi. Ancak İnegöl Tekfuru aleyhinde faaliyette bulununca, Osman Gazi, 1284'te İnegöl'ü fethetmek üzere harekete geçti.

İnegöl Tekfuru, Osman Gazi'nin üzerine doğru geldiğini haber alınca, Ermeni Derbendi'nde (Pazarköy) pusu kurdu. Meydana gelen savaşta Osman Gazi'nin yeğeni Bay Koca şehit düştü.

Osman Gazi, bu muharebeden kısa bir süre sonra, İnegöl yakınlarındaki Kulaca Kalesi'ni fethetti. Bu durum İnegöl ve Karacahisar tekfurlarının Osmanlı karşısında birleşmelerine yol açtı.

1288'de Ekizce'de meydana gelen muharebede, Osman Gazi'nin kardeşi Saru Yatı şehit düştü. Osman Gazi kısa bir süre sonra, İnegöl'e bir baskın yaparak tekfuru öldürdü. Ardından da 1288'de Karacahisar'ı fethetti.

Üç farklı dönemden, üç farklı Osman Gazi: Hünername'den bir minyatürde [sol sayfada], Arif Mehmed Paşa'nın Mecmu'a-i Tesavir-i Osmaniye'sinde [solda] ve Münif Fehim'in çağdaş çizgileriyle [sol altta].

Münif Fehim'in çizgileriyle, Osman Bey'in, amcası Dündar Bey'i öldürtmesi [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İznik'te Lefke Kapısı [üstte]. 16. Yüzyıl kaynaklı bir tabloda Osman Gazi [altta].

Osman Gazi, 1288'de Karacahisar'ı fethettiğinde, burayı kendisine merkez edindi. Osmanlı Beyliği'nin ilk merkezi, Eskişehir'e 7 kilometre uzaklıkta sarp bir tepe üzerinde bulunan ve bugün mevcut olmayan Karacahisar Kalesi'dir.

1299'da beyliğin merkezi, yeni fethedilen Bilecik'e, ardından da, Yenişehir fethedildiğinde buraya kaydırıldı. Bursa, 1326'da fethedilinceye kadar, Yenişehir, Osmanlı Beyliği'nin merkezi olarak kaldı.

4 Koyunhisar Muharebesi'ne nasıl gelindi?

Osman Gazi, merkezi Yenişehir'i güvence altına almak için, Marmaracık ve Koyunhisar kaleleri üzerine bir sefer yapmış, tekfurları itaat altına almıştı. Bu harekâttan sonra, Osman Gazi 1302'de İznik Seferi'ne çıktı.

İznik yakınlarına bir havale kulesi yaptırttı. İznik çevresi suyla dolu surlarla korunuyordu. Osman Gazi, bu yüzden şehri uzun süreli bir kuşatma sonucu, İznik'in açlıktan teslim olmalarını sağlamayı düşünmüştü.

Bizans kuvvetlerinin harekete geçtiğini haber alan Osman Gazi, çevredeki Türkmenleri toplayarak düşmanı karşılamak üzere hareket etti.

Heteriarch Mouzalon'un komutasındaki Bizans ordusu, İstanbul'dan gelen askerlerden, bölgedeki Bizans tekfurlarının birliklerinden ve paralı asker kuvvetini oluşturan Alanlardan meydana geliyordu. Ordunun mevcudu iki bin kişiydi ve çoğunluğu piyade idi.

Bu muharebenin meydana geldiği yer, Halil İnalcık'ın araştırmalarına kadar, hep karıştırılmıştır. Koyunhisarı, Yalova'ya gelmeden önceki tepede bulunan bir kaledir.

Bursa'ya yakın Dimbos üzerinde, bir başka Koyunhisarı daha vardır ve bu ikisi karıştırılmaktadır. Osman Gazi'nin öncü kuvvetleriyle Bizans ordusu, önce Koyunhisarı'nda çatışmışlar ardından asıl muharebe Yalova'da meydana gelmiştir...

1323'e kadar Osmanlı Beyliği'nin sınırlarını gösteren harita [sağda].

5 Koyunhisar Muharebesi'nin önemi nedir?

Halil İnalcık, Osmanlı tarihinin ilk devirlerindeki dönüm noktasını ve dolayısıyla devletin kuruluş tarihini, 27 Temmuz 1302'de Bizans ile Osman Gazi komutasındaki Türkmenler arasında meydana gelen Bapheus (Koyunhisarı) Muharebesi olarak kabul eder.

Bu savaştan önce Osman Bey, Bursa ve Kocaeli bölgesindeki Türkmen beyleri arasında 'primus inter pares' yani 'benzerleri arasında birinci' konumundaydı. Ancak Koyunhisarı Muharebesi'nde, Bizans kuvvetlerine karşı kazandığı zafer, Osman Gazi'yi bölgede karizmatik bir bey durumuna getirdi.

Bu savaş Osman Gazi'ye bir hanedan kurucusu karizması kazandırdı. Bu yüzden 27 Temmuz 1302 tarihini, Osmanlı Hanedanı'nın, dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun kesin kuruluş tarihi olarak kabul etmek, 1299'a göre çok daha doğru olacaktır.

6 Dimbos Geçidi Muharebesi nasıl kazanıldı?

Osman Gazi, Koyunhisarı Muharebesi'nde elde ettiği zaferden sonra, bölgenin önemli şehirlerinden birisi olan Bursa üzerine hareket etti. Bizans İmparatoru da Koyunhisarı Muharebesi'nden sonra önemli bir tehdit haline gelen Osman Gazi'yi durdurmak için, Bursa civarındaki tekfurlara emir vermişti.

Bursa, Ketsel, Kite, Adranos ve Bidnos tekfurları birleşip, Yenişehir Ovası ile Bursa Ovası'nı birbirinden ayıran Dimbos Geçidi'ni geçerek Osman Gazi'nin merkezi Yenişehir'e doğru yürüdüler.

Osmanlı kuvvetleri düşmanı Koyunhisarı'nda karşılayınca, tekfurlar Dimbos Geçidi'ne çekildiler.

Osman Gazi, Dimbos Geçidi'nde meydana gelen muharebeyi kazanıp, Bursa Ovası'na indi. Kaçan tekfurları takip etti.

Kite tekfuru, Ulabad tekfuruna sığınmıştı. Ulabad tekfuru Osman Gazi'nin topraklarını tahribini önlemek için, Kite Tekfuru'nu teslim etti.

Batı kaynaklı bir gravürde, Osman Gazi'nin, Bizanslılardan fethettiği bir kalede, halkın canını bağışlayışı [üstte]. Osman Gazi'yi temsil eden bir minyatür detayı [solda]. Prof. Dr. Halil İnalcık bir imza gününde [sol üstte].

7 Sakarya Seferi'nde nereleri fethedildi?

İlk dönem Osmanlı tarihinin kronolojisi oldukça karışıktır. Ancak Halil İnalcık'ın araştırmaları, Osman Gazi'nin askeri faaliyetlerini aydınlatmıştır.

Osman Gazi, Bapheus (Koyunhisarı) ve Dimbos zaferlerinden sonra, 1304'te Sakarya üzerindeki Bizans kalelerine karşı bir sefer düzenledi.

Bu seferden önce, Karacahisar'a çağrılan Harmankaya tekfuru Köse Mihal Müslüman olmaya davet edilmişti.

Sefer sırasında Leblebüci Hisarı, Çadırlu, Lefke (Osma-

Batı kaynaklı bir 19. Yüzyıl gravüründe Bursa [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Orhan Gazi'nin tahta çıkışı [üstte].
Bir 19. Yüzyıl tablosunda Orhan Gazi [sağ üstte].
Bir 19. Yüzyıl gravüründe Bilecik görüntüsü [sağ sayfada, üstte].

neli), Mekece tekfurları direnemeyeceklerini anladıklarından itaat ettiler. İtaat etmeyen Akhisar tekfuru mağlup olunca, Kara Çepiş Kalesi'ne sığındı. Osmanlı kuvvetleri Akhisar'ı yağmaladılar.

Geyve tekfuru, kalesini boş bırakarak kaçmıştı. Ancak kaçan tekfur yakalandı. Geyve'den sonra Tekfur Pınarı fethedildi.

Osman Gazi, 1304 seferindeyken Çavdar Tatarı, yani Moğollar, Karacahisar'ı yağma etmişlerdi. Bu yüzden kendisi Karacahisar'da kalarak oğlu Orhan Bey ile Köse Mihal, Akçakoca, Konur Alp ve Gazi Rahman'ı 1305'te Kara Çepiş ve Kara Tigin kalelerini fethe gönderdi.

Bizans İmparatoru da Sguros isimli bir komutanının bir miktar askerle ve paralı asker tutmak için verdiği bir miktar parayla, bölgedeki Bizans kalelerinin yardımına göndermişti.

Orhan Gazi, Kara Çepiş Kalesi'ne geldiğinde ordusunu üçe bölmüş, bir kısmıyla kaleyi kuşatmış, bir kısmını kale yakınlarındaki dereye saklamış, bir kısmını da kalenin öbür tarafına geçirmişti.

Orhan Gazi'nin kuvvetleri kaleye saldırdıktan sonra kaçtılar. Bunun üzerine kaleden çıkan tekfur pusuya düşürülerek mağlup edildi ve kale alındı. Ardından Absuyu (Hypsu / Abcalar) fethedildikten sonra, Kara Tigin Kalesi üzerine hareket edildi. Kara Tigin tekfuru teslim olmayı reddedince kale kuşatıldı ve ele geçtikten sonra tekfur öldürüldü.

8 Osmanlı'ya karşı Bizans neler yaptı?

Bizans, topraklarını ele geçiren Türkmenlere karşı, paralı Katalan ve Alan askerlerini kullanıyorsa da, bir netice elde edemiyordu. Osmanlı Beyliği ve Batı Anadolu'daki Türk beylikleri karşısında çaresiz duruma düşünce, daha önce yaptığı gibi, Bizans yine İlhanlıları, Türkmenlere karşı kışkırtmaya çalıştı.

Bizans İmparatoru, İlhanlı hükümdarı Gazan Han'a bir elçi göndererek, İlhanlı hükümdarını bir Bizanslı prenses ile evlendirme ve ittifak antlaşması yapmıştı.

Gazan Han ile, II. Andronikos'un gayrimeşru kızı İrene Paleolog evlendirilecekti. İlhanlı hükümdarı Türkmenlere karşı harekete geçeceğini vaat etmişti...

Bu haber Türkmenler arasında yayılınca, bir tereddüt meydana geldi ve saldırılar durakladı. Ancak Moğollar gelmeyince, Türkmenler Bizans topraklarına tekrar saldırıya başladılar.

Bizans, Gazan Han'ın 1304'te ölmesi üzerine, bir Bizanslı prensesi İlhanlı tahtına çıkan Olcayto Han ile evlendirip, yardım almaya çalıştı. İmparatorun kızkardeşi Maria'yı evlendirilmesi düşünüldü.

İmparator, İlhanlı hükümdarının müstakbel eşi Maria'yı bir birlikle kuşatma altındaki İznik'e göndererek şehri kurtarmaya çalıştı. İznik'e gelen Maria, Osman Gazi'yi İlhanlıları çağırmakla tehdit ettiyse de kuşatmayı kaldırtamadı.

Ancak Moğol tehdidi yüzünden, Osmanlılar bazı ufak askerî faaliyetlerin dışında, öncekiler gibi seferler düzenleyememişlerdir.

1305'ten sonra, Bursa'nın fethine kadar, hadiseleri anlatan çağdaş kaynakların bulunmayışı yüzünden, bu dönemin kronolojisini tam olarak bilemiyoruz.

Batı kaynaklı bir minyatürde Bizans askerleri [sağda].
Bir Moğol askeri [sağ sayfada, altta].

9 Bursa ve İznik nasıl kuşatıldı?

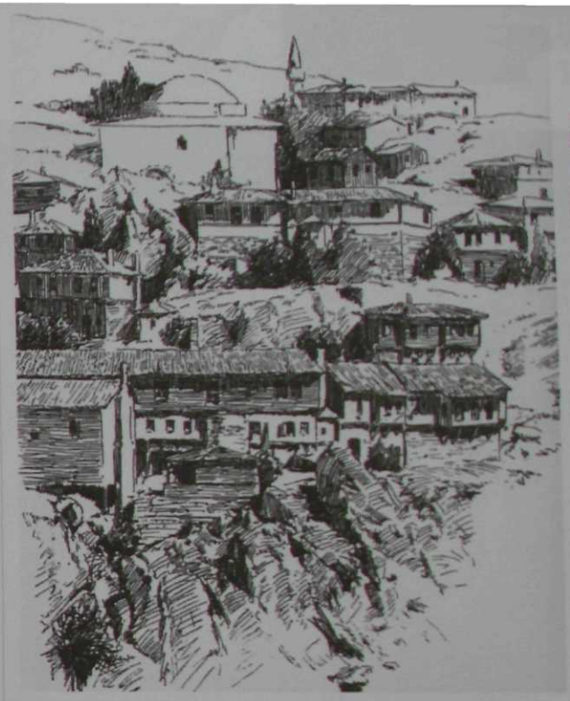
Osman Gazi'nin Karacahisar, Bilecik, İnegöl ve Yenişehir gibi kaleleri fethi, İznik ve İstanbul'u koruyan Sakarya kale hattını çökertmişti.

Osmanlı, 1300'lü yıllarda Bursa ve İznik'i fethetmeyi düşünüyordu. İznik, Türkiye Selçukluları'nın ilk başkenti olması dolayısıyla, Anadolu'da gaza yapan Türkmenler için, önemli bir hedefti.

Ancak Osmanlı Beyliği ilk dönemlerde büyük kuvvetlerden oluşmadığı için, fethedilmesi düşünülen Bursa ve İznik gibi büyük kalelere karşı, uzun süreli abluka uygulandı.

Bu dönemde, fethedilmesi planlanan kalenin iaşe ve ikmal yolları kontrol altına alınmaya çalışılır, kalenin etrafına küçük kuşatma kuleleri yapılırdı. Bursa ve İznik'in ablukası 25-30 yıl sürdü.

Osman Gazi, Bursa'yı 1300'lerden itibaren ablukaya almıştı. Başka çaresi kalmayan Bursa idarecileri, 6 Nisan 1326'da şehri Osmanlı'ya teslim etmek zorunda kaldılar. 1302'de başlayan İznik kuşatması da 2 Mart 1331'de neticelendi. Bir süre sonra da yine bölgenin önemli merkezlerinden olan İzmit, 1337'de fethedildi.

10 Osman Gazi'nin kaç oğlu vardı?

Osman Gazi'nin; Orhan, Alaeddin, Pazarlu, Hamid, Melik Bey ve Çoban Bey isimlerinde altı oğlu ve Fatma isimli bir kızı vardı. Osman Bey öldüğünde, üç oğlu hayattaydı.

Büyük oğlu Orhan Bey, babası hayatta iken, Osman Bey'in hastalığından dolayı beyliğin yönetimini fiilen ele almıştı. Bu yüzden babasının ölümünden sonra tahta çıkması zor olmadı.

Tahta çıktığında da kardeşi Alaeddin derviş olup, devlet işlerine karışmadı.

Diğer kardeşi Pazarlu Bey de ağabeyinin hükümdarlığını tanıyarak, onunla beraber fetihlere katıldı. Hamid, Melik Bey ve Çoban Bey isimli şehzadeler hakkında ise, isimlerinden başka bir bilgi yoktur... ■

BİBLİYOGRAFYA

- İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, I, İstanbul 1971
- Feridun M. Emecen, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşundan Fetret Dönemine", Türkler, IX, ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca, Ankara 2002, s. 15-32
- M. Tayyib Gökbilgin, "Osman I", İslâm Ansiklopedisi, IX, 431-443
- Halil İnalcık, "Osmanlı Tarihine Toplu Bir Bakış", Osmanlı, I (Ankara 1999), s. 37-132
- Halil İnalcık, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu", Türkler, IX, ed. H. C. Güzel-K. Çiçek-S. Koca, Ankara 2002, s. 66-88
- Halil İnalcık, "İznik İçin Osman Gazi ve Bizans Mücadelesi", İznik, İstanbul 2005, s. 59-85
- Osmanlı Beyliği (1300-1389), ed. Elizabeth A. Zachariadou, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 1997
- Mükrimin Halil Yinanç, "Ertuğrul Gâzî", İslâm Ansiklopedisi, IV, 328-337
- Söğütten İstanbul'a, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar, Derleyenler: Oktay Özel - Mehmet Öz, Ankara 2000

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Prof. Dr. İlber Ortaylı ile 'Topkapı' üzerine...

'Saray, saray olarak teşhir edilmeli'

Prof. Dr. İlber Ortaylı'nın birçok şapkası vardır. Bunlardan biri de, Topkapı Sarayı Müzesi Başkan Vekili sıfatıdır. Biz de Ortaylı ile Saray'ın bugününü ve yarınını konuştuk. Ortaylı, "Bu mekânın, derhal müze olmaktan çıkarılıp, saray haline getirilmesi gerekli" diyor.

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

SEBAHAT BAĞBARS

Baharın gelişini müjdeleyen güzel bir Cuma günü, İstanbul'un 'tarihî yarımada'sının ucunda, Sarayburnu'ndaki Bizans akropolü üzerinde inşa edilen Topkapı Sarayı Müzesi'ndeyiz. Ziyaretimizin sebebi, Prof. Dr. İlber Ortaylı ile 'Saray' üzerine ve Saray'da gerçekleştirilen iki sergi üzerine sohbet etmek...

➤ *Topkapı Sarayı'na olan ilginiz, sevginiz çok küçük yaşlarda başlıyor. Peki, sizin gözünüzde, Topkapı Sarayı'nın yeri nedir?*

Topkapı Sarayı, benim gözümde, bir saraydır ve bence saray olarak da kalmalıydı...

19. asrın sonunda yani 20. Yüzyıl'ın 1914'üne kadar, büyük devlet olan ve dünyadaki büyük devletlerden büyük elçi teâti eden devletlerden birinin, 1840'a kadar sarayı ve merkezidir.

Bu bakımdan çok önemlidir. Mimarisi özgündür. Kendine özgü güzelliği vardır. Çevre şartlarını çok iyi kullanan bir yapılanmadır.

Bugün ise, bu saray maalesef bir müzedir. Yani fonksiyonlarını aşan bir durum söz konusudur. Bu mekânın, derhal müze olmaktan çıkarılıp, saray haline getirilmesi gerekli... İçinde teşhir edilecek malzemenin de, bu saray fonksiyonuyla teşhir edilmesi lâzım.

Zaten bugün, buna çalışıyoruz. Örneğin; Emanet-i Mukaddes, Hazine, kitaplarıyla III. Ahmed Kütüphanesi, Saray'da kalır; ama ferdî el yazmaları, gider... Ancak bu arada, arşiv de yine burada kalır.

➤ *2005 yazında, oldukça yoğun bir gündeminiz olmasına karşın, yakın arkadaşınız Dr. Filiz Çağman'dan görevi alarak Topkapı Sarayı'na Başkan Vekili olarak atandınız. Bu süreçten bahsedebilir misiniz?*

Evet, bir müddet oturacağım burada... Filiz Çağman ile Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç'un tekliflerini kabul ettim. Çünkü, müzede Çağman'ın başlattığı işlerin devam ettirilmesi gerektiğini düşünüyordum.

Her ikisi de arkadaşımdır zaten. Hele bakan, daha yakın arkadaşımdır; hayat boyu öyle kalması da icap eder. Tabii şimdi benim amirim. Genel Müdür de aslında talebem; ama şu an amirim. Burada işler böyle yürüyor...

Bir programı var bakanlığın ve ben de bu programa uymaya ve elimden geleni yapmaya çalışırım. Yapamadığım zaman devam etmek olmaz. Bir başkasına devretmek gerekir. Bir müddet daha bazı şeyleri gerçekleştirmeye çalışacağım. O bittikten sonra da yerim değil tabi burası...

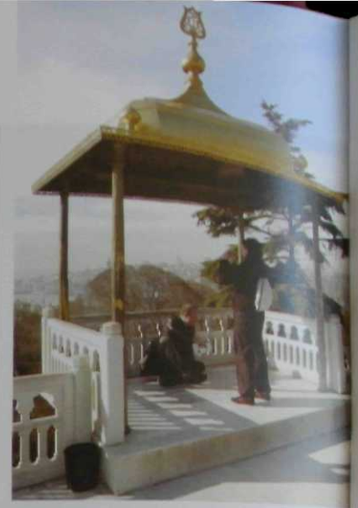
➤ *Milliyet Gazetesi'ndeki köşenizde sık sık Topkapı Sa-*

Topkapı Sarayı'nın iç kapısı Babüssaade [sol sayfada] ve sarayın orta kapısı Babüsselam [en üstte]. Has Oda'nın girişi [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Arkadaşımız Sebahat Bağbars, Prof. Dr. İlber Ortaylı ile birlikte Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki makam odasında [sağda]. İftariye Köşkü'nün kiosku [en sağda].

rayı ile ilgili sorunlara yer veriyorsunuz. 25 Aralık 2005'teki yazınızda, kıymetli elyazması eserlerin bulunduğu Enderun Ağaları Camii'nin kubbesinde, 17 Ağustos Depremi nedeniyle, çatlak oluştuğunu ve kimsenin kılını kıpırdatmadığını; ancak buna karşın, oranın tekrar cami olarak kullanılması yolunda çaba gösterildiğine değinmiştiniz. Sonucu merak ediyoruz...

17 Ağustos Depremi'nde binanın kubbesinde çatlak hasıl oldu. Çatlağın tamiri için İstanbul Valiliği ve Özel İdare cömert bir para yardımında bulunmuş ve Röleve Dairesi onarım projesini hazırlamıştı.

Yasal süreç gereği de, 1 No'lu Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, projeyi tasdik edecekti; ancak etmedi ve aslî fonksiyonu olan camiye çevrilmesini önerdi.

Kurulun bu kararı bence yanlış bir karardı. O kuruldakiler, benim dostlarım, bazı konularda onlarla hemfikirim; ama burayı cami yapmaları fikrine katılmam.

Niye katılmam?.. Çünkü alışılmış bir cami değil burası; yani herkese açık bir cami değil. İkincisi, şu anda burası kütüphane. O kütüphaneyi başka bir yere nakletmemiz mümkün değil. Karar şu anda uyuyor ve bu yüzden tamiri de yapılamıyor... Zaten kütüphane için şartları uygun başka bir yer de yok Saray'da...

➤ *Siz aslında, Saray yaşamını yansıtan bir müze düşünüyorsunuz değil mi?*

Evet; bu bina, bir zamanların saray yaşamını yansıtan bir müze bölümü olabilir. Zira temelde beş sınıf meydana getiren Enderun halkının en seçkini olan Has Oda'lılar tümüyle çinilerle kaplı bir bölümde, padişah ile birlikte namaz kılarlardı.

Öbür bölümler ise, 'düz badana' olup Enderun'un diğer sınıfları o tarafta namaza dururlardı. Sarayı, saray olarak teşhir imkânımız olsa, bu binayı kıymetli hanlarımız ve Enderunluları temsil eden mankenlerle teşhire açabiliriz.

➤ *Özellikle üzerinde durduğunuz bir konu da Toplumsal Tarih Vakfı'na 49 yıllığına kiralanmış olan Darphane-i Amire binası... Milliyet'teki bir yazınızda (8 Ocak 2006), "Muhtemelen 2010 ile 2015 arasında da yeniden davalar ve çekişmelerle, Darphane denen bina 20 yıllık bir ayrılıktan sonra belki Saray'a döner" demişsiniz. Durum bu kadar umutsuz mu?*

Aslında bu binayı derhal vermeleri lâzım. Yani orada oturuyor ve gülünç mazeretler ileri sürüyorlar. Efendim, hukuken haklıymışlar; olabilir... Bölge İdare Mahkemesi kazanılan davayı temyizde kaybetmiş; bunlar da (Toplumsal Tarih Vakfı'nı kastediyor), bu karara dayanarak orda oturuyorlar.

Ama gene de hukuksuzlar; çünkü şartların hiçbirini yerine getirmi-

Topkapı Sarayı planı
1- Orta Kapı 2- Harem Kapısı 3- Adalet Kulesi 4- Kubbealtı 5- Kızlarağası Dairesi 6- Harem 7- Silah Bölümü 8- İç Kapı (Babüssaade) 9- Mutfaklar 10 – Enderun Mektebi 11- Arz Odası 12- Yeni Kütüphane 13 – Hırka-i Saadet 14 – III. Ahmed Kütüphanesi 15- Porselen Bölümü 16- Hazine 17- İftariye Köşkü 18- Bağdat Köşkü.

Topkapı Sarayı'nın kuzeydoğu kanadı [sağda]: Fatih Köşkü, iki kubbeli eski Hünkâr Hamamı ve daha sonraki Hazine Dairesi ile Seferliler Koğuşu ile mutfaklar.

İlber Ortaylı ile nehir-söyleşi: 'Zaman Kaybolmaz'

Yıl 1979: Şefika Hanım, oğlu İlber'in 'Doçent' oluşunun tadını çıkarıyor [solda]. Yıl 1952: İkizler, Emeldar ve Enver, Şefika Hanım'ın yamacında. İlber ise, babasının önünde [altta].

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Adalet Ağaoğlu, Prof. Dr. Muhibbe Darga, Muazzez İlmiye Çığ, Tahsin Yücel, Mehmet Aksoy, Atilla İlhan ve Oktay Sinanoğlu gibi tanınmış isimlerle yapılan söyleşileri, 'Nehir Söyleşi' başlığı altındaki bir dizide topluyor. Nilgün Uysal'ın Prof. Dr. İlber Ortaylı ile yaptığı nehir-söyleşi de, Mart ayında, 'Zaman Kaybolmaz / İlber Ortaylı Kitabı' adıyla bu dizide yer aldı...

Kitapta, Ortaylı'nın Kırım'da başlayan ve tarihle iç içe geçen yaşamı, sohbet havasında aktarılıyor okura. Nilgün Uysal'ın belirttiğine göre, kitabın oluşumu yaklaşık 3 yıllık bir çaba gerektirmiş... Kitabın akışı içinde, İlber Ortaylı'nın öyküsü, birbirlerinden "tamamen habersizce" Kırım topraklarında yaşayan Şefika Hanım ve Kemal Bey'in II. Dünya Savaşı cehenneminde ve yine tamamen farklı ve uzun serüvenlerle Kırım'dan kopup, Avrupa'ya gelmesi ve Avusturya'da tanışarak evlenmesi ile başlıyor... Sonra Türkiye'de yeni bir yaşam; küçük İlber'in çocukluk serüvenleri, tarih kitaplarından nefret eden bir öğrencinin 'tarihçi' oluşunun ilginç aşamaları, akademik kariyeri, evliliği ve elbette gözbebeği kızı Tuna... İşte bu nehir-söyleşinin kilometre taşları...

İlber Ortaylı, 2003 Haziran'ında, Osmanlı hanedanının şehzadelerinden Selim Osmanoğlu'nun Esma Sultan Yalısı'ndaki düğününde, Neslişah Sultan ile birlikte [solda]: Ortaylı'nın kucağında ise, V. Murad'ın 5. kuşaktan torunu Beyzade Selim Osman Vasıf var.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Topkapı Sarayı Müzesi'nde, ziyarete açık olan bölümlerden biri de 'Sünnet Odası' [sağda].

yorlar: Orası, 'Şehir Müzesi kurulacak', 'uluslararası kuruluşlardan yardım alınacak' diye kiralanıyor...

Bunları tartışacak değilim; orası müzenin bir parçası, sen orada ne arıyorsun? Çek, git diyorum, bu kadar açık...

➤ *Darphane-i Amire binasının yeniden Saray'a katılması halinde, bina ile ilgili kafanızda oturmuş bir proje var mı?*

Çok projemiz var efendim... Bir kere bizim yeni kitaplarımızı, mesela literatürü koyacağız. Arkeoloji Müzesi'ne de seminer kitaplığı yetmiyor artık. Atölyelerimiz yapılacak; konferans, seminer, salonlarımız olacak orada... Zaten eskiden de müzenin atölyesiymiş.

➤ *Siz Tarih Vakfı'nın üyesisiniz değil mi?*

Yalnız üyesi değil, kurucu üyesiyim. Ama üye olmam bu işleri tasvip ettiğim anlamına gelmez.

➤ *Basında Topkapı Sarayı'nın güvenlik sorunu olduğuna dair çıkan haberler ne kadar doğru?*

Onu sürekli yazan bir arkadaş var. Daha ben kendim bilmiyorum; güvenliğin ne kadar güvenli, ne kadar güvensiz olduğunu... Bu bir uzmanlık konusu. Ben o arkadaşın hiç bu işlerden anladığını düşünmüyorum. Bir de kroki çizmişler; inşallah kimse bu krokiyi takip etmeye kalkmaz diyorum!..

➤ *Neden?*

Çünkü hırsızın başı derde girer!..

➤ *Bir de Harem ve arz odalarında yaşandığı iddia edilen yangın olayı var. Yangın konusunda sarayın durumu ne?*

Yangın ayrı bir şey: Saray'ın trafo merkezinin yeri değişmeli; bunu ben de söylüyorum, ki değişecek de... Yangın ve güvenlik konusunda, Saray'a para ve çok sayıda eğitimli insan gerekli.

➤ *Topkapı Sarayı iki ayrı sergiye ev sahipliği yaptı; kısaca bu sergilerden bahseder misiniz?*

'Saray Laleleri' isimli sergimiz 11 Nisan'da; "Hamam / Osmanlı'da Yıkanma Geleneği ve Berber Zanaatı" ise 19 Nisan'da açıldı. Her iki sergide de, teşhirde olmayan, depoda bulunan nadide eserler sergileniyor.

Para verdiler; biz de sergimizi açabildik...

➤ *İleriye yönelik başka projeleriniz var mı?*

Evet 2006 yılı içinde, iki sergi projemiz daha var: 'Fabergé' adlı sergi kapsamında, Topkapı Sarayı Müzesi ile Dolmabahçe Sarayı'ndan temin edilen ve Osmanlı sultanlarına hediye olarak gelmiş Fabergé marka objeler sergilenecek.

Yıl sonunda, Topkapı Sarayı Müzesi Has Ahırlar seksiyonunda yapılması düşünülen ikinci sergi ise, 'Harem'. Bu sergiyle harem kültürünün en doğru şekilde anlatılmasını amaçlıyoruz...

➤ *Müzelerimizin ücret politikası dünya müzelerinden farklı mı?*

Bizim müzeler ucuz; daha da ucuzlatıldı. Kimsenin şikâyete hakkı yok. Ayrıca, ücretler için konuşmak benim işim değil, ona Bakanlık karar verir. Biz burada, mümkün mertebe, ücretsiz girişlere de imkân sağlamaya çalışıyoruz.

➤ *Hemen her fırsatta, Müzeler Haftası'nda müzelerin ücretsiz olmasından rahatsız olduğunuzu da dile getiriyorsunuz ama...*

Evet; Müzeler Haftasından çok şikâyetçiyim. Çünkü müzeler 'dinlenemiyor'... Geçen sene, Müzeler Haftası nedeniyle, Istanbul Arkeoloji Müzesi gibi bir anıta, iki günde 3 bin 500 kişi girmiş. Topkapı Sarayı'na ise, bu iki günde, 30 bini aşkın ziyaretçi girmiş... Bu durumda, ziyarete gelenlerin bir şey görmesi mümkün değil!

Sayının günlere bölünmesi için tedbirler düşünülmeli.

➤ *Son olarak; Saray'da acil olarak el atılması gerektiğini düşündüğünüz yerler var mı?*

Evet, mutfaklarımız, çini ve elbise koleksiyonlarımızın acilen bakımdan geçmesi gerekiyor. ■

Topkapı Sarayı'nda iki sergi

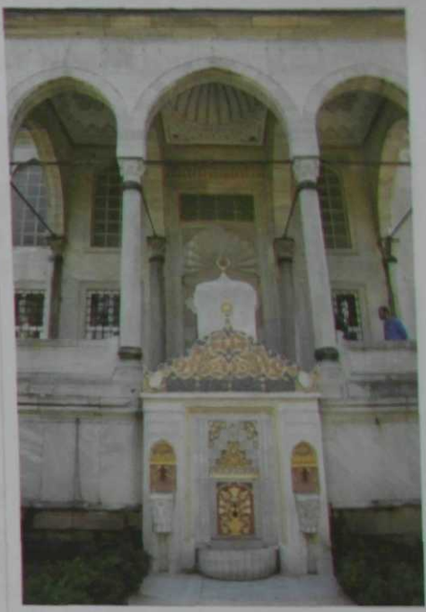
İstanbul Büyük Şehir Belediyesi, Osmanlı kültürünün bir simgesi olarak da kabul edebileceğimiz lalenin eski şaşaalı günlerini hatırlatmak amacıyla bir dizi çalışmalarda bulunuyor. Lale yetiştirmeye özendiren yarışmalar, park ve bahçelerde şu sıralar karşılaştığımız rengârenk laleler ve açılış kokteyli 11 Nisan'da Topkapı Sarayı Müzesi'nin Seferli Koğuşu'nda yapılan 'Saray Laleleri' adlı sergi, bu girişimin bir parçası...

Üç ay boyunca ziyaret edilebilecek 'Saray Laleleri' sergisinde; lale desenli hazine eserleri, padişah ve çocuk kaftanları dahil, yaklaşık 112 adet lale motifli obje *[üstte; lale motifli bir ok siperi]* teşhir ediliyor. Topkapı Sarayı Müzesi uzmanları tarafından bir broşürü de hazırlanan serginin yanı sıra, 19 Nisan'da da, Saray'ın Hazine Koğuşu'nda "Hamam / Osmanlı'da Yıkanma Geleneği ve Berber Zanaatı" isimli bir sergi daha açıldı... 31 Temmuz'a kadar gezilebilecek olan sergide, Osmanlı'nın hamam kültürüne bağlı eşyalar, berber takımları, kişisel bakım ile ilgili objeler teşhir ediliyor *[sol altta; Topkapı Sarayı'ndaki Hünkâr hamamı]*. 16. Yüzyıl'dan 20. Yüzyıl başlarına uzanan bir dönemi kapsayan eserlerin tamamı, Topkapı Sarayı Müzesi'nin koleksiyonlarından seçilmiş. Yaklaşık 130 adet eser arasında, Osmanlı yapımı olanlardan başka, Saray ve çevresi için, Avrupa'da üretilmiş örnekler de görmek mümkün... Sultan II. Mahmud'un (1808-1839) berberbaşısı Girildi Ali Ağa'nın Enderun'a hediye ettiği tombak gülabdan; Sultan II. Mahmud tuğralı, gümüş üzerine altın yaldızlı berber takımı; Sultan II. Abdülhamid'e ait som altından leğen-ibrik *[üstte];* 18. Yüzyıl sonu ile 19. Yüzyıl başına tarihlenen murassa altın saplı ustura ve 18. Yüzyıl'da Saray hamamlarında kullanılmış hamam muslukları, hamam tasları *[üstte]* sergide görülebilecek 'nadide parçalar' arasında.

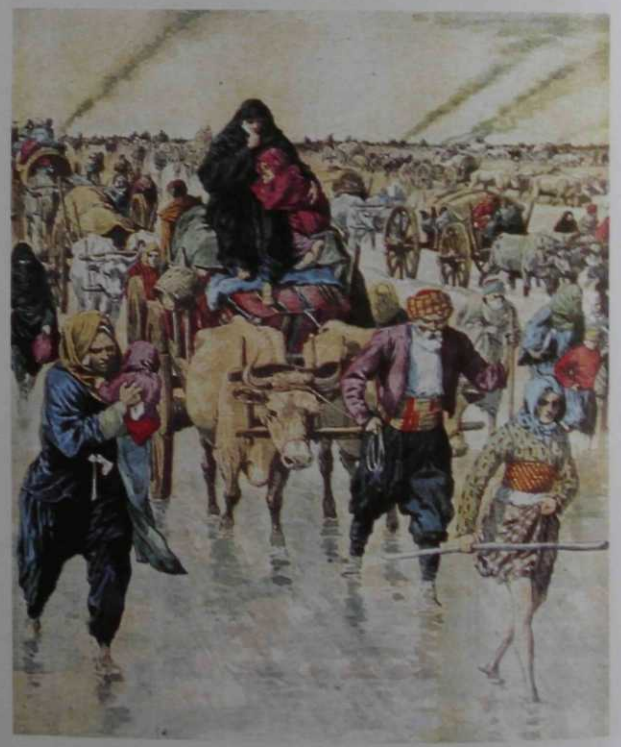
Üçüncü Avlu'da yer alan Arz Odası [sol üstte] ve yine aynı avludaki III. Ahmed Kütüphanesi ile önündeki çeşme [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Muhaceret

Anadolu'ya 'yeniden' göç

1700'lerin son çeyreğinde, Rusya'nın Kırım'ı ele geçirmesinden başlayıp yine Rusya'nın Avrupa'nın büyük devletleriyle birlikte, Balkanlar'ı kendi 'arka bahçeleri' haline getirme mücadeleleriyle doruğa ulaşan bir süreçte, milyonlarca Türk ve Müslüman göçe zorlanacaktır. Böylece 'muhaceret' ve 'muhacir' kavramları, Osmanlı İmparatorluğu'na, ağır tarihî yükler getirecektir. Biz de, şu sıralar bu olguyu, üç bölümlük bir dizide ele alıp etraflıca işlemeyi uygun gördük.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

ORHAN KOLOĞLU

Muhaceret yani 'göç' ya da 'göçme' kavramı, iki ayrı durumu belirler: 'Göçer' ya da 'göçebe' denilen, sürekli yer değiştirerek yaşayanlar, birinci kategoriyi oluşturur. 'Göçmen' ya da 'muhacir' denilen ikinci kategori ise, bir başka yere devamlı yerleşmek için hareket edenler anlamındadır...

Birinciler, kendi tercihleri olan yaşam tarzı ve koşulların sonucu, uygarlığın gerekli kıldığı kültürü üretmede sınırlı kalırlar.

İkincilerin hareketliliğinde ise, bazen daha iyi yerleşim koşullarına sahip bir yer ihtiyacı; bazen de 'dışarıdan' başka toplumlardan gelen zorlamalar sonucu, yurdunu terk etme mecburiyeti rol oynar...

Anadolu'nun tarih boyunca her iki grubun da gözdesi haline gelmesinde, aranılan farklı koşulların bu topraklarda bulunması, başlıca etkendir... Göçerler genellikle hayvan besleyip üreterek yaşarlar. Toprağı ekmez, aksine doğada var olan bitkilerle sürülerini besler ve ihtiyaca göre yeni otlaklara yönelirler. Yazın yaylalara çıkıp, kışın ovalara inmek ihtiyacıyla, sürekli yer değiştirirler...

İşte bu koşullara uygun yerlerinin bolluğuyla, Anadolu, göçerlerin gözdesidir.

Göçmen olmak zorunda kalanlar ise, genelde toprağı eken ve mahsulünü almak için başında bekleyen yerleşik topluluklardır.

Orta Asya'dan Moğol saldırıları sonucu göçe zorlanan Türklerin batıya yönelmeleri sırasında, aralarında hem göçerlerin hem de yerleşiklerin bulunması, Anadolu'nun bu iki grubun da gözdesi olmasını sağlamıştır.

Balkan Savaşları sonrası, İstanbul'a ve Anadolu topraklarına göç [üstte ve sol sayfada].

1910'lardaki Balkan Savaşları'ndan çok önceleri, 1700'lerin son çeyreğinde, Çar ordularının Kafkaslar'ı işgale girişmesi de, Türklerin yanı sıra, Çerkez, Abaza ve Gürcülerin Doğu Anadolu'ya göç etmelerine neden olur [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

çerler hem de göçmenler vardı. Göçer kalmayı yeğleyenlerin daha çok İran bölgesinde yerleştikleri ve orada 15 ilâ 20. Yüzyıl arasında hüküm sürdükleri bilinir.

İran'daki göçer Türklerin Anadolu'daki Türklerle sürekli savaşmasının kökeninde, en büyük etkenin Sünni-Şii çekişmesi olduğu ileri sürülmüştür. Oysa kanımızca, asıl karşıtlık, göçerlik-yerleşiklik ikileminden ileri geliyordu.

Selçuklu ve Osmanlı'yı oluşturan göçmen Türklerin, Hıristiyan nüfusu çoğunlukta olan Anadolu'ya girdiklerinde, azınlıkta olmalarına rağmen, yerli halkla uyuşum içinde kalmayı yeğlemeleri, yerleşikliği ilke kabul ettiklerini gösterir.

Ayrıca Osmanlı, Balkanlar'daki göçerleri de, Moğolların aksine, yerleşik olmaya yönlendirir.

Hiçbir zorlama olmadan gayrimüslim Balkan halklarının yüzde 40'ından fazlasının zaman içinde, Türk örneğine özenle Müslüman oldukları da, bir başka tarihî gerçektir.

Daha sonraki dönemlerde, 1700'lerin son çeyreğinde, Rusya'nın Kırım'ı ele geçirmesinden başlayıp yine Rusya'nın Avrupa'nın büyük devletleriyle birlikte, Balkanlar'ı kendi 'arka bahçeleri' haline getirme mücadeleleri sürecine, oradan da I. Dünya Savaşı'na uzanan yıllarda, Anadolu yeniden, ama bu kez, bir 'eve dönüş' olarak, göçmenlerin, muhacirlerin 'gözdesi' olur.

Böylece 18. Yüzyıl'ın son çeyreğinden başlayan bu süreçte, 10,5 milyon Türk ve Müslüman göçe zorlanacak; bunların yarısı da, terörist saldırılar ve göç koşullarının kötülüğü yüzünden yollarda ölecektir... ■

Anadolu'ya göç / 1

Yunan Ayaklanması'ndan Girit olaylarına...

Avrupa basını neyi savundu?

1821'de patlak veren Yunan Ayaklanması'ndan Girit olaylarına kadar, Avrupa basını teröre başvurarak Türkleri göçe zorlayan Yunan ayrılıkçılarını destekledi. Bu grupların silahlı eylemleri görmezden gelinerek, Türkler aleyhine yoğun kampanyalar sürdürüldü.

SUPPLÉMENT
AU JOURNAL
LE MONDE ILLUSTRÉ

ORHAN KOLOĞLU

İmparatorluk, ilk muhacirleri 18. Yüzyıl sonunda tanır: 1774'teki yenilginin ardından 1783'te Rusya, Kırım'a el koyunca ilk muhacirler de İstanbul ve Anadolu'ya gelmeye başlarlar.

Çar ordularının Kafkaslar'ı işgale girişmesi de, Türklerin yanı sıra, Çerkez, Abaza ve Gürcülerin de Doğu Anadolu'daki en yakın bölgelere göç etmelerine neden olur.

İkinci bir 'dalga' 1821'de patlak veren Yunan Ayaklanması'nın ardından yaşanacaktır: Özellikle Mora Yarımadası ve Ege Adaları'nda, Türkleri korkutup kaçırmak, göçe zorlamak taktiğinin ilk örneklerinin uygulandığını görüyoruz.

Yunanlıların ayaklanması, sistemli bir direniş çabasına değil, daha çok bireysel 'terörist' eylemlere dayanır.

Dönemin gelişen olaylarının tanığı İngiliz tarihçi Georges Finley, 'History of Greece' adlı eserinde, 1821 Ayaklanması'nın ilk ayında, çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 15 bin civarında Türk'ün katledildiğini anlatır.

Iki ayın sonunda, Georges Finley'in verdiği bu rakam, 30 bine ulaşacaktır. Amacın önce talan, sonra da göçe zorlama olduğu bellidir.

1821'de, 23 yaşındayken Yunan Ayaklanması'na katılan, hatta kendisine generallik rütbesi verilen George Jarvis adlı Amerikalının günü gününe tuttuğu anılarında da -ki bu anılar Yunanistan'daki 'Selanik Balkan Araştırmaları Enstitüsü' tarafından 1965'te yayımlanmıştır- eylemlerin bir terörizm ve çapulculuk hareketinden ileri gitmediği açıkça belirtilmektedir.

Kitabın özgün baskısının 171. sayfasında şu satırlar göze çarpar: "Özellikle Yunanlı denizciler talana dalmışlardı. Kazanç az gelince, komşu adalara ve Anadolu sahillerine baskın yapıp Yunanlıları ve Türkleri soyuyor, Türk haremlerini basıp esir aldıkları kadınları köle olarak satıyor ya da fidye karşılığında serbest bırakıyorlardı."

1821'deki Yunan Ayaklanması'nın liderlerinden Theodoros Kolokotronis [altta]. Avrupa basını ve Avrupalı ressamlar, bu ayaklanmayı, hep 'romantik' bir direniş olarak aktarmışlardır [en altta].

Ekim 1824'te olup bitenleri ise, yine 'general' Jarvis, kitabın 205. sayfasında şöyle anlatır:

"Her eyalette en az dört-beş iddialı lider var. Birbirleri-

1821'deki Yunan Ayaklanması'nın bastırılmasından sonra, Avrupa basınında moda olan 'Mazlum Yunanlılar' tarzı görüntülerin bir devamı olarak, 'Kötü Türk' çizimleri de yaygınlaşır. 'Yeniçeri' ve 'Başıbozuk' görüntüleri bunların başında gelir... Fransız ressam Horace Vernet'nin 'Başıbozuk' adlı tablosu da, 1860'larda, Fransız dergisi 'Le Monde Illustré'nin ilavesinde, kapak konusunu oluşturur.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Bosna-Hersek olayları basına nasıl yansıdı?

Fransız dergisi 'Le Monde Illustré'nin 1863 tarihli nüshalarından bir çizim: Bosna-Hersek'te, 'Hıristiyanlara saldırdıkları için tutuklanan Müslümanlar'... Oysa o yıllarda bu bölgede, Sırplar ve Karadağlılar olayları tırmandırmışlardı.

ne karşı duydukları şiddetli kin onları en acımasız davranışlara sürüklüyor; sonuçta, ülkeyi ve zavallı halkı hırpalıyorlardı. Kareli'nin bereketli ovalarında, Valtos, Xeromero ve benzeri yerlerin ekili toprak larında, ayakta bir tek ev kalmadığı gibi, bir zamanlar milyonlarca koyunun otladığı yerlerde, şimdi tek bir koyun görülmüyor."

Bu aşırı yıkıcılıkları nedeniyle isyancıların, Osmanlı ordusunun bastırma hareketini engellemeleri de mümkün değildi. Dolayısıyla, öldürdüklerinden daha çok kurban vermek durumunda kaldılar.

Asıl önemlisi, o çağda gerçek Rum gücünün Anadolu ve İstanbul'da olmasıydı. Onlar katılmadan başarı sağlanamazdı... 1798'de Napolyon Mısır'ı işgal edip Rumları ayaklandırmak istediğinde, buna karşı çıkan, Ortodoks Patrikliği oldu:

Kudüs Metropoliti Antimos tarafından hazırlanan ve Patrikhane tarafından yayımlanan 'Didakhalia Patriki' (Babaca Öğreti) kitabında, Osmanlı devletine bağlılık, şöyle ifade ediliyordu:

"Osmanlı sultanlarını, Ortodoks Kilisesi'ni korumaları için, Tanrı göndermiştir; Fransız Devrimi'nin şeytanî sistemini benimsemeyiz."

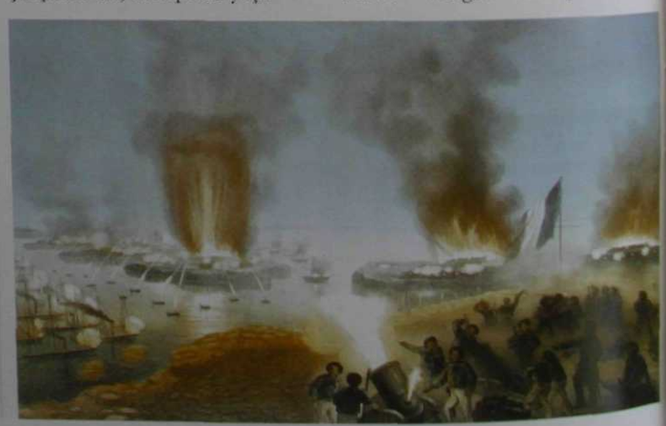
Esasen, Yunan bağımsızlık hareketinin düşünce temelini oluşturmaya çalışanlar da, Avrupa'da yaşayan Yunanlılardı ve en büyük desteği de, Türk düşmanlığı yaparak, "Türk, geldiği yere, Asya'ya dönmelidir" sloganını durmadan tekrarlayan Avrupa basınından alıyorlardı.

O dönemde, 25 yıl süren Fransız Devrimi Savaşları ile kana bulanmış olan Avrupa, Napolyon'dan sonraki Avrupa haritası içine, Osmanlı'yı da dahil ederek 'statükonun bozulmaması' kararını almıştı.

Ancak Avrupa'daki hükümetlerin bu kararlarına karşılık, Avrupa basınının durmadan tahrik ettiği kamuoyları, sonunda galip geldiler: Önce 1827'de Osmanlı donanması Navarin'de yakıldı; ardından Ruslar, Balkanlar'a indiler. 1829'da Edirne'yi aldılar ve İstanbul'u ele geçirmeyi hesaplarken, Avrupa devletlerinin müdahalesiyle, Yunanistan'ın bağımsızlığı kendisine kabul ettirilen Bâbıâli ile, barış masasına oturtuldular.

O andan itibaren, kurulan Yunan devletinin politikası, Balkanlar'da Rum çoğunluklu bölgelerdeki Türkleri göçe zorlamak için terörist eylemleri şiddetlendirmek olmuştur.

Hatta 'Megali İdea'yı oluşturup, Bizans İmparatorluğu'nu canlandırma hayalini bile kurdular. Açıkçası, taktikleri şiddetlenerek devam etti...

1866'daki Girit Ayaklanması'nda ön planda rol oynayanlar, Avrupa basını tarafından özellikle yüceltiliyordu. Bunlar arasında, Girit Geçici Hükümeti'nin başkanı Voloudaki de vardı [sağ üstte]. Kırım Savaşı'nı yansıtan Batı kaynaklı bir tablo [sağda].

Balkanlar'da, Osmanlı yönetimi altında yer alan etnik grupların sayısı, 60'ın üzerindedir ve bunların hiçbiri, Yunanlılardan aşağı kalmayacaktır!.. Ancak bunlardan hiçbirinin tek başına Osmanlı ile baş etmesi mümkün olamadığından, hepsi de, 'Yunan örneğine' bakarak, Avrupa'nın desteğini sağlamanın yollarını aradılar.

En kolay yol, tıpkı 1821'in 26 Mart'ında Yunanlıların başlattıkları Türk katliamına benzer şekilde, sivil halka saldırı düzenlemekti!

Avrupa'daki kamuoyu yaratıcılarının desteği sağlanarak, Osmanlı'ya karşı ayrılıkçı bir tavır takınan etnik gruplar 'koruma' altına alındı ve bu grupların silahlı eylemleri görmezden gelinerek, öldürülenlerin intikamını almaya kalkışan Türk ve Müslümanlar aleyhine, her seferinde yoğun kampanyalar sürdürüldü.

1830'da ise, Cezayir'e el koyan Fransa tarafından da, Cezayir Ocağı'nın 12-15 bin arasındaki Türk kadrosu, gemilere doldurup Anadolu'ya gönderildi...

Daha sonraları, Kırım Savaşı'nın (1853-56) ardından, Kafkasya'dan çok sayıda Müslüman da, yine Anadolu'ya geldi. Bunların uğradıkları saldırılara, çektikleri ıstıraplara Avrupalılar pek az ilgi gösterdiler...

Rusların Orta Asya, İngilizlerin Hindistan, Fransızların Kuzey Afrika'daki Müslüman ülkeleri sömürgeleştirdikleri bir dönemde, son Haçlı Seferi'nin Osmanlı'ya yönelmesinin mantığı, giderek kökleşiyordu...

1856'daki Islahat Fermanı ile Osmanlı'nın Müslim-gayrimüslim eşitliğini ilan etmesinin arkasından gelen haklar, ayrılıkçı eylemleri daha da arttırdı. 1860'ta, Suriye'de İngiliz destekli Dürziler ile Fransız destekli Marunilerin kanlı çarpışmaları; Avusturya ve Rusya destekli Sırplar ile Karadağlıların saldırıları; Eflak ile Buğdan'ın (Memleketeyn) 'Romanya' adı altında birleşmesi; nihayet 1866'da Girit'in Yunanistan ile birleşme kararı alıp adadaki Türklere karşı terörist eylemleri artırmaları, ortalığı büsbütün karıştırdı.

Dönemin Fransız basını tarafından öne çıkarılan Girit isyancılarından biri de, silah kaçakçılığında kullanılan 'Enosis' gemisinin kaptanı 'Sürmeli'dir [solda; 16 Ocak 1869 tarihli Illustration dergisinin kapağında].

Artık mücadele, Balkan Yarımadası'nda değil, Avrupa hükümetleriyle, tarihindeki en dinamik dönemi yaşayan Avrupa basını arasında cereyan ediyordu...

Kapitülasyon haklarıyla giderek daha önemli imtiyazlara kavuşan hükümetler, bağımsızlık kazanacak uluslara kapitülasyon hakkı vermenin, çıkarları aleyhinde olacağını görüyorlardı.

Osmanlı'nın yaşayıp kendi adlarına 'jandarmalık' yapması, daha çok işlerine geliyordu. Ayrıca Avrupa hükü-

Suriye'ye müdahalenin zeminini basın hazırladı

28 Temmuz 1860 tarihli Le Monde Illustré'den bir görüntü: Suriye'deki Dürzi-Maruni çatışmasında, Marunilerin öldürülüşü. Bu kanlı olayların bedeli de, Osmanlı'ya ödetilmişti. Oysa Dürzüleri, İngilizler; Marunileri de, Fransızlar destekliyordu. Çatışmalar üzerine Fransa, Osmanlı toprakları içindeki bu bölgeye asker göndermiş ve bu uygulama, Avrupa devletlerinin ordu ve donanmalarıyla Osmanlı topraklarına müdahalesinin ilk örneği olmuştu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

30 yıl sonra: Girit'te iç savaş nasıl başladı?

1866'daki Girit ayaklanmaları, 30 yıl sonra, ikinci perdesiyle sergilenecekti: II. Abdülhamid'in Girit'e vali olarak atadığı Sisamlı Yorgis Beroviç Paşa döneminde Türkler, Rumlara verilen imtiyazlara karşı çıkarak 4 Şubat 1897'de ayaklandılar. 14 Şubat 1897'de Yunanistan adaya asker çıkardı. Yunan subayları komutasındaki Rum çeteleri yeniden örgütlendi *[üstte]*. Yunanistan adayı ilhak ettiğini bildirdi. Avrupa ise, bu girişime, tıpkı 30 yıl önceki tavrıyla tepki gösterdi: Verilen notalar sonucunda Yunan askerleri Fransız donanmasının nezaretinde geri çekildiler *[altta]*.

1866'daki Girit ayaklanmalarına katılmış bir asi [sağda, ortada].

metleri, teşvik edilecek terörist eylemlerin ülke ve sömürgelerinde de yankılanabileceğini düşünüyorlardı.

Dolayısıyla, Avrupa hükümetlerinin ihtiyatlılığını fark eden bağımsızlıkçı Balkan eylemcileri, çabalarını; Türk düşmanlığıyla yüklü Avrupa kamuoylarını kışkırtacak ve ırkçı üstünlük tezlerini yoğun şekilde kullanmağa başlamış olan basına malzeme sağlamaya yönelttiler.

Kendi yaptıklarını görmezden gelmeyi ilke edinmiş bu basının, Türk düşmanlığını körükleyeceğinden emindiler...

Fransa'nın en önemli yayınlarından olan L'Illustration'un 30 Ocak 1869 tarihli sayısında, Richard Cortambert imzasıyla yayımlanan makale, bu açıdan ilginç bir örnektir.

Yunanlıların Girit eylemini durduran Avrupa hükümetleri olmuştu. Donanmalarıyla başlıca Yunan limanlarını kontrol altına alıp Girit'e silah yardımlarını engellemekle kalmamış, Türk egemenliğini de onaylamışlardı.

Cortambert yazısında, Osmanlı'nın bir bütünlüğü bulunmadığını, "Bu imparatorluk ahenksiz ve kötü birleştirilmiş bir Arlequin gömleğine benzer, onları bir arada lehimlemek imkânsızdır" sözleriyle tanımlar.

Arlequin, İtalyan tiyatrosundaki soytarı tipidir. Gömleği, küçük küçük farklı renklerde kumaş parçalarının yan yana dikilmesinden oluşmuştur.

Yazar devam eder: "Artık diplomasi gözlüğünü bırakalım. Sorunun çözümü çok basittir: Bir yanda genç, dinamik, bağımsızlık ruhuyla hareketlenen uluslar var. Öbür tarafta cahil ve bağnaz birkaç bin yeniçeri tarafından korunan ceset gibi bir şey. Sözüm ona, 'Avrupa dengesi' adı verilen bir gudubetliğin ne yazık ki bizi alıştırdığı bir davranışla, şimdiye kadar ölüyü diriltmek ve sadece yaşamak isteyen kişileri öldürtmek için gayret sarf ettik. Bu artık çok uzamış bir şakadan başka bir şey değil. Bu halkların serbestçe davranmaya hakları vardır; kendilerini rahatsız eden yükten kurtulmayı bileceklerdir."

L'Illustration'un yazarı Cortambert yazısının devamında, "Tataristan'dan çıkmış olan Türklerin" beyaz ırk ile sadece kadınlar aracılığıyla ilişkisi olduğunu vurgulayarak kendi ırkçılığını sergiler: "Haremlerine güzel Çerkezleri ve Gürcistan'ın hayran olunacak kızlarını doldurup, tamamen Moğol örneğine bağlı ilkel tiplerini değiştirdiler. 'Üstün' anlamına gelen 'Türk' ismini aldılar ve kahramanlarından biri olan Osman adına Osmanlı'yı da benimsediler."

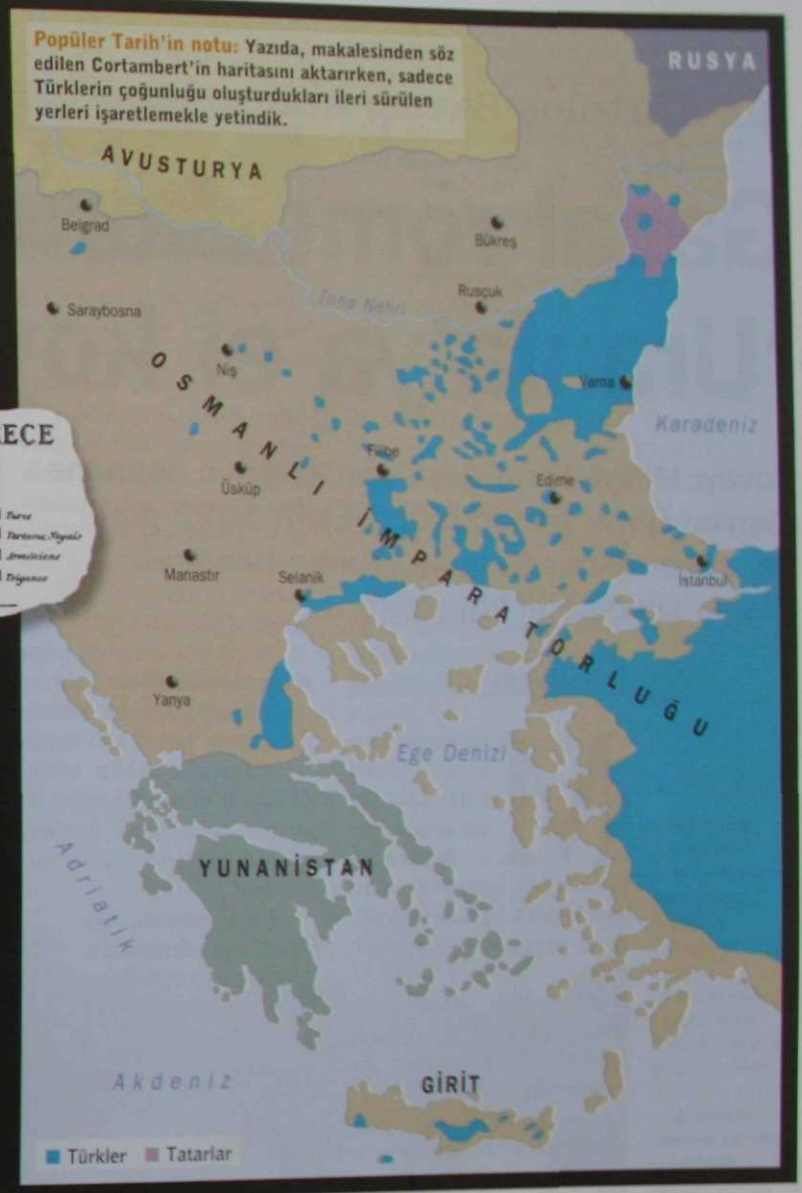
Cortambert yazısını, bir başka Fransız yazarın, Chateaubriand'ın sözleriyle noktalar: "Türkler, Avrupa'da konaklamış; ama asla orada yerleşmeyi beceremişlerdir."

Irkçı bakışlarının ötesinde bu yazıda, o tarihten yaklaşık yarım yüzyıl önce ortadan kaldırılmış yeniçeriliğin hâlâ varlığından söz edilmesi, yazarın önyargısının açık delilidir ve bu tür önyargılar, özellikle kıta Avrupa'sının basınında, aralıksız devam edecektir. ■

Cortambert'in haritası

Fransız Illustration dergisinin 30 Ocak 1869 tarihli sayısında, Richard Cortambert imzasıyla yayımlanan makalenin yanında yer alan haritada, yazarın eğilimine uygun bir biçimde, ırklara göre bir ayırım yapıldığı hemen dikkatleri çeker: 'Slavlar' adı altında, Sırplar ve Bulgarlar belirtilir. Greko-Latinler'i; Yunanlılar, Romenler, Vlahlar ve Arnavutlar oluşturur. 'Tatarlar' grubunda ise, Türkler ve Tatar Nogaylar vardır. Diğer 'ırklar' Ermeni ve Çingeneler olarak belirtilmiştir... O çağa kadar bu tür ayırımları hep din üzerinden yapmaya alışmış Avrupalıların, İslâm ve Katolik-Ortodoks ayırımıyla Hıristiyan bölgelerini belirtmek işlerine gelmeyince, ırkçı bir tanımlamaya yönelmekte oldukları hemen fark ediliyor...

GELECEK SAYIDA

'93 Harbi' adıyla tanınan 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı döneminde, Balkanlar'dan Anadolu'ya toplu göçün milyonlara ulaştığı günler.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Bir Kurtuluş Savaşı kahramanı...

Gazal römorkörü 'Urania'ya el koyuyor!

Kuvayı Milliye için Rusya'dan silah ve cephane taşıyan Gazal römorkörü, 7 Ekim 1922 günü de, çakar almaz topu ile, Yunan bandıralı Urania şilebine el koyacaktı...

ESER TUTEL

Mehmetçik, Kurtuluş Savaşı yıllarında vatan topraklarını düşmandan temizlemek amacıyla yalnız karada değil, havada ve denizde de çarpışmak zorunda kalmıştı.

O günlerde uçaklarımızın sayısı üçü beşi geçmiyordu, kaldı ki bunların arasında Yunanlılardan el koyduklarımız da vardı... Ya savaş gemilerimiz?.. Koca bir imparatorluğun donanması, işgal kuvvetleri tarafından Haliç'te bağlı tutulurken, milli kuvvetlerimizin elindeki teknelerin sayısı, uçaklarımızdan bile daha azdı!

Kaldı ki, bunların hiç biri de gerçek anlamda savaş gemisi değildi:

'Alemdar' adlı bir kurtarma gemisi, 'Gazal' adlı küçük bir römorkör, balıkçı tekne-sinden bozma 'Rüsumat 5' adında bir gümrük motoru, iki eski gambot ve iki de hücumbot!

Buna rağmen, bir avuç Türk denicisinin bu basit hizmet tekneleriyle başardıkları işler, denizcilik tarihimizin en şanlı sayfaları arasında yer almıştır. Özellikle de 'Gazal' römorkörünün, tek başına koca bir Yunan şilebine yolunu çevirerek el koyması!

Omurgası 1910'da kızağa konmuş, aynı yıl içinde de denize indirilmişti.

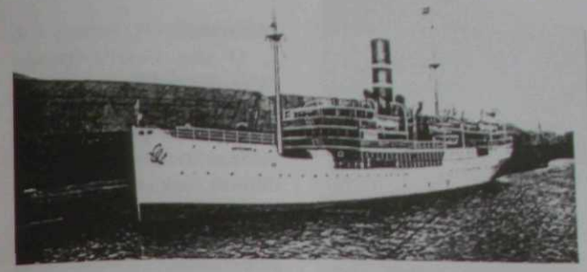
1911 yılının Ocak ayında tecrübe seferleri yapılmış, 1912 yılının ocak ayında da 'Underwriter' adıyla R.A. Grech firmasının gemisi olarak, İngiliz bayrağı altında İstanbul'da çalıştırılmaya başlanmıştı.

Aynı yılın 9 Temmuz günü de, Osmanlı hükümeti tarafından satın alınarak adı 'Gazal' olarak değiştirilmişti.

1921yılında Ereğli limanında bulunduğu sırada Kuvayı Milliyecilerin el

Gazal römorkörü savaş sonrası, İstanbul'da [sağda]: Römorkör 1954'te, 44 yaşında iken, sökülerek satılacaktı.

'Samsun' adı verilen 'Urania' şilebi [solda]; sekiz kez sahip, dört kez isim, altı kez de liman değiştirmişti.

koymasıyla, Mustafa Kemal kuvvetlerinin hizmetine girmiş oluyordu.

Nasıl mı hizmet edecekti bu küçücük römorkör?.. Rusya'dan satın alınan silah ve cephanenin büyük bir bölümünü yurda taşıyarak! Ayrıca karakol gemisi görevi de yaparak... Önyüzbaşı Adil Kaptan'dı ilk süvarisi...

RUSYA'DAN SİLAH NAKLİ

İlk görevi, Rusya'nın Kafkasya kıyısındaki Tuapse limanından yükleyeceği savaş malzemesini Trabzon'a nakletmek olmuştu.

Bu malzemenin en önemli parçaları, iki adet 8.8'lik ile iki adet 7.5'lik sahra topuydu. Tabii, ayrıca da sandıklar dolusu cephaneleri...

Bu ilk seferinde, Karadeniz'in fırtınalar mevsimi gelip çattığı için, deniz çok dalgalıydı. Öyle ki, limanda görevli Ruslar, bu küçücük teknenin fazla uzaklaşmadan azgın dalgaların arasında kaynayıp gideceğine kesin gözle bakıyorlardı...

Ama Gazal, mürettebatının ustalığı sayesinde, hem de yirmi dört saat gibi hayli kısa bir zamanda, Trabzon'a varmayı başarmıştı. Onun uzaktan dev dalgaların arasında, bir batıp bir çıkarak çıkageldiğini gören Trabzon limanındakiler, nihayet rahat bir nefes aldılar.

Ne var ki, o sırada Nakliyat-ı Bahriye Kumandanlığı'ndan gelen yeni bir emirde silahların acele olarak Trabzon'a değil de, İnebolu'ya çıkartılması bildiriliyordu!

Adil Kaptan, kader birliği ettiği denizci arkadaşlarının dinlenmesine bile fırsat bırakmadan yeniden demir aldı, giderek sertleşen havaya rağmen İnebolu'ya hareket etti.

Böylece Gazal, ara vermeden, Tuapse'den aldığı malzemeyi aylarca Karadeniz limanlarımız arasında taşıdı durdu. Gün geldi, karakol görevine çıkartıldı, gün geldi, ona Romanya'dan malzeme taşıyan düşman gemilerini batırmak görevi de verildi. Hangi silahıyla mı?.. Kıç tarafına monte edilen küçücük eski bir çakar almaz topuyla...

İNGİLİZ MUHRİBİ DEVREDE

Bir kez, Sürmene açıklarında bir büyük İngiliz muhribiyle karşılaşmışsa da şans eseri batırılmaktan son anda kurtulmuştu. Kıç tarafındaki eski topuyla, modern bir İngiliz muhribine nasıl karşı koyabilirdi ki!

İngiliz muhribi de Gazal"ı fark etmiş, rotasını üstüne çevirmişti. Besbelli, avını küçümsediği için bu küçük tekneyi topa tutarak batırmaktansa mahmuzlayarak Karadeniz'in derinliklerine göndermeyi daha uygun görmüş olmalıydı.

Tam o sırada müthiş bir

1922 yılının yaz aylarında Trabzon limanı: Soldan sağa; Kurtuluş Savaşı'nda nakliye hizmetlerinde çalışan Aydın Reis, Alemdar ve Şahin gemileri [solda]. Aynı yıllarda Trabzon'da rıhtım ve gümrük binaları [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Alemdar gemisinin kaçırılma öyküsü...

Kurtuluş Savaşı günlerinde 'savaşan' sivil teknelerden biri de 'Alemdar' kurtarma gemisidir *[üstte]*. Deniz Yüzbaşı Adil Bey ile İsmail Kaptan, 27 Ocak 1921 sabahı Alemdar'ı, silah nakliyatında kullanılmak üzere, İngiliz kontrolünü aşıp Boğaz'dan geçirerek Karadeniz'e kaçırırlar *[altta; Münif Fehim'in çizgileriyle]*.

patlama! Belli ki serseri bir mayın! Burnundan önemli bir yara alması üzerine avını bırakmak zorunda kalıyor. Yoksa, mahmuzlanan Gazal'ın göz açıp kapayıncaya kadar dalgaların arasında kaybolması, işten bile değil!

Gazal'ın dönüşü, Trabzon limanında bayram sevinciyle karşılanmıştı. Bu olay üzerine İngilizler bu netameli sularda gemilerini pisi pisine kaybetmemek için, bu kıyılardan çekilmişler, yerlerine Yunan gemilerini göndermişlerdi.

1922 yılının 6 Ekim günüydü: Ordunun, Dumlupınar'da Yunan kuvvetlerini dağıtarak perişan edişinin üstünden henüz çok kısa bir zaman geçmişti. Gazal, iki yıla yakın bir süredir, ciddi bir bakım ve onarım görmemiş olmasına rağmen, hâlâ görev başındaydı.

Sık sık kazan basıncı düşüyor, basınç düşünce de çaresiz denizin ortasında hareketsiz kalıyordu. Yapılacak tek şey, kazan basıncını yükseltmekti, ama bu da her zaman kolay olmuyordu.

O gün, Gazal'a, Dobruca'da, Tuna deltasındaki Sulina limanı açıklarında devriye gezmek emri gelmişti. Bu limandan İstanbul'a yol alan düşman nakliye gemilerinin yolunu kesecekti. Ama, emre göre, asla Boğaz'dan içeriye girmeyecekti...

'UFUKTA BİR ŞİLEP!..'

İki gündür seyir halindeydiler. Hava giderek sertleşiyor, dalgalar küçük römorkörün çelimsiz gövdesine giderek daha şiddetle vurmaya devam ediyordu. Henüz hiçbir gemiyle karşılaşmamışlardı, ama her an tetikte olmaları gerekiyordu.

Kumandan yüzbaşı Nazmi Bey, gözleriyle durmadan ufku tarıyor, fakat bir geminin varlığını belirtecek bir duman bile göremiyordu.

Saat on bire geliyordu ki, uzaktan önce belli belirsiz bir duman fark etti, hemen arkasından da geminin kendisini gördü. Bu bir şilepti... Yüzbaşı Nazmi Bey römorkörün burnunu şilebe doğru çevirirken, kıç taraftaki direkten Türk bayrağını indirmeleri emrini verdi.

Bir süre böyle yol almakta devam etti. Aralarındaki mesafe yavaş da olsa, giderek azalıyordu. Bir süre sonra bir kurnazlık düşünmüş olmalı ki, makineyi hemen stop ettirdi, arkasından da direğe imdat bayrağını çektirdi ve de başladı kısa aralıklarda düdük üstüne düdük öttürmeye... Bu, zor durumdaki bir teknenin yakınındaki gemiden yardım isteme işaretiydi.

Yaklaşan şilebin burnunda 'Urania' yazılıydı. Güvertesine tepeleme kereste istif edilmişti. Hayli süratli olduğundan, Gazal'ın onu peşinden giderek yakalaması imkânsızdı.

Böyle olunca, Nazmi Kaptan işi bir hileyle halletmeye karar verdi. Şilebin iyice yaklaşmasını bekledikten sonra megafonla seslenerek nereden geldiklerini, nereye gittiklerini sordu. Meğer Köstence'den geliyorlarmış, İstanbul'a gidiyorlarmış.

"Sancağınızı çekin, göreyim!" dedi.

Denizcinin biri, kıç tarafındaki direğe Yunan bayrağını çekerken de, erlere kıç taraftaki topu ateşe hazır duruma getirmeleri emrini verdi. O sırada da direğe Türk bayrağını çektiriverdi.

ATEŞ ALMAYAN TOP

Mülâzım Seyfi Bey, topu şilebin köprü üstüne çevirmiş, eli tetikte, heyecan içinde alacağı emri bekliyordu.

"Teslim olun!" diye bağırdı Yunan kaptana Nazmi Kaptan...

Bundan sonrası, göz açıp kapayıncaya kadar olup bitiverdi. Urania şilebindekiler, şaşkınlıktan ne yapacaklarını bilemezken, Gazal'ın ikinci kaptanı mülâzım Sabri Bey, yanına silahlı üç asker alarak filikaya atladı ve şilebe yanaşarak yukarı tırmanıverdi.

Yunan kaptan, telsizini kullanmaya bile fırsat bulamamıştı.

Sabri Bey, göz açıp kapayıncaya kadar geminin telsizini, kaptan köşkünü ve makine dairesini kontrol altına aliverdi. Yunan kaptan, ikinci kaptan ve de çarkçıbaşı hemen esir alınıp Gazal'a gönderildi.

Bu arada Nazmi Kaptan da Urania şilebine geçerek kumandayı ele aldı. Gemi 2.200 ton kereste, ayrıca 55 ton kadar da karpit yüklüydü.

Bulundukları mevkie göre millî kuvvetlerin elindeki limanların en yakını Ereğli idi. Nazmi Kaptan, karşılarına çıkabilecek düşman devriye teknelerinin dikkatini çekmemek için, değişik bir rota takip etmeye karar vermişti: Urania, Ereğli'ye doğru yol alırken, Gazal da hayli mesafeli olarak peşlerinden geliyordu...

Şansları varmış ki, yol boyunca başka bir gemiyle karşı-

Ya 'gazal' olmasaydı?

Gazal römorkörü, 1910'da Hollanda'nın H.Vuijk & Zonen, Cappelle a/d Ysel tezgâhlarında inşa edilmişti. Teknesi çelik sac olup 182 gros, 15 net tonluktu. Uzunluğu 30.1 m., genişliği 6,7 m., çektiği su da 3,1 m. idi. Tek kazanlı olup G T Gray yapımı 750 beygir gücünde iki dikey silindirli 'compound' tipinde buhar makinesi vardı. Tek şaftlı, tek uskurluydu. Saatte 12 mil hız yapıyordu. Yıllarca çalıştıktan sonra, 1954'te 44 yıllık olunca sökülmek üzere satıldı... Kurtuluş Savaşı boyunca ordunun ihtiyacı olan silah ve cephanenin büyük bir miktarını tek başına taşıyan Gazal'ın bir seferde naklettiği en büyük parti malzeme şu tarihlerde gerçekleşmişti: 21 Ekim 1920'de; 556 tüfek, 586 kasatura ve 494 sandık cephane... 21 Mayıs 1921'de; 3.386 sandık cephaneden başka, bir de yedeğine alıp çekerek getirdiği 'Dana' adlı bir yelkenli... 21 Ekim 1921'de; 651 sandık top cephanesi... Gazal, 1922'nin Haziran ayı içinde de, o zamanki adı 'Pulathane' olan Akçaabat limanına *[üstte]* tam 2.622 sandık top mermisi taşıyarak Anadolu harekâtına çok önemli bir destek vermişti.

Gazal römorkörü (sağdaki) ve Galata römorkörü, İstanbul kıyılarında seyir halinde (solda).

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Kurtuluş Savaşı öncesinde, İtilaf Devletleri'nin zırhlıları 13 Kasım 1918 günü, İstanbul limanına demir attılar [sağda] ve bütün kıyıları ve Boğaz'ı kontrol altına aldılar. Ancak Kuvayı Milliyeciler, özellikle Galata Köprüsü [sağ altta] civarındaki gizli depoda biriktirdikleri silahları, motorcular aracılığıyla Anadolu'ya kaçırdılar [altta].

'Urania'dan 'Samsun'a

1.465 gros tonluk şilep, 1887'nin Ekim'inde 'Klyde' adıyla, Klyde Steamship Co. firmasının gemisi olarak ilk seferine çıktı. Limanı, 'Londra' idi. 1896'da Maday & Macintyre şirketine satıldı. Limanı, 'Glasgow' oldu. 1900'de Atina Bankası tarafından alınınca adı 'Vrysida' olarak değiştirildi. Limanı, Ege'deki 'Syra' adası oldu. 1903'te Vissis Anstragis'e satıldı. 1906'da Valmschios firması tarafından alındı ve adı da 'Urania' olarak değiştirildi. Limanı, 'Syra' adası olarak kaldı. 1907'de M.G. Barbaty tarafından alındı; limanı, 'Maripoli' oldu. 1821'de Nikola adında bir şahıs tarafından alındı. Limanı, 'Pire' oldu. 7 Ekim 1922'de Kuvayı Milliye tarafından ele geçirildi. Adı 'Samsun', limanı 'İstanbul' oldu. Gemi, önce Türkiye Seyr-i Sefain İdaresi'ne devredildi. Sonra, 1927'de Kırzade Şevki Bey tarafından alınarak adı 'Galata' olarak değiştirildi.

laşmadılar. Ereğli limanına selâmetle varıp uygun bir yere demirledikten sonra esirleri ilgililere teslim ettiler. Sonra da gemiyi Trabzon limanına götürmek üzere yeniden yola çıktılar...

Gazal gibi küçücük bir römorkörün, 1.465 gros tonluk bir gemiye el koyması, millî kuvvetlerimizce takdir ve sevinçle karşılandı. Çünkü Trabzon Nakliyat-ı Bahriye Kumandanlığı böylece bir anda koca bir nakliye gemisine kavuşmuş oluyordu.

Bu olayın en ilgi çekici yönü, Gazal'ın kıç tarafına yerleştiren küçük topun bir süredir bakımsızlıktan ötürü ateş edemeyecek durumda olmasıydı! Mülâzım Sabri Bey, Urania'nın kaptanına gözdağı vermek amacıyla bir mermi savurmak istediği zaman, top çalışmamış, ama şileptekiler topun çalışmadığını fark edememişlerdi!

'Samsun' adı verilen şilep, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, Aralık ayı içinde Türkiye Seyr-i Sefain İdaresi'ne devredildi.

Peki, ya Gazal?.. Savaş sona erdikten sonra, uzun yıllar boyunca İstanbul limanında hizmet gördü... Yolcu gemilerinin, şileplerin rıhtıma yanaşmalarına yardımcı oldu.

Gün geldi, Haliç'te peşine taktığı tüccar malıyla yüklü mavnaları çekti götürdü. 1954'te sökülmek üzere satıldığı zaman, 44 yıllık bir tekne idi... Yazık ki günümüze titrek ve soluk bir fotoğrafından başka bir şeyi kalmadı. ■

Fransa'daki toplama kamplarında

Sivil Türk esirleri

Ocak 1915'ten itibaren, Fransa'daki Türk asıllı sivil Osmanlı vatandaşları toplama kamplarına gönderildiler; 30 Ekim 1918'e kadar, La Chartrouse, Garaison ve Pontmain'deki toplama kamplarında yaşadılar.

ALİ ÖZUYAR

Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa, İngiltere ve Rusya'da yaşayan 'İttifak Devletleri' grubunun [Almanya, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan imparatorlukları ile Bulgaristan] vatandaşları büyük bir tehdit altındaydı. Aynı tehdit, 'İttifak Devletleri' grubunun sınırları içinde yaşayan 'İtilâf Devletleri' vatandaşları için de geçerliydi.

Ancak uygulama devletten devlete değişiyordu...

Savaş başladığında, önce İngiltere, ardından da Fransa ve Rusya, sınırları içinde yaşayan Alman, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan uyruklu sivil yabancıları, 'potansiyel' casus olarak görüp, dikenli tellerin ardına hapsettiler.

İlk sivil esir kampı, İngilizler tarafından kuruldu. Ardından Fransa ve Rusya da, ülkelerindeki 'yabancı' sivilleri 'düşman' sayarak, yaşam koşulları hiç de elverişli olmayan toplama kamplarında enterne etmeye başladılar.

İtilâf Devletleri grubunun bu politikalarına ilk tepki, Almanya'dan geldi: Almanya misilleme olarak, ülkesinde yaşayan yaklaşık beş bin İngiliz'i tutukladı ve Berlin yakınlarındaki 'Ruhleben Sivil Esir

1. Dünya Savaşı'nda Fransızların ilk toplama kampları, Alman askerlerini enterne etmek için kurulmuştu [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İngiltere'deki Ruhleben Sivil Esir Kampı [üstte]. Pontmain'deki sivil Türk esirlerine para yardımı yapılması işlemlerine ilişkin olarak Hariciye Nezareti'nin Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği 7 Kasım 1917 tarihli yazı [sağda].

Mendès France'ın [üstte] savaş günlüklerinde, Garaison Kampı anıları da yer alır. I. Dünya Savaşı'nın Türk esirleri, Sibirya'daki kamplardan [sağda] Malta Adası'na ve Mısır'a, İngiltere'den Fransa'ya, çok geniş bir coğrafyaya yayılmışlardı.

Kampı'na yerleştirdi.

İngiltere, Fransa ve Rusya'nın 'yabancı düşmanlara karşı' uyguladığı bu politikaya bire bir mukabele etmeyerek konuya daha esnek bir biçimde yaklaşan devletler ise, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı imparatorlukları oldu.

Her iki imparatorluk da, sınırları içinde yaşayan yabancılar için esir kampı, toplama kampı tarzı girişimlere baş vurmadı. Ancak söz konusu yabancıları gözetim altında tutarak, kendilerinden, bulundukları yerleri terk etmemelerini istedi. Şüpheli gördüklerini ise, sürgüne gönderdi.

Savaş başladığında Fransa'da yaklaşık 10 bin; bazı kaynaklara göre de, 8 bin Osmanlı vatandaşı bulunuyordu. Ermeni, Rum, Süryani, Yahudi ve Maruni asıllı Osmanlı vatandaşları, bunların büyük çoğunluğunu oluşturuyor.

Türk kökenli Osmanlı vatandaşları ise azınlıktaydılar ve tehdit altında olanlar da, onlardı. Çünkü dönemin Fransız Hükümeti, Ermeni, Rum, Yahudi, Süryani ve Maruni asıllı Osmanlı vatandaşlarına; "kendi milliyetlerini ispat" ve ikamet ettikleri yerlerdeki tanınmış bir Fransız vatandaşından sertifika getirmek suretiyle, çalışma ve oturma izni veriyordu.

1915'in ilk ayından itibaren, Fransa'daki Türk asıllı Osmanlı vatandaşları tutuklanmaya ve ardından da toplama kamplarına gönderilmeye başlandı. Bu sivil Türk esirleri; La Chartrouse, Garaison ve Pontmain'deki toplama kamplarına yerleştirildiler...

La Chartrouse kampı, Arles kenti civarında, Bouches-du-Rhône bölgesindeki Saliers'de kurulmuştu ve çok sonraları, II. Dünya Savaşı yıllarında, 1942 ilâ 1944 arasında, Vichy Fransa'sında bu toplama kampı, Fransız çingeneleri için de kullanıldı...

Pirene Dağları'ndaki [Hautes Pyrénées] Garaison kasabasında, eski ve büyük bir manastırda ve çevresinde kurulan Garaison Kampı'nda ise, daha çok Alman kökenli aileler enterne edilmişti.

Fransız devlet adamı Pierre Mendès France'ın savaş günlüklerinde de yer alacak olan bu toplama kampı, 1914 ilâ 1919 arasında, kesintisiz faaliyet halindeydi. Enterne edilmiş sivil Osmanlı vatandaşı Türklerin büyük çoğunluğu, Pontmain'deki kamptaydı. Batı Loire bölgesinde, Mayenne Vadisi'nde yer alan Pontmain Kampı'ndaki sivil esirler, olumsuz kamp koşullarına rağmen İngiltere'deki esirlerden daha şanslıydılar. Çünkü en azından, aileleriyle birlikte enterne edilmişlerdi...

1917 Şubat'ında Fransa'daki sivil Türk esirlerin sayısı 324'e yükseldi. Osmanlı Arşivi'ndeki belgelere göre, Pontmain'deki kampta 150 Türk esirin yanı sıra, 2 evli Türk çifti ile 3 Türk ailesi bulunuyordu.

Pontmain ile Şam arasında

Mübadele girişimi

Birinci Dünya Savaşı sürerken, İtilâf Devletleri ile İttifak Devletleri arasında, sivil tutukluların ve toplama kamplarında enterne edilmiş sivillerin karşılıklı mübadelesi gündeme gelir ve uygulanır. Bu uygulamanın bir örneği de, Osmanlı devletiyle Fransa arasında yaşanır. Fransa'daki varlıklı Türk ailelerinden olan ve Pontmain Kampı'nda enterne edilmiş bulunan Evrenozzade Ahmet Eyüp Bey ile Nutkî Kemal Bey, eşi ve iki çocuğunun Osmanlı topraklarında sürgün bulunan bir Fransız vatandaşıyla mübadele edilmesi teklifi, Paris'teki İspanya Elçiliği'nden Osmanlı Hariciye Nezareti'ne bildirilir. Osmanlı Hariciyesi de, Şam'da *[sol üstte]* sürgün bulunan Fransız uyruklu Dr. Duriyar ile Pontmain'deki Türk esirlerin mübadelesine 3 Aralık 1917'de karar verir. Ancak mübadele bir türlü gerçekleşemez... 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi hükümleri uyarınca da, Fransa kendi topraklarındaki toplama kamplarında enterne edilmiş olan sivil esirleri tahliye etmeye başladı. Buna karşılık olarak da, Osmanlı yetkilileri, kendi sınırları dahilinde sürgüne gönderilmiş Fransız uyruklu sivilleri serbest bıraktı.

Olumsuz kamp koşullarında, Türk esirlerini en çok zora sokan para idi. Dönemin Fransız Hükümeti, enterne edip her türlü özgürlüklerini ellerinden aldığı bu siviller için, herhangi bir ödemede bulunmuyordu.

Pontmain Kampı'ndaki bu durum, Osmanlı basınında da yankılandı. Tanin gazetesi, "Fransa'daki Düvel-i Merkeziye Tebaası" başlığıyla Türk esirlerin içinde bulundukları sıkıntıları kamuoyuna duyurdu.

Bu habere ilk tepki, Osmanlı topraklarındaki Fransız çıkarlarını ve Fransız vatandaşlarını himaye eden Hollanda Sefareti'nden geldi. Sefaret, gazetedeki haberin asılsız olduğunu öne sürerek Fransız Hükümeti'nin böyle bir şey yapmayacağını bir yazıyla Osmanlı Hariciye Nezareti'ne bildirdi...

Osmanlı Hükümeti Pontmain'de esir tutulan Osmanlı tebaası için, 1916 yılında İstanbul'daki ABD Sefareti aracılığıyla, esirlere dağıtılmak üzere, 12 bin 826 Fransız Frangı [50 bin Osmanlı Kuruşu] göndermiş; ancak bu miktarın tamamı esirlere dağıtılamamıştı.

Amerika'nın 1917 yılında İtilâf Devletleri safında savaşa girmesi üzerine, iki ülke arasındaki ilişkiler kesildi. Dönemin Amerikan Hükümeti, sivil Türk esirlere yardım için gönderilen ve elinde kalan paranın [7 bin 541 Fransız Frangı] yarısını İspanya Sefareti'ne devretti. İspanya Sefareti aracılığıyla da, Pontmain'deki sivil Türk esirlerine aylık bağlandı.

Savaşın son yılında, Pontmain Kampı'ndan ülkelerine dönen iki Avusturya vatandaşının Viyana'daki Osmanlı Elçiliği'ne gönderdikleri mektuplarda da, "Müslüman-Türk esirlerin sefalet ve ihtiyaç içinde bulunduklarından" bahsedilerek, "insanlık dışı ve tahammülü imkansız" davranışlarla karşılaşan Fransa'daki bu esirlerin durumlarından söz ediliyordu.

Bu tür bilgiler doğrultusunda harekete geçen Osmanlı Hariciye Nezareti de, bütçesinden para ayıramadığından, daha önceleri Meclis-i Vükelâ'nın almış olduğu karar uygulandı. Harbiye Nezareti ve seferberlik bütçesinden, Pontmain'deki sivil Türk esirlerine para yardımı yapıldı. ■

Sonraki yıllarda Nobel Barış Ödülü de alacak olan Afrika âşığı Dr. Albert Schweitzer de [solda, ortada] birkaç ayını Garaison'daki toplama kampında geçirecekti [solda; Schweitzer, Garaison günlerinde]...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Cumhuriyet dönemi tarihçileri /5

Prof. Dr. Osman Turan

Selçuklu Türkiye'sini araştıran ilk isim

Hocası Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün yolundan giden ve onun metodunu benimseyen Osman Turan, Selçuklu dönemi Türkiye tarihi hakkında ilk bilimsel araştırmaları yapar.

Anadolu Selçukluları'nın merkezi Konya'daki zengin kültür; sultanların sikkelerinden, İnce Minareli Medrese'nin ve Divriği'deki külliyenin duvarlarına, bu toprakların birçok noktasına damgasını vurmuştur.

FAHAMEDDİN BAŞAR

Ülkemizde Cumhuriyet döneminde yetişmiş olan tarihçilerimizden birisi de Prof. Dr. Osman Turan'dır. 1914 yılında Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Soğanlı köyünde doğan Turan'ın babası Hasan Ağa, I. Dünya Savaşı'nda Erzurum'da şehit düşer.

Küçük yaştan itibaren sıkıntılar içinde kalan Osman Turan, ilkokulu dayısının himayesinde Çaykara'da, ortaokulu Bayburt'ta okur. Liseye, Trabzon Lisesi'nde başlayıp Ankara Erkek Lisesi'nde tamamlar.

1935 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'ne kaydolan Osman Turan, o dönemde, artık dünyaca tanınmış olan Ord. Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'nün başkanı bulunduğu Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nün ilk öğrencilerindendir.

Osman Turan'ın meslektaşı ve yakın arkadaşı olan Prof. Dr. M. Altay Köymen'in kaydına göre, Osman Turan, öğrenciliği sırasında Köprülü'nün dikkatini çeker ve hocası kendisine öğrenci muamelesi değil, adeta asistan gibi davranır.

Nitekim, Ortaçağ Tarihi Seminer Kütüphanesi'ni Osman Turan idare etmeye başlar. Başarılı bir öğrenimden sonra, 1940 yılında mezun olan Osman Turan böylece, Prof. Dr. Halil İnalcık, Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu ve Prof. Dr. Tayyib Gökbilgin gibi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi çıkışlı ilk tarihçiler arasındaki yerini alır.

Osman Turan, fakülteyi bitirdikten sonra, hocası Köprülü'nün yanında Ortaçağ Tarihi Kürsüsü asistanı olarak göreve başlar. Bu sırada Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce dillerini bilmektedir.

1941'de, 'Oniki Hayvanlı Türk Takvimi' adlı eserini yazarak 'Doktor' unvanını alır. Turan, aynı zamanda, Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün tezini yöneterek doktora unvanını verdiği ilk öğrencidir.

1943 yılında ise Turan, 'Orta Zaman Türk Devletlerinde Türkçe Unvanlar' adlı araştırmasıyla 'Doçent' olur. 1951'de, henüz çok genç denilebilecek bir yaşta, profesörlüğe yükseltilen Osman Turan, siyasete atıldığı 1954 yılına kadar, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde Ortaçağ Türk-İslâm Tarihi derslerini okutur.

Prof. Dr. Osman Turan, Üniversite hocalığı ve ilmî şahsiyeti yanında, ülkenin fikir ve siyaset hayatında da öne çıkar. Öğrencilik yıllarından itibaren fikrî ve siyasî ko-

1920'lerin Trabzon'u [en üstte]. **Osman Turan'ın öğrenim gördüğü Trabzon Lisesi** [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

30'lu yılların ikinci yarısında Osman Turan'ın da öğrenim gördüğü Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi [üstte]. Osman Turan'ın 18 Ocak 1978 tarihli Hürriyet gazetesinde çıkan ölüm haberi [sağ sayfada, altta].

nulara ilgi duyan Turan 'manevî buhran içerisinde' gördüğü gençliğin meselelerine ilişkin faaliyetler gösterir.

Nitekim Prof. Dr. Osman Turan'ı, 1940'lı yıllardan itibaren, Türkçü-Turancı grubun başına geçenler arasında görüyoruz. 1954 yılından sonra da, tarihçi Osman Turan, aktif bir siyasetçidir.

Hocası Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü gibi, Prof. Dr. Osman Turan da Demokrat Parti'ye girer ve 1954 seçimlerinde Trabzon Milletvekili seçilir. 1958'de ikinci kez Trabzon Milletvekili olan Osman Turan, 1960 İhtilâli'nde, bütün Demokrat Parti milletvekilleriyle birlikte, Yassıada'ya götürülür.

Osman Turan'ın sıkıntılarla geçen Yassıada hayatı 16,5 ay kadar sürer. Sonunda beraat eden Prof. Dr. Osman Turan, üniversitedeki görevine dönmek istemiş ise de, kendisine muhalif idareciler tarafından 'münhal kadro olmadığı' gerekçesi ile kabul edilmez.

Bunun üzerine, araştırmalarına devam ederek, Türkiye Tarihi hakkında önemli eserler kaleme alan Osman Turan, bir süre sonra, tekrar siyasî hayata döner: 1965 seçimlerinde bu kez Adalet Partisi'nden Trabzon Milletvekili seçilerek yeniden Meclis'e girer.

Parti içinde milliyetçi-muhafazakâr grubun sözcüsü olan Turan, bir süre Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcılığı da yapar. Ancak parti yöneticileriyle birçok konuda anlaşmazlığa düşünce, 30 Ekim 1967'de AP'den ayrılarak siyasetten çekilir

Prof. Dr. Osman Turan siyasî hayatını noktaladıktan sonra tekrar üniversiteye dönmek istediyse de, bu çabasında başarılı olamaz: İdare Mahkemesi kürsüsüne dönmesine karar vermiş olsa da, yıllarca hocalık yaptığı fakültesinde göreve başlamasına izin verilmez.

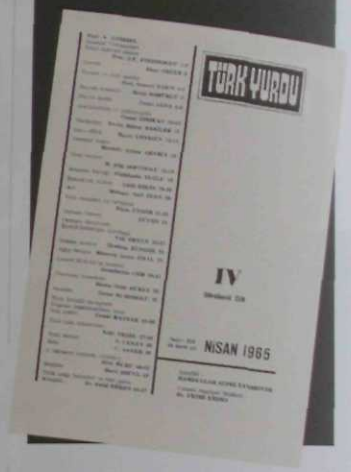
Ancak Danıştay kararı gereğince, müktesep hak sayılarak açıktan maaşını almaya devam eden Osman Turan, 12 Nisan 1972'de emekliye ayrılır.

Hayatının son yıllarını eşi Satia Sultan Hanımefendi ile İstanbul'daki evinde çalışarak geçiren Osman Turan, bir beyin kanaması neticesinde kaldırıldığı Çapa Acil Servisi'nde, 17 Ocak 1978 tarihinde vefat eder.

Naaşı, 19 Ocak Perşembe günü, Fatih Camii'nde kılınan öğle namazını müteakip

'Türk Yurdu'

Prof. Dr. Osman Turan, 1958'de Türk Ocakları merkezinin Ankara'ya nakli üzerine, bu ocağın genel başkanlığını da yapar. Bu sırada 'Türk Yurdu' dergisinin yeniden yayımlanması da, Turan'ın girişimleriyle gerçekleşir.

AP'nin zaferiyle sonuçlanan 17 Kasım 1963 yerel seçimlerinin ardından, oy tasnifi ve sayım yapılıyor [en sağda]. **1965'teki 10 Ekim seçimlerinin galibi Demirel** [üstte], **bir seçmenin sorusunu dinlerken** [sağda].

Türkoloji dalının tanınmış Profesörü Osman Turan geçirdiği beyin kanaması sonucu hayata gözlerini kapadı. Eski Trabzon Milletvekili Turan'ın cenazesi bugün toprağa verilecek. (Foto: HÜRRİYET)

Prof. Osman Turan dün vefat etti

ESKİ Trabzon Milletvekillerinden tanınmış bilim ve düşünce adamı Profesör Doktor Osman Turan dün vefat etti. Türkoloji alanında dünya çapında üne sahip olan ve yüzden fazla eser veren tanınmış profesörün cenazesi bugün Fatih Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Yahya Kemal Mezarlığı'nda toprağa verilecek.

Yassıada'daki tokat olayı

Yassıada'da tutuklu bulunduğu dönemde *[üstte; 1961'deki Yassıada duruşmalarında, mahkeme salonu]* Osman Turan, ada kumandanı Tarık Güryay karşısında hazırol durumuna geçmediği için, aralarında çıkan tartışma sonunda, kumandandan bir tokat yer. Yediği bu tokada karşılık verince de, hücre hapsi ile cezalandırılır. Osman Turan, bu tokat olayını şöyle anlatır:

"Kumandan ara sıra koğuşları dolaşırdı. Bizim koğuşa girdiği zaman, ben tıraş oluyordum. Tabii ayağa kalkmadım. Arkadaşlar o geldiği zaman ya yataklarına uzanır ya da arkaları dönük oturur, görmemezlikten gelirlerdi. Bir kısmı da hazırol vaziyette kalkardı... Kapıdan çıkarken, 'Sen hâlâ ayağa kalkmıyorsun' diye beni azarladı...

'Ayağa kalkmamız lâzımsa emir verirsiniz, emir icabı kalkarız. Gönlümüze gelince gönlümüzden kalkmayız' diye cevap verdim.

- Bana hürmetin yoksa, rütbeme hürmetin olsun.

- İyi muamele yapsaydınız belki size hürmet de ederdik, ama mevkie hürmet lâzım gelirse, sizin daha fazla hürmet etmeniz lâzım. Benim iki sıfatım var, profesörlük ve milletvekilliği...

'Hâlâ konuşuyorsun' diye bana bir tokat attı. Ben daha fazlasını vurdum. İkincisini vururken kollarımdan tuttular. Birkaç asker dışarıya çıkardılar. Zindana gidiyorduk ki kumandan yolda yetişti, bu sefer copla vurdu. Ellerim bağlı idi mukabele edemedim. Darbelerden biri şakağıma isabet etti.

Ondan sonra beni zindana attılar. Zindanın alt kısmı çamur, boyu da pek yüksek değil. Cüzdanımı çıkartıp üzerine oturdum. Devamlı kontrole geliyorlar. Neferlere de sıkı emir vermişler oturmayacak diye. Zaten kahvaltı da etmemiştim. Üstelik yeni ameliyat olmuştum. Hâlâ hasta ve halsizdim.

Bir neferden oturacak bir sandık bir de sigara rica ettim. Necdet Yüzbaşı'ya söylemiş. Necdet Yüzbaşı iyi bir adamdı. Sandık getirdi. Böylece oturma imkânını buldum. Akşama doğru bir titreme başladı. Tam 26 saat zindanda kaldım."

(Nazlı Ilıcak, 15 Yıl Sonra 27 Mayıs Yargılanıyor, cilt 2, İstanbul 1975, s. 526)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Türk Ocakları'nın genel başkanlığını yürüten Osman Turan, 1970'li yılların ikinci yarısında bir toplantı sırasında [altta].

60'lı yılların ikinci yarısında, Adalet Partisi içindeki milliyetçi-mukaddesatçı grubun sözcüsü olan Osman Turan 1967'de Demirel'i, açık bir biçimde sola kaymakla suçlar ve 30 Ekim'de de partiden çıkartılır.

Silivrikapı Kabristanı'na defnedilir.

Prof. Dr. Osman Turan'ın vefatı yalnız ülkemizde değil, yurtdışında da büyük bir üzüntü ile karşılanır ve Fransız tarihçi Irene Melikof ile Alman tarihçi Martin Strochmeir onun hakkında yazılar kaleme alırlar.

Melikof, Osman Turan için şunları söyler: "Osman Turan bizleri terk etti, onunla beraber Türkiye en büyük bilginlerinden birini kaybetti. Ortaçağ Türk tarihini inceleyen en büyük uzman olarak, Selçuklu Tarihi hakkındaki önemli bazı eserleri ona borçluyuz... Dikkate değer kişiliğe sahip, zeki ve duygulu, ülkücü ve daima bilim adamıydı. Sonu işkenceye dayansa bile fikirlerini her zaman büyük bir cesaretle korumaktan kaçınmazdı..." ■

Eşi, Satia Hanım Sultan

Prof. Dr. Osman Turan'ın eşi Satia Hanım Sultan, II. Abdülhamid'in büyük oğlu Şehzade Selim Efendi'nin kızı Emine Nemika Sultan'ın *[sağda]* kızı idi. Osman Turan, 1950 yılında Paris'e gittiği sırada, II. Abdülhamid'in kızı Ayşe Osmanoğlu ile tanışmış ve hanedan üyelerinin 1952'de yurda dönmesine izin verilince, 20 Aralık 1956'da Kadıköy Evlendirme Dairesi'nde Hamdullah Suphi Tanrıöver'in 'şahit' olarak yer aldığı merasimde, Satia Hanım Sultan ile evlenmiştir.

Dünyaca tanınmış araştırmacı

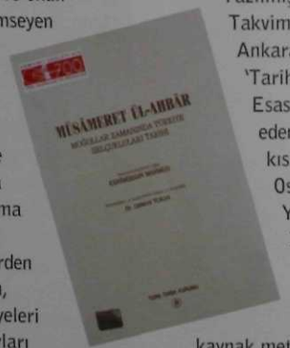
Osman Turan'ın eserleri

Prof. Dr. Osman Turan, Selçuklu dönemi Türkiye Tarihi hakkında yaptığı orijinal araştırmalarıyla bu alanda, dünyaca kabul gören bir tanınmışlığa sahipti.

Küçük yaştan itibaren tarihe meraklı olan Prof. Dr. Osman Turan, çok okuyan ve araştıran bir öğrenci idi. Çalışkan ve okuduklarını unutmayan kuvvetli bir hafızaya sahipti. Daha öğrenciliğinde, tarihe dair yazılar yazmaya başlamış ve yine bu dönemde 'Satuk Buğra Han Menkibesi ve Tarihi' adlı makaleyi Türkçe'ye çevirmişti. Onun ilk ilmî çalışmaları, daha çok Orta Asya Türk Tarihi ile ilgili idi. Doçentlik döneminden sonra ise, araştırmalarını Selçuklu Türkiye'si üzerinde yoğunlaştırmıştır. Hocası Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün yolundan giden ve onun metodunu benimseyen Osman Turan, ülkemizde Selçuklu dönemi Türkiye tarihi hakkında ilk ilmî araştırma yapan akademisyenlerden birisidir. Turan, Selçuklu vakfiyeleri ve kervansarayları üzerinde makaleler yayımladığı gibi, bu dönem tarihi için, çağdaş kaynaklardan olan 'Müsâmeretü'l-ahbâr' adlı eseri, uzun bir önsöz ile, müellif ve kaynak hakkında bilgilerin yer aldığı geniş bir giriş bölümü ekleyerek yayımladı (TTK Yay., Ankara 1944). Kitabın giriş kısmında ayrıca, eserin yazarı Aksarayî'nin Farsça kaleme almış olduğu bu eseri yazarken kullandığı kaynaklar ile bu eserin kaynaklık ettiği eserler belirtilmiş ve 'Müsâmeretü'l-ahbâr'ın Türkiye Selçuklu Devleti tarihi için önemli bir kaynak olduğu vurgulanmıştır.

Prof. Dr. Osman Turan'ın "İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihî Takvimler" (TTK Yay., Ankara 1954) ile 'Tarihî Kronolojinin Esasları' (Tercüme eden ve Türk Takvimi kısmını hazırlayan Osman Turan, TTK Yay., Ankara 1954) adlı eserleri de, onun milletvekili olduğu dönemde kaynak metinler üzerinde yaptığı çalışmalardan bazılarıdır.

Osman Turan'ın Anadolu Türk tarihine dair yapmış olduğu araştırma eserleri ise, sırasıyla; Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar. Metin, Tercüme ve Araştırmalar (TTK Yay., Ankara 1958), Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti (Ankara 1965, İstanbul 1979), Selçuklular Zamanında Türkiye (İstanbul 1971), Selçuklular ve İslâmiyet (İstanbul 1971), Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi (İstanbul 1973) adlarını taşıyan kitaplardır. Onun bu eserleri, Ortaçağ Türkiye tarihi hakkında çalışan araştırmacıların daima müracaat etmek zorunda oldukları kaynak değerinde çalışmalardır.

Prof. Dr. Osman Turan, 'Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi' (2 cilt, İstanbul 1969) adlı eserinde ise, Türklerin cihan hâkimiyeti anlayışının İslâmiyet öncesinden itibaren bütün Türk devletlerinde olduğunu ispat etmeye çalışmıştır.

Bu kitap, alanında yazılmış ilk ve tek eser sayılabilecek önemli bir araştırmadır.

Osman Turan'ın bu çalışmaları arasında bilhassa 'Selçuklular Zamanında Türkiye' adını taşıyan eseri, kendisi gibi bir Selçuklu tarihçisi olan yakın arkadaşı Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen'e göre, Anadolu Selçukluları devrine dair şimdiye kadar bütün dünyada yazılmış en mufassal kitaptır.

Yine Köymen'e göre, Osman Turan, "Dünyada ve Türkiye'de, ilmî çalışmalarının büyük kısmını Türklerin yeni vatanı Anadolu'ya hasreden ilk tarihçi"dir.

Osman Turan'ın 'Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti' başlığını taşıyan eseri, hem Selçuklu tarihine dair yeni bilgiler vermesi ve hem de Türk milletinin dünya tarihinde oynadığı rolü belirtmesi bakımından önemlidir.

Bu eserde, Türk milletinin, çökmekte olan İslâm dünyasını nasıl kurtarıp yükselttiği ve Türk yükselişinin sebepleri ilmî bir şekilde ortaya konulmuştur.

Osman Turan, her biri alanında çok kıymetli olan bu eserlerinin yanı sıra, pek çok makale ve ansiklopedi maddesi yazdığı gibi, yurtiçi ve yurtdışında yapılan birçok toplantı ve kongreye de katılmış ve orijinal tebliğler sunmuştur. 1948-1950 yılları arasında Paris ve Londra'da araştırma ve incelemelerde bulunmuş olan Osman Turan bu dönemde Bruxelles'de toplanan UNESCO konferanslarında ülkemizi temsil eder. 1948'de Paris'te yapılan Milletlerarası Şarkiyatçılar Kongresi'ne katılan Turan'ın burada sunmuş olduğu "Selçuklular Türkiye'sinde Toprak Hukuku" adlı bildirisi, Osmanlı döneminde tatbik edilen hukukî, idarî, askerî ve ziraî düzenin temelini teşkil eden mirî (beylik) arazi sisteminin, Selçuklu Türkiye'sinde de mevcut olduğunu ve bunun uzak kökeninin, İslâmiyet'ten önceki Türk devrine kadar gittiğini delilleriyle ortaya koymuştur.

Fransız tarihçi Claude Cahen, Anadolu Selçuklu Tarihi hakkında yazmış olduğu 'Pre-Ottoman Turkey' (New York 1968) adlı eserinde (Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler, trc. Yıldız Moran, İstanbul. 1979), Osman Turan'ın araştırmalarından yararlandığı gibi, dünyaca meşhur olan 'Cambridge İslâm Tarihi' (The Cambridge History of Islam, I. The Central Islamic Landse, Cambridge 1970, s. 231-262) serisinde yer alan 'Anadolu Selçukluları' ile 'Beylikler Dönemi Türk Tarihi' kısmı, Osman Turan tarafından yazılmıştır.

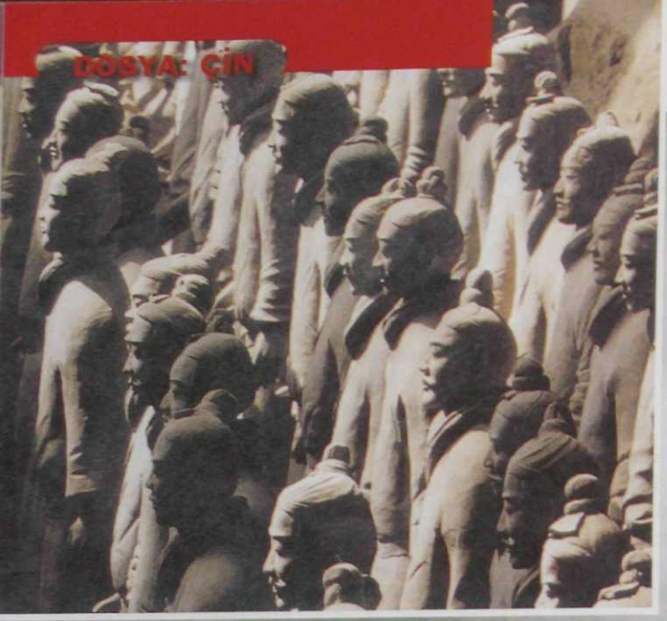

Osman Turan'ın fikrî ve siyasî eserleri ise, şöyle sıralanır: Türkiye'de Manevi Buhran: Din ve Laiklik (Ankara 1944), Türkiye'de Komünizmin Kaynakları (İstanbul 1967), Türkiye'de Siyasî Buhranın Kaynakları (İstanbul 1969), Tarih Akışı İçinde Din ve Medeniyet (İstanbul 1980) ve Vatanda Gurbet (İstanbul 1980). Bu eserlerden bir kısmı, makalelerinin bir araya getirilmiş olduğu kitaplardır.

BİBLİYOGRAFYA

- Nazlı Ilıcak, 15 Yıl Sonra 27 Mayıs Yargılanıyor, İstanbul 1975, cilt 2, s. 523-529
- Mehmet Altay Köymen, "Osman Turan'ın Ardından", Tercüman, 2 Şubat 1978, s. 2
- Orhan F. Köprülü, "Prof. Osman Turan'ın Ardından", Türk Kültürü, Sayı 185 (Mart 1978), s. 1-2
- M. Altay Köymen, "Prof. Dr. Osman Turan: Hayatı, Eserleri ve Fikirleri", Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi, Nakışlar Yayınevi, cilt 1, İstanbul 1979 (3. baskı), s. 13-36
- Irene Melikof, "In Memoriam Osman Turan", Turcica, cilt 11 (Paris 1979), s. 7-9
- M. Altay Köymen, "Turan, Osman", Türk Ansiklopedisi, XXXII (Ankara 1983), s. 2
- Nurdan Demirci, Prof. Dr. Osman Turan'ın Hayatı ve Eserleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul t.y.
- Mehmet Öz, "Osman Turan'ın Tarih Metodolojisi", Türk Kültürü, Sayı 424 (Ağustos 1998), s. 482-487
- Ali Birinci, Osman Turan, Alternatif Yayınları, Ankara 2003

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Antik Çin'deki Qin Hanedanı'nın kurucu imparatoru Zheng'in Xi'an'daki mezarında bulunan 7 bin savaşçı heykelinin bir bölümü.

Dünyanın kaynayan kazanı

Çin, bütün dönemlerde, dünyanın en şaşırtıcı ülkelerinden birisi olmuştur. "İki bin yıllık imparatorluk" diye de adlandırabileceğimiz Çin, 'altın çağını' M. S. 618-907 yılları arasında, Tang Hanedanı ile yaşadıktan sonra, M. S. 960'larda, farklı hanedanlar arasında parçalara bölünür.

Bu büyük ülke, yüzyıllar boyu, önemli ölçüde içe dönük bir hayat sürdükten sonra, art arda hızlı değişimler yaşamaya başlar ve bu değişimler, ağır sarsıntılarla şekillenen bir oluşum yaratır. Bütün bunlar da, toplam olarak, 80 yılda ve 4 rejim içinde şekillenir... Çin'de bugün hâlâ, İmparatorluk çağında doğmuş, Mançu Hanedanı'nın yıkılışını görmüş, çocukluğunda Cumhuriyet'i yaşamış kişiler vardır! Üstelik bunlar Japon işgalini, İç Savaş dönemini, sosyalizmi, kültür devrimini; art arda iktidar mücadelelerini ve nihayet yeni liberal düzeni de gördüler!

Tabii Tayvan ve Hong Kong'daki Çinliler ve keza, iç bölgelerde yaşayanlarla kıyılarda yerleşmiş olanlar, bu süreçleri kendi farklılıkları içerisinde yaşadılar.

ÇİN

Antik Çağ'dan 20. Yüzyıl'a uzanabilmiş bu yegane imparatorluğun şaşırtıcı bir özelliği de, düşmanla karşılaşma olasılığının olmadığı en ücra köylerde bile, memur ve varlıkların çok yüksek duvarlar arkasında yaşaması idi. Bunun nedeni, dünyanın hiçbir ülkesinde halkın yöneticilere karşı nefretinin bu kadar büyük olmamasıydı!

Köylüler hayat ile ölüm arasında çok ince bir çizgide yaşıyor, doğa koşullarındaki en ufak bir terslik, örneğin yağmurun az veya çok yağması, Çin'in meşhur açlık felaketlerini yaratıyordu. Kayıtlara göre, M. Ö. 108 yılından Cumhuriyet rejiminin ilan edildiği 1911 yılına kadar, bu ülkenin şu veya bu eyaletinde, tam 1.828 açlık felaketi meydana gelmiş ve sayısız milyonlar, arka arkaya ölmüşlerdi...

Çin'in en büyük sorunu, gıda bulmaktı. Bu tür bir ortamda, dünyanın en örgütlü 'rüşvet' sistemini oluşturmuş Çin bürokrasisi, halkı ezerken, 19. Yüzyıl'da buna sömürgeci güçlerin aşağılamaları da eklendi: Artık savaş ve isyan dalgaları birbirini kovalamaya başlayacaktı...

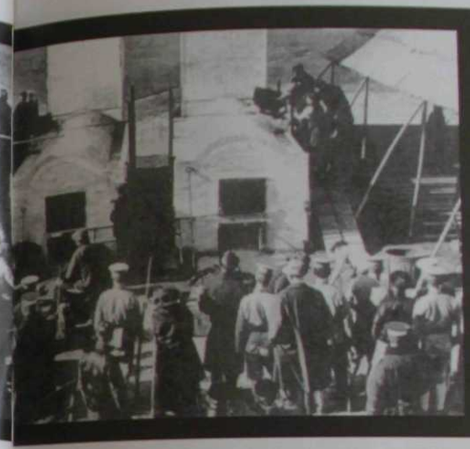
M. Tanju Akad

Yapımı M. Ö. 3. Yüzyıl'dan, M. S. 17. Yüzyıl'a kadar süren Büyük Çin Seddi, Sarı Deniz'den başlayıp Pekin'in kuzeyinden geçerek, Sinkiang'ın kapılarına kadar, 5 bin kilometre boyunca uzanır ve 1987'den beri UNESCO'nun 'Dünya Mirası' listesindedir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Yıl 1858: II. Afyon Savaşı'nda, Çinlilere karşı İngiliz ve Fransızlar birlikte hareket ederler *[en solda]*. Çinli yetkililerin denetiminde, afyon stokları özel fırınlarda yakılır *[ortada]*. Ama her şeye rağmen, afyon tüketimi engellenemez. Yine bu dönemde bir Hong Kong batakhanesinde afyon içen Çinliler *[üstte]*.

BATILI GÜÇLER AFYON SOFRASINDA...

Çin imparatoru, ülke halkının İngilizler tarafından esrarkeş yığınları haline getirilmesinden rahatsızdı; ama İmparatorluk, düşmanlar ve yalancı dostlarla çevrilmişti ve yenilgi kaçınılmazdı. Cumhuriyet ise, onu daha doğarken boğmak isteyenlerle kuşatılacaktı...

Afyon Savaşları, Çin'de batılı güçlere karşı yapılan ilk büyük mücadeledir. İngilizler, 18. Yüzyıl'da Doğu Hindistan'da ürettikleri afyonu Çin'de pazarlamaya başlamışlardı.

Çin imparatoru, ülke halkının esrarkeş yığınları haline gelmesinden büyük rahatsızlık duyuyordu; ama 1792 yılındaki yasaklamaya rağmen, İngilizler rüşvetçi mandarinler ve memurlar sayesinde, bu çok kârlı ticareti sürdürdüler.

Nihayet 1839 yılında, dönemin imparatoru Daoguang'ın özel müfettişi Lin Zişu, Kanton'da el koyduğu esrarı denize döktü.

Hindistan gelirinin altıda birini yitirme durumu karşısında, İngilizler derhal askerî harekata giriştiler ve yeni taktikler karşısında çare bulamayan Çinlileri art arda yendiler.

1842 yılındaki Nanking barışıyla, Çinliler serbest ticarete boyun eğip Hong Kong'u İngilizlere bıraktılar.

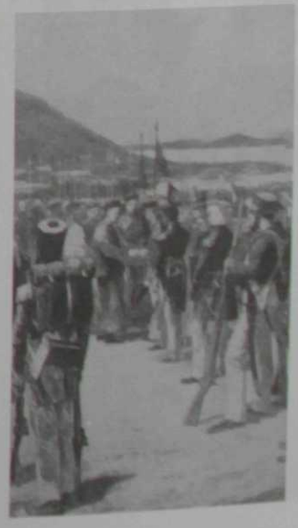
1852'den 1868'e kadar süren büyük ayaklanmanın ana sloganı "ta-kuan", yani "memurları ezin" idi. Bu, büyük toprak sahipleriyle bütünleşmiş bürokrasiye duyulan tarihî nefreti yansıtıyordu.

Taiping kelimesi ise, uyum içinde yaşanan 'Büyük Barışın Göksel İmparatorluğu' anlamına gelmekteydi. Ayaklanmayı bastırmakla görevlendirilen Tseng Kuo-Fang, köylülerin bu kadar istekle ölüme koşmalarını, yani nefretlerinin büyüklüğünü hiç anlayamamıştı.

Taiping isyanı sürerken, en büyükleri Nien ve Miao ayaklanmaları olmak üzere, sırf 1860-1870 yılları arasında, 42 isyan daha olmuş ve bu isyanlar, sayısı bilinmeyen milyonların öldürülmesiyle bastırılmıştı.

1870-1895 yılları arasında ise, 73 isyan daha meydana gelmiş; fakat bu isyanların hepsi de, ayaklanan kuvvetler tecrit edilip yenilerek bastırılmıştı... Batılıların Taipingler karşısında, zayıf Mançu yönetimini tercih etmeleri de asilerin yenilmesini kolaylaştıran bir faktör olmuştu..

Çin'in ticarete açılmakta direndiğini düşünen batılı güçler, 1856 yılında yeni bir savaş başlattılar. İngiliz ve Fransızlar, Kanton'u topa tuttular ve bölgeyi işgal ettiler.

1858'de Çinliler batılılara özel ticaret imtiyazları vermeyi kabul ettiler; ama koşulların yerine getirilmesinde direndiklerinden, ertesi yıl daha büyük ordularla karşı karşıya geldiler.

Pekin işgal edilirken Ruslar da Mançurya'da imtiyazlar elde ettiler. Çin bir yarı-sömürge haline geldi.

Batılıların taktik becerileriyle başa çıkamayan Çinliler, diğer Asya ülkeleri gibi, batının kurumsal yapılarını kendi bünyelerine uygulama arayışlarına girdiler. İşte bu noktada, Çin ve Osmanlı imparatorluklarının benzer yanları bulunduğunu söyleyebilmek mümkündür.

19. Yüzyıl'ın ikinci yarı-

Ocak 1841: Çin savaş gemileri Büyük Britanya Donanması tarafından Anson Körfezi'nde batırılıyor: İngiltere, Hindistan'ın afyonunu Çin'e sokmayı sürdürecek [sağda]. **İmparator Çien Lung (1736-96), İngilizlerin ülkeye afyon sokmasını yasaklayacaktı** [sağ üstte].

İmparator Şia King de (1796-1820), Mançu Hanedanı'nın diğer imparatorları gibi, büyük güçlerin Çin'e sızmalarını engelleyemedi [en solda]. **1842 yılında da, Hong Kong'u İngilizlere terkeden Nanking Antlaşması imzalandı** [solda].

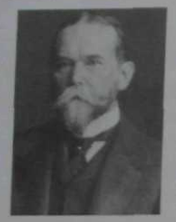
http://groups.google.com/group/merakediyorum

1900 yılında 'Adalet ve Ahenk' örgütü tarafından başlatılan Boxer İsyanı sırasında, Pekin ve yabancı elçilikler kuşatıldı [sağda]. ABD'nin Dışişleri Bakanı John Hay, Çin'deki 'açık kapı' politikasının başını çeken yabancı devlet temsilcilerinin önderiydi [altta].

sında Çin, sürekli isyanlar ve yabancı işgalleriyle boğuşan bir ülke durumundaydı.

Ruslar İli ve Dairen (Port Arthur); Japonlar, Ryuku adalarını işgal ederken, Avrupalılar da yağmadan pay almak için yırtıcı kuşlar misali, ülkeyi didikliyorlardı.

Japonlar daha sonra Port Arthur'u Ruslardan almak için, 20. Yüzyıl'ın ilk büyük savaşını başlatacaklardı. Çin adeta bir açık sofra gibiydi. Fransa, Portekiz ve Almanya, liman ve körfezleri alıyor veya kiralıyorlardı. Yönetim çaresizdi. Yeni açılan batı tipi birkaç okul ve fabrikayla, batılı güçlere karşı duramıyorlardı.

1888'de ilk kez modern bir ordu kuruldu; ama çok uzun bir süre, bu ordu da, savaş yeteneğine sahip olamayacaktı...

Bürokrasinin muhafazakâr kanadının yozlaşmışlığı ve direnci, reform çabalarını sürekli baltalıyordu.

1898'de reformcu kanadın darbe girişimi önlendi; yakalananlar idam edilirken, kalanlar yurtdışına kaçtılar.

Bu arada, yabancılara karşı duyulan nefret, önüne geçilemez bir şekilde büyüyordu...

BOXER İSYANI

Aralıksız süren isyanlar, 20. Yüzyıl'ın başına doğru, büyük bir dalga haline geldi. Halkın sömürgecilere ve misyonerlere karşı tepkileri, özellikle 1895 yılında, Japonlara karşı yenilgiden ve üst üste verilen imtiyazlardan sonra artmıştı.

1897 yılında 'Adalet ve Ahenk' adlı bir gizli örgüt tarafından başlatılan isyan, sel ve açlık felaketlerinin etkisiyle büyüdü. 1900 yılında Pekin ve yabancı elçilikler kuşatıldı.

Misyonerler, Hıristiyanlaşan Çinliler ve işbirlikçiler öldürülmeye başlandı. Sömürgeci güçlerin hızla oluşturduğu ortak ordu, Pekin'e ilerleyip katliama girişti.

Sinema tarihinde önemli bir yeri olan, Charleston Heston'lı "Pekin'de 55 Gün" filmi, işte bu kanlı kuşatmayı anlatır.

1901'de imzalanan Boxer Protokolü ile, Çin çok büyük bir tazminat yükü altına sokuldu. Boxer'lar yenildi; ama isyanlar durmadı. İmparatorluğun son iki yılı olan 1909 ve 1910'da, sırasıyla, 113 ve 285 köylü ayaklanması patlak verdi...

"Pekin'de 55 Gün" adlı film [sağda; filmin afişi], 1900 yılının Ağustos'undaki ünlü Pekin kuşatmasını [altta; dönemin bir fotoğrafında] anlatır.

İMPARATORLUK YIKILIYOR

Çin, 1911 yılına, cumhuriyetçilerin başını çektiği bir dizi ayaklanmayla girdi. İmparatorun 'son umut' olarak isyanı bastırmaya çağırdığı General Yuan Shi-Kai, hanedanı kurtarmak yerine, cumhurbaşkanı olma koşuluyla efendisine ihanet etti.

Saray ise, muhafaza edilecekti; çünkü Yuan bir hazırlık süresinden sonra, düşürdüğü imparatorun yerine geçmeyi planlıyordu.

SAVAŞ AĞALARI VE JAPONLAR

Cumhuriyetçilerin 'barışçı çözüm' adına kabul ettikleri anlaşma üzerine, 12 Şubat 1912'de imparator tahttan çekildi. Uzun bir sürgünden sonra Cumhuriyet'in başına getirilmiş olan Sun Yat Sen de, ertesi gün yerini Yuan Shi-Kai'ye terk etti. Böyle kirli pazarlıklarla başlayan Cumhuriyet, tek bir huzurlu gün yaşamayacaktı...

İmparatorluk, düşmanlar ve yalancı dostlarla çevrilmişti. Cumhuriyet ise, onu doğarken boğmak isteyenlerle kuşatıldı.

Cumhurbaşkanı Yuan'ın planı, Cumhuriyet'i çökertip kendi hanedanını kurmaktı. Cumhuriyetçileri tek tek temizlerken, eski nesil bürokrat ve askerlere güvendi. Bu arada, monarşi çağrısı yapacak kukla cemiyetler de örgütlendi.

Ne var ki, bir Japon mü-

Tzu-Hsi, Mançu Hanedanı'nın son temsilcisi, imparatoriçeliği döneminde (1862-1908) güçlü bir yönetim çabasına girdiyse de başarılı olamadı [solda, en üstte]. 1911'de 'Cumhurbaşkanı' ilan edilen general Yuan Shi-Kai ise, bir süre sonra kendisini 'imparator' ilan edecekti [solda]. 1911'de 'cumhuriyetçi' ayaklanmalara karşı savaşan imparatorluk ordusu birlikleri [en solda].

'BATILILAŞMA'DA ÇİN VE OSMANLI

19. Yüzyıl'a kadar, Çin imparatorları ve Osmanlı sultanları, küçümsedikleri batılılar karşısında, toparlanmak ve giderek onların isteklerine boyun eğmek zorunda kalınca, büyük bir rahatsızlık yaşadılar. Her iki ülkenin bürokrasileri de köklü reformlardan korkup yeterli olacağına inandıkları asgarî reformlarla işi götürmeye çalıştılar. Büyük değişikliklerin yıkıcı karışıklıklar yaratacağına inanıyorlardı ve nitekim bu inançlarında haksız da değillerdi. Ne var ki, iç ve dış etkenler dayattığı zaman, asgarî tedbirler değil, kapsamlı politikalar gerekir veya bir başka deyişle, korkunun ecele faydası yoktur: Çin yöneticileri reformlara korkarak giriştiler ve 'barbar' dedikleri batılılar karşısında, durum biraz düzelip de krizler yatışır gibi olunca, hemen eski düzene dönmeye çalıştılar. Osmanlı da benzer bir biçimde, ilk reformlardan birisinde, Dışişleri'ni yeniden örgütledi. Çinliler bu işe 1861'de, İkinci Afyon Savaşı'nın sonrasında başladılar. Batıya gönderdikleri öğrencilerin ilk grubu ise, 1871 yılında yola çıktı; ancak modern okulların kurulmasına, 1860'larda başlanabilmişti. Keza ordu reformu da 19. Yüzyıl'ın son çeyreğinde başlayacaktı. Osmanlı ordu reformunu çok daha önce, III. Selim *[üstte]* zamanında başlatmış ve II. Mahmud *[solda]* ile sonuca erdirmişti.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Uzun bir sürgünden sonra Cumhuriyet'in başına getirilen Sun Yat Sen [sağda], hemen ertesi gün yerini general Yuan Shi-Kai'ye terk edecekti.

dahalesi, geliştirilen bu senaryonun sonunu getirdi: Avrupalıların kendi aralarında boğuştukları 1915 yılında, Japonlar, Çin'i bir sömürge statüsüne indirgeyen "21 talep"i gönderdiler.

Yuan bu taleplere karşı kararlı bir tavır alamayınca, bütün prestiji sıfıra indi. Ordu karıştı. Yuan 1916 Mart'ında istifa etti ve birkaç ay sonra öldü.

Bundan sonrası, 'Savaş Ağaları Dönemi' adı verilen tam bir karmaşa dönemiydi. Her bölgede, kendi kokuşmuş yönetimlerini kuran generaller; keyfi vergiler koyuyor, afyon ticaretini yürütüyor, memurlukları satıyor ve çok sıkışırlarsa da, 'kıyıdaki' İngilizlere sığınıyorlardı... ■

1911'deki 'cumhuriyetçi' ayaklanmalara karşı, Mançu Hanedanı'nı savunan son güç, İmparatorluk Harp Okulu'nun genç son sınıf öğrencileriydi [altta].

4 Mayıs 1919'da yaşananlar

TİEN AN MEN MEYDANI

Çin, bugün az bilinen ilk 'devrimci' atılım dönemini, 1916 ile 1925 yılları arasında yaşar. Olayların doruk noktası da, 1919'un Mayıs ve Haziran'ında, Pekin ve Şanghay'dadır.

Bazı Çinliler, I. Dünya Savaşı bitince batılıların Japonları dizginleyip nispî bir barış dönemi getireceklerini umdular.

Ama Paris Konferansı birçoklarının umudunu bağladığı teslimiyetçi tutumun bir işe yaramayacağını gösterdi.

Hükümetin de aczini gören öğrenciler, 4 Mayıs 1919 günü, Tien An Men meydanında toplandılar ve halkın büyük öfkesine tercüman oldular.

Gösteriler ve genel grevler birbirini izledi.

Bu bir dönüm noktasıydı; çünkü yeni nesil ülkenin kaderini eline almaya karar vermişti.

Birkaç ay içinde, ulemanın kullandığı eski dilin yerine, halkın anlayacağı dilde 400 gazete ve dergi yayımlandı, kızlar saçlarını kesti, batıl inançlar yıkıldı, afyon içimi azaldı, binlerce kitap yayımlandı.

Özellikle kadınların özgürleştiği büyük bir atılım yaşanıyordu ve geleceğin kadrolarının hemen hepsi, bu ortam içerisinde politikaya atılan gençler arasından yetişti...

I. Dünya Savaşı'nı adil bir barışla değil, intikam ve yağma antlaşmaları ile sona erdiren batılı güçler, dünyanın dört bir yanında yeni savaşların tohumlarını atmışlardı.

1921 yılında Çin Komünist Partisi (ÇKP) kuruldu. Ancak o dönemin Rusya'sında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin (SSCB) politikası, Sun Yat Sen'in Milliyetçi Partisi'nin yani Kuomintang'ın desteklenmesi yönündeydi ve ÇKP'yi onları destekleyen bir yandan bölgelere hakim olan savaş ağalarını, diğer yandan da ÇKP'yi tasfiye etmeyi amaçlıyordu.

Ordu, savaş ağalarını tasfiyeye başladı; ama kıyılarda, astığı astık kestiği kestik Japonlara gücü yetmiyordu.

1925 yılında ölen Sun Yat Sen'in yerine, Çan Kay Şek geçti. 1927 yılındaki Şanghay genel grevi buna vesile oldu.

Komintern tarafından silah bırakmaya sevk edilen işçiler ve komünistler, Koumintang tarafından katledildiler. Bu arada Çan Kay Şek de kenti yağmalıyordu.

ÇKP'nin diğer kentlerdeki girişimleri de başarısız olunca, Moskova politikasına karşı çıkarak kırlara çekildiler.

Mao Zedung ile Moskova arasındaki büyük ayırım burada başladı...

1927 katliamlarından sonra, komünistler kırlara çekilerek 'kurtarılmış bölgeler' ya-

4 Mayıs 1919: Pekin'de üniversite öğrencileri, Japon aleyhtarı hareketi başlatıyorlar [solda]. Ordu birlikleri ise, ayaklanan öğrencileri tutuklamaya başlıyor [üstte].

Batılılar, Çin pastasını nasıl bölüşüyorlardı?
Bir 20. Yüzyıl başı Fransız karikatüründe, soldan sağa; Almanya, Fransa, Rusya, Japonya, ABD ve İngiltere'nin yöneticileri, Mançurya ve Kore'yi de kucaklayan Çin pastasını paylaşmanın peşinde.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Yıl 1927: Çan Kay Şek'in propagandacıları iş başında [sağda]: Şanghay genel grevinden sonra, Çan Kay Şek'in Kuomintang'ı işçileri ve komünistleri katledecekti. Mao Zedung 1920'li yıllarda [en sağda].

Son imparator Pu-Yi

20. Yüzyıl'ın son çeyreğinde, ünlü yönetmen Bertolucci'nin 'Son İmparator' filmi de, Japonların kuklası durumuna düşen imparator Pu-Yi'nin acıklı halini anlatır...

Komünistler kuşatılıp yok edileceklerini anlayınca, Ekim ayında üslerini bırakıp yola çıktılar.

Bir buçuk yıl sonra, Kuzey Shensi'ye geldikleri zaman, on iki bin kilometre yürümüşler, on sekiz sıradağ ve yirmi dört ırmak aşmışlar ve geçtikleri on bir eyalette, altmış kasaba ve kenti ele geçirip halka kendilerini tanıtmışlardı.

'Uzun Yürüyüş' Mao'yu ÇKP'nin liderliğine taşıyacaktı...

'Uzun Yürüyüş' ÇKP'nin ve ülkenin kaderini belirlerken, bir simge haline gelecek bu girişimin kararları, Zunyi kentinde alınıyordu: Moskova yanlısı liderler, klasik taktiklerden vazgeçmiyor ve mevzi savunması yaparken; Mao ve arkadaşları, o dönemde hedeflerinin kentleri ele geçirmek değil, hareketli savaş yapmak olduğunu savunuyorlardı.

Yürüyüş'ün daha üçüncü ayında, yola çıkan 120 bin kişiden 90 bin kayıp verilmişti. Mao, hareketin liderliğini ele

ratmaya çalışırken, Kuomintang da, onları yok etmek için art arda seferler açıyordu.

Çinliler kendi aralarında savaşa dursunlar, Japonlar 1931 yılında 'Mukden Olayı'nı bahane ederek Mançurya'ya girdiler.

Bu sırada Çan Kay Şek'e Alman uzmanlar gönderilmiş, diğer batı ülkeleri de malzeme sağlamışlardı.

Japonların yardımı ise, ona bir süre serbestî tanıma şeklinde oldu. Çan Kay Şek'in art arda dört kampanyası başarısız olduktan sonra, 1934 ilkbaharında, beşinci ve son saldırı başladı.

Yıl 1937: Japonlar 1931'den beri Çin ile savaşıyorlardı ve 1937'de genel bir saldırıya geçerek [sağ üstte], Şanghay'ı da bombalayıp işgal ettiler [sağda].

geçirip orduyu toparlarken Moskovacılar tekrar tekrar iç çatışma yaratıyorlardı.

Lin Biao'nun bir savaş hilesiyle ele geçirdiği Zunyi kentinde, 6 Ocak 1935 günü yapılan toplantıda, Mao Zedung çizgisi ÇKP'ye kabul ettirildi.

Çan Kay Şek

Moskovacılar ile çıkan ayırım ise hiçbir zaman bitmedi. 1950'lerde iki ülkenin tüm ilişkileri kesip savaşın eşiğine gelmelerine kadar da uzandı.

Çinliler Moskova'nın güdümüne girmeyi asla kabul etmeyeceklerdi.

Bu konferansta yer alan Çu En Lay, 1970'lere; Deng Siao Ping ise, 1990'lara kadar ülkenin kaderinde önemli roller oynadılar.

Komünistler, Kuzey Şensi'de toparlanırken Kuomintang, Japonların yeni saldırıları karşısında gerilemeye devam etti.

Bu durum Japonların, Pu-Yi'yi göstermelik olarak başında tuttukları kukla Mançukuko devletine karşı savaşmaya can atan Mançuryalıların daha iyi mücadele eden komünistlere yaklaşmalarına neden oldu...

Japonlar 1931'den itibaren Mançurya'yı ve kuzey kıyılarını işgal edip Pekin'e ilerlediler, 1941'de batılıların elindeki kıyı kentlerini de ele geçirdiler.

1945'de Japonlar teslim olup çekilirken, batılılar Çan Kay Şek'e desteklerini artırdılar. Ama komünistler, bu dönemden güçlenerek çıktılar.

Uzun Yürüyüş'ün sonunda, 50 binin altına inen üye sayıları 1945'e gelindiğinde

YENİ LİDERLER YARATAN 4 MAYIS

Çin'in sorunlarının ancak 'cumhuriyet' rejimi altında çözülebileceğine inanan Sun Yat Sen *[solda]*, sonradan 'Kuomintang'a yani 'Milliyetçi Parti'ye dönüşecek devrimci örgütü kurduğunda, Çin'de yüzyıllardır var olan gizli Triad localarının da desteğini sağladı. Ayrıca köylülerin gizli kardeşlik birlikleri ve onların yerel garnizonlarla kurdukları ilişkiler de 1911'de Cumhuriyet'in ilanıyla sonuçlanan ayaklanmalar serisinde büyük rol oynadı. Cumhurbaşkanı seçilen Sun Yat Sen hemen göreve başladı ama 'Cumhuriyeti'ne bağlanan bütün umutlar, çok kısa bir sürede söndü. Ezici çoğunluğu köylülerden oluşan Çin, geçmişinden kopamıyordu. Yeni rejim, çaresizlik içinde birkaç yıl çırpındıktan sonra çöktü... Komünistler 1949'da iktidarı ele geçirdiklerinde, aralarında, 1919'daki '4 Mayıs Hareketi'nden ilginç isimler vardı *[üstte; 4 Mayıs 1919'da Pekin'de, üniversite öğrencileri Japon mallarını boykot ediyorlar ve altta; 26 Haziran 1919'da '4 Mayıs Hareketi'ne katılan gençlerin bir bölümü Şanghay'da]*. Aslında, yozlaşan Kuomintang hareketinin kadrolarında da o günlerin genç öğrenci liderleri yer alıyordu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1949'un başları: Çin Komünist Partisi'nin önderi Mao Zedung artık 'Başkan Mao' olmuştu [sağda].

1950'lerden 21. Yüzyıl'a

HALK DEVRİMİ YILLARI VE SONRASI

1950'lerin ilk yarısında, İç Savaş'ın yaralarını sarıp reform hamlelerine girişen Çin, dev nüfusuyla modernleşmeye çalışırken 'Büyük İleri Atılım' ve 'Kültür Devrimi' gibi çalkantılı dönemler de yaşayacaktı.

Çin Halk Cumhuriyeti 1 Ekim 1949 günü resmen ilan edildi. 1950'lerin ilk yarısı, ülkenin istikrara kavuşturulabilmesi, Çin'in geleneksel yapısında var olan 'yerel iktidar' odaklarının kontrole alınması, örgütlü suçlarla mücadele, Kore Savaşı ve toprak reformu çalışmalarıyla geçti.

Ne var ki, ağır sanayii temel alan bürokratik bir 'Sovyet tipi' gelişme modelinin taklidi, ciddi rahatsızlıklar yaratmaktaydı.

Moskova'nın ağırlığı ülkeyi ve partiyi büyük sorunlara gebe kılmıştı; ama buna karşı bir başka yanlış yapılacaktı: Özellikle 1917 Şanghay Ayaklanması'ndan sonra, Çin Komünist Partisi, esas itibariyle Çin'in geleneksel köylü ayaklanmalarını yeni bir sistem içerisinde örgütlenmesini temsil etmekteydi.

Rejim, köylüleri her zaman kontrol edebiliyordu; ama kentlerin ağırlığı arttıkça kontrolü zayıflayacak, bu bir dönem büyük kargaşalıklar yaratacak, sonra da sistem değişecekti...

1949'da Kuomintang rejimi yıkılmış ve Çin Komünist Partisi iktidara hâkim olmuştu ama Çin halkı iç savaş yorgunu idi ve yoksulluk, özellikle Çin'in iç bölgelerinde çok yaygındı [altta].

1.2 milyonu aşmıştı. 1946 yılında Kuomintang ile son hesaplaşma başladı.

Çan Kay Şek'in kağıt üzerinde; 345 tümene ek olarak, 60 bağımsız tugay ve 89 özel alayı vardı...

Ama bunlar Kuomintang rejimi gibi içten çürümüştü. 1947 yılında Lin Biao'nun komutasında kurulan 'Halk Kurtuluş Ordusu' ertesi yıl zaferi kazandı.

Perişan durumdaki Kuomintang askerleri dağılıp giderken, 3 Şubat 1949 günü, Halk Ordusu'nun Pekin'de yaptığı görkemli geçit töreni ile, başından beri iktidarlara hâkim olamayan cumhuriyet rejiminin sonunu ilan ediliyordu. ■

Henri Cartier-Bresson'un 1949 tarihli bir Şanghay fotoğrafında, Kızılordu'nun zaferini kutlayan gençler [solda, en üstte].

1949-1955 Sovyet-Çin işbirliği döneminin simgesi: Stalin ile Mao el sıkışıyorlar [en solda].

Genç Sovyet danışmanları Pekin'de [solda].

Yıl 1957: Yönetim, üretimin hızla arttığını öne sürüyor; ama dükkânların önünde kuyruklar uzuyor [üstte].

'BÜYÜK ATILIM' DÖNEMİ

Çin de, 1958 yılında ilan edilen 'Büyük Atılım' yıllarında bunu yaşadı. Sanayi, tarım ve kolektifleşmede dev atılımlar yapılacaktı: Kooperatifler komünlere dönüştürüldü ve köylerde binlerce küçük demir fırını kuruldu.

Halk sulama kanalları ve kamu işlerinde gönüllü çalışmaya sokuldu. 1958'de üretimin bir yılda yüzde 34 arttığı resmen ilan edildi. Ertesi yıl da benzer sayılar tekrarlandı. Ama bu durum, fizik kurallarına aykırıydı! Bir şey koymadan bir şey alınamazdı. Nitekim istenilenin tam tersi gerçekleşti ve zaten hassas olan dengeler bozulunca, 1959 yazında yaygın açlık başladı.

1961'e gelindiğinde, millî gelir 1958'e göre, yüzde 15 düşmüştü. Siyasî irade buğdayları büyütememiş, insanların enerjisini israf etmiş, köy fırınlarının ürettikleri demir çelik ise, hurdadan başka bir şeye dönüşememişti.

Kriz ve açlık, Mao'nun itibarını düşürdü; sağ kanat olarak adlandırılan Liu Şao Şi ve Deng Siao Ping, yönetimde ağırlık kazandılar.

KÜLTÜR DEVRİMİ

Mao, 1960'ların başında iktidarı karşıtlarıyla paylaşmaktan mutlu değildi: Ayrıcalıklı kesim büyüyor; devlet, parti ve üretim birimlerinde güç kazanıyordu. 1965 yılında Mao sınıf mücadelesinin derinleştirilmesi için çağrıları-

Yıl 1968: Mao'nun Kızıl Kitabı, Kızılordu'nun elinden düşmüyor [solda].

Kültür Devrimi öncesinde, sanayileşmenin ön planda olduğu dönemde inşa edilmiş bir demiryolu fabrikası [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Nisan 1989: Pekin'de öğrenciler sokağa dökülüyor; hedef biraz daha özgürlük [üstte]. Tien An Men Meydanı, 3 Haziran'ı 4 Haziran'a bağlayan gece, tıpkı 1919'daki gibi, büyük bir kıyım yaşayacaktır.

nı artırdı.

'Kızıl Muhafızlar' adı verilen gençler ayrıcalıklı olarak niteledikleri yöneticilere, sanatçılara, partideki ılımlılara, üniversitelilere karşı şiddetli bir kampanya açtılar.

Yüz binlercesi yayan olarak köyleri dolaştılar, fabrika ve kooperatiflerde toplantılar düzenlediler. Hızla fanatikleştiler ve kontrolsüz şiddet uygulamaya başladılar.

'Ak ile kara' birbirine karıştı. Birçok insan 'dönek', 'hain' ilan edildi; eski kadrolar ahırlarda çalışmaya gönderildi.

PORTRE: DENG SİAO PİNG

1922 yılında ÇKP'nin ilk üyelerinden birisi olan Deng'in hayatı (1904-1997), Çin'in 80 yıllık serüveninin özeti gibidir... 1920'lerde ÇKP içerisinde öne çıkan Deng, Uzun Yürüyüş sırasında partinin sekreterliğini yapmış ve Zunyi Konferansı'na katılmıştı. 1945'te Merkez Komite'ye seçilmiş, 1952'de Politbüro Daimî Üyesi olmuştu. 'İleriye Doğru Büyük Atılım' fiyaskosundan sonra, Liu Şao Şi ile birlikte, pragmatik politikalar yürüterek ülkeyi toparlamaya çalışmışlardı. Mao bunu kabul edebilecek bir kişiliğe sahip değildi ve Kültür Devrimi sırasında Liu'dan sonra iki numaralı 'kapitalist yolcu' olarak ilan edilip, bir traktör fabrikasında sıradan işçi olarak çalışmaya gönderildi. Yine de hastalandığı hücrede ölüme terk edilen Liu'ya göre şanslıydı. 1973'te Çu En Lay onu tekrar başkan yardımcılığına getirdi. 1976'da 'Dörtlü Çete' zamanında tekrar atıldı; ama ertesi yıldan itibaren, parti ve hükümette ikinci adam, ama aslında gerçek lider olarak Mao'dan sonra ülkesinin en güçlü insanı haline geldi. 1989'da tüm görevlerinden ayrılmadan önce, kendi kadrolarını yönetime yerleştirdi. 'Çin Sosyalizmi' adını verdiği politikaları, Mao taraftarlarınca 'kapitalizme dönüş' olarak nitelendi.

1980'lerin Çin'inden: Devlet kız çocuklarının doğumunu teşvik ediyor [sağ sayfada, üstte]: Planlamaya göre, 30-60 milyon arası kadın 'eksik'.

İşçi ve askerler 1968'den itibaren, bu aşırılıklardan uzaklaşmaya başladılar; ama 'Başkan Mao' düşüncesini putlaştıran öğrencilerin aşırılıkları, 1972'ye kadar devam etti.

Lin Biao

Bütün bu gelişmelerin, aslında parti içi hizip çatışmalarının aracından başka bir şey olmadığını geniş kitlelerin kavrayabilmesi için, uzun yıllar gerekecekti...

DEVRİMİN SONU...

Kültür Devrimi, aşırılıkları ve hataları nedeniyle kitleleri uzaklaştırmış ve yormuştu. Aralıksız mücadelelerden sonra halkın isteği, sınıf ve hizip mücadelesi değil, huzurdu.

Çu En Lay

Devrimin önderlerinden ve Mao'nun halefi olduğu resmen açıklanmış olan Lin Biao, 1971 yılında 'sözde' Rusya'ya kaçarken, uçağı düşüp ölmüş denildi...

Partinin kurucularından Liu Şao Şi 1968'de partiden atıldı ve 1974'de öldü. Uzun mücadelenin üç yoldaşı Mao, Çu En Lay ve Şu Teh de, 1976'da hayatlarını yitirdiler.

Mao Zedung, 1930'lu yıllardan 1970'lerin sonuna Çin'in popüler kahramanı idi.

Bundan kısa bir süre sonra da, Kültür Devrimi'ni sürdürmek isteyen ve aralarında Mao'nun karısının da bulunduğu 'dörtlü çete' diye adlandırılacak grup, tutuklanıp mahkemeye çıkarıldı.

Kültür Devrimi, önce Mao'nun adı kullanılarak, sonra buna dahi gerek görülmeden, tasfiye edildi.

Eski yöneticilerden sadece Deng Siao Ping, Kültür Devrimi'nde işçi olarak gönderildiği traktör fabrikasından dönüp liberalizme geçiş sürecinde istikrarı sağladı...

1980'lere gelindiğinde, es-

NÜFUS VE DİNAMİZM

Durkheim, 'Demografi kaderdir' demişti. Bu saptama, uzunca bir süre unutulduktan sonra, şimdi daha iyi anlaşılıyor. Toplumların kaderini çizen unsurlar arasında, dönemin sorunlarının zihinlerde yarattığı izler doğrultusunda bazen kültürel faktörler, bazen ekonomi, hatta kimi zaman da coğrafya vurgulanmıştır. Ancak demografinin tüm bu disiplinlerle ilişkisi, tarih yazımında çok uzun süre ihmal edildi.

Avrupa'nın kaderini belirlemiş olan ve 8. Yüzyıl'dan 11. Yüzyıl'a kadar sarkan büyük Norman istilaları İskandinavya'daki nüfus patlamasının sonucunda meydana gelmişti. Haçlı seferlerinin de bu dinamizmle ilişkisi vardır. Avrupa, 16. Yüzyıl'da dünya nüfusunun yüzde 10'una sahipti. Osmanlı İmparatorluğu da gücünün zirvesinde olduğu 16. Yüzyıl'da, Anadolu'da ve Rumeli'de büyük bir nüfus patlamasına sahne oluyordu.

Avrupalılar nüfus fazlalarını dünyaya yayarken, Osmanlı bunu yapmadı ve başka sorunların yanı sıra, sürekli iç isyanlarla uğraştı. 20. Yüzyıl'ın başında, Avrupa kaynaklı nüfus dünya nüfusunun yüzde 25'ine ulaşarak dünyaya hakim oldu. 21. Yüzyıl'ın başında ise, nüfusu mutlak ve nisbî olarak azalan Avrupa, dinamizmini hızla yitirirken süper güç haline gelen ABD'nin nüfusu hızla büyüyor. SSCB'nin çöküşü ile büyük nüfus kaybı arasındaki ilişki de, önemle incelenmesi gereken tarih konularından birisidir.

Çin de, büyük nüfusunun getirdiği bin bir soruna rağmen, ekonomik büyüme rekorları kırıyor, uzay yarışını sürdürüyor, nükleer teknolojisini geliştiriyor ve dünya politikasında giderek önemsenen bir rol oynuyor.

Ekonomik dinamizmine dayanarak Asya'da başrol oyunculuğuna soyunan Çin, askerî gücüne de büyük önem veriyor [üstte]. Günümüz Çin'inin de başkenti Pekin, 1403'ten itibaren, Ming sülalesinin de merkezi olarak, büyük bir ticarî önem kazanmıştı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Günümüz Çin'inin '1 numara'sı Hu Jintao, ABD Başkanı George W. Bush ile el sıkışıyor [sağda]: Hu Jintao, Nisan 2006'da 'hadiseli' bir Amerika gezisi yaptı.

Kıyılar ve iç bölgeler...

ÇİN'İN BÜYÜK ÇELİŞKİSİ

Savaşlar ve ihtilaller birbirini kovalarken, minik Hong Kong adası, 170 yıl boyunca, Çin'in bağrına yapışık bir halde ticaret yaptı. 'Yeni Çin' şimdi bu örneğe göre gelişiyor...

Günümüzde, Çin'in kıyı bölgelerinde oturan 300 milyon nüfus -ki toplamın dörtte birinden azını oluşturuyor-, milli gelirin dörtte üçünü yaratıyor. Banka hesaplarının dağılımı da zenginliğin kıyılarda toplandığını gösteriyor ama daha da vurgulayıcı olan husus, hesap sahiplerinin yüzde 10'unun mevduatın üçte 2'sinden fazlasına sahip olması...

Bu durum, yeni değil. İmparatorluk zamanında da kıyılardaki tüccarlar zenginti ve kıyı kentleri lüks, yoksulluk ve batakhanelerin yan yana yığıldığı mekânlardı. Çin liderlerinin çoğu da politikanın yoğunlaştığı bu kentlerde yetişmişler, politikanın en kirli oyunlarını buralarda öğrenmişlerdi.

1920'lerde hem Kuomintang, hem de Çin Komünist Partisi bu kıyı bölgelerinde gelişti; ama kıyılardaki batı işgalleri ve Japon saldırıları nedeniyle, güç toplamak için, iç bölgelere çekilmek zorunda kaldılar.

Güç toplayıp ülkelerini kurtardıktan sonra, Hong Kong ile Tayvan, Çin Halk Cumhuriyeti'nin dışında kaldılar.

Tayvan, ABD desteği altında çok hızlı bir ekonomik gelişme gösterdi; ama Çin, her zaman bu ülkenin Çin'e bağlanmasını bir iç mesele olarak gördü. Tayvan'ın kaderinin ne olacağı meçhul...

Tayvan'ın konumunu kavramak için, geriye dönüp bakarsak, ilginç ayrıntılar çıkar karşımıza...

Koumintang 1949 yılında, Kıta Çin'inde yenilince, Çan Kay Şek yaklaşık 2 milyon milliyetçi taraftarı ile birlikte, Formosa adasına kaçtı, başkenti Taipei olan 'Çin Cumhuriyeti' kuruldu.

Çin Halk Cumhuriyeti ile anlaştıkları tek nokta, burasının Çin'in bir parçası olduğu idi! Ne var ki, Tayvan birleşmeyi daima reddetti. Milliyetçilerin yönetiminde, ancak Çin'e yakın olan Quemoy ve Matsu adaları uzun yıllar boyunca iki yönetim arasında silahlı çatışmalara sahne oldu.

ABD Başkanı Truman, Çin Halk Cumhuriyeti'nin işgalini önlemek için, 7. Filo'yu buraya gönderdi ve Tayvan'ı destekledi. Toprak reformu, yabancı yatırımlar ve çok yüksek eğitim düzeyi ile, Tayvan hızlı bir ekonomik gelişme göstererek önce mal, sonra da sermaye ihraç eden bir ülke haline geldi.

Ne var ki, 1971 yılından itibaren, Birleşmiş Milletler'de temsil, Çin Halk Cumhuriyeti'ne verildi.

1975'te Çan Kay Şek ölünce, yerine oğlu geçti. 1987'de sıkıyönetim, 1991 yılında da olağanüstü hal sona erdikten sonra, muhalefet partileri Tayvan'da gelişme gösterdiler. Her ne kadar Çin Halk Cumhuriyeti ile birleşme gündemde değilse de, iki yönetim arasında diyalog kurulabildiği gözleniyor.

Birinci Afyon Savaşı'nın sonundan beri bir İngiliz kolonisi olan Hong Kong'un serüveni ise, daha farklı gelişti: Kanton'un güneyinde büyük bir ticaret ve finans merkezi haline gelen bu kentin borsası,

ABD, Çin'deki iç savaşın noktalanması için iş başında: General George C. Marshall, Çu En Lay ile Kuomintang temsilcisi Çang Şun'un ateşkes imzalamasına nezaret ediyor [üstte]. Çan Kay Şek, Formoza'da Amerikan elçisi L. Stuart ve general Marshall ile birlikte [solda]. Yunnan eyaletinde pirinç ekimi [sol üstte].

Yıl 1996: Tayvan'da 'geleneksel' bir seçim dönemi gösterisi; 1949'dan beri Formoza Adası'nın (Tayvan) bağımsızlığını kabul etmeyen Çin Halk Cumhuriyeti, bir kez daha protesto ediliyor [sol sayfada]. Hong Kong, dün ve bugün, Uzakdoğu'da hep ticaretin merkezi oldu [solda].

ki siyasetin yerini 'verimlilik artışı' ve 'ekonomik kazanç' temaları almıştı bile...

YENİ LİBERAL DÜZEN

Çin, dev nüfusuyla modernleşmeye çalışırken, yeni bir ekonomik model geliştiremedi ve giderek kapitalist yöntemlere ve dünya ekonomisine entegre oldu.

1978'den sonra kitleler giderek politikadan uzaklaştılar; fabrika komiteleri lağvedildi ve yetki işletme müdürlerine verildi. Tüm devrimci komiteler adeta buharlaşıp uçtu.

Kitleler kullanmaya alışık olmadıkları iktidarın başkalarına verilmesine itiraz etmediler. Özellikle Kanton ve Şanghay gibi kıyı kentleri, çevreleriyle birlikte kapitalizmin gelişmesinde öncelik üstlendiler.

Buralardaki girişimciler büyük nüfusun sağladığı ucuz işgücünü kullanarak tüm dünyaya ihracat yapmaya başladılar... ■

Günümüzün Şanghay'ı, Çin'in bir dünya gücü oluşunun sembollerinden biri [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1940'ların [sağda] ve bugünün Hong Kong'u [altta]: Çin'in yeni yıldızları Kanton ve Şanghay da, Uzakdoğu'nun yıldızı Hong Kong ile yarışma halindeler.

sadece Güneydoğu Asya ve Pasifik'te değil, tüm dünyadan yatırım çekmekte ve izlenmekteydi.

İngilizler 1997 yılında Hong Kong'u Çin'e iade ettiler ama 50 yıllık bir geçiş sürecinde, burası otonom bir yönetime sahip olacaktı. Yani 2047 yılına kadar Hong Kong kendi hukuk sistemini, parasını, gümrüklerini ve hatta yabancı ülkelerdeki delegasyonlarını muhafaza edecekti...

Savaşlar ve ihtilaller birbirini kovalarken, minik Hong Kong adası, 170 yıl boyunca, Çin'in bağrına yapışık bir halde ticaret yaptı. 'Yeni Çin' şimdi bu örneğe göre gelişiyor... ■

Dünün Konfüçyus'undan bugünün ticaret bilgilerine

İNTERNETTE ÇİN...

Web sayfalarında karşınıza çıkacak olan Çin'de de, bu muazzam ülkenin çok farklı yönlerini keşfedebilirsiniz.

TANER GÜDÜKOĞLU

Herkesin yakından takip ettiği gibi Çin, kapalı kapılar ardından çıkıp, liberal düzene geçince, dünyanın üretim merkezi haline geldi. Dünyanın toplam nüfusunun neredeyse dörtte birine denk gelen nüfusuyla, en ucuz iş gücüne sahip olan Çin, küresel ekonomiye ayak uydurmaya başlayınca, dünyanın dört bir köşesinden Çin'e sipariş yağmaya başladı.

Tabii bu siparişlerin önemli bir kısmında, iletişim internet üzerinden sağlandı. Örneğin www.globalsources.com adresinden Çin, Kore ve Tayvan gibi uzak doğudaki binlerce firmaya anında ulaşılabiliyor.

Bu sitede iğneden ipliğe, tekstilden elektroniğe kadar, hemen her sektörden uzak doğudaki imalatçılar yer alıyor.

Siz ihtiyacınız olan ürün grubunu belirledikten sonra, size teklif verebilecek firmaların bir listesi gösteriliyor. İsterseniz bu üreticilerin belli başlılarına, isterseniz de, hepsine birden bir teklif talep formu gönderebiliyorsunuz.

İşin güzel tarafı ise, bu siteye talep bırakanlar, hiçbir ücret ödemek zorunda kalmıyorlar.

Konfüçyus

ÇİN KÜLTÜR MERKEZİ

Çin'in çok kısa zamanda dünya ekonomisinin büyük oyuncuları arasına girmesi sonucunda, artık Türk işadamlarının Çin ile bağlantıları da oldukça yoğunlaştı.

Bu ilişkilerin daha sağlam bir şekilde ilerleyebilmesi için ise, artık İngilizce'nin yanında, Çince de öğrenmeye başlayan işadamları görmeye başladık.

2002 yılında kurulan 'Çin Kültür Merkezi', Çince öğrenmek isteyen Türkler için en önemli kurumlardan biri.

Merkezi İstanbul, Elmadağ'da bulunan 'Çin Kültür Merkezi' düzenlediği Çince dil seminerleriyle, Çin dilinin çok zor bir dil olduğu yönündeki kanaatleri ortadan kaldırmaya çalışıyor.

Her kesimden insanın Çince öğrenebilmesine zemin hazırlayarak, dünyanın dörtte birinin konuşmakta olduğu bu dili, Türk halkının da öğrenmesine yardımcı olan merkez, aynı zamanda Çin'e giden işadamlarına da ihtiyaç duyabilecekleri pek çok kaynak sunuyor.

Çin Kültür Merkezi'nin internet sitesi de köklü bir geçmişi olan bu kültürü Türkçe olarak anlatan en güncel kaynaklardan biri: www.sinoturkish.com adresinde yayın yapan sitede, Feng Shui'den Yin Yang'a kadar, Çin kültürüne ait pek çok kavram anlatılıyor. Ayrıca Türkiye-Çin ilişkilerini etkileyebilecek her türlü haber, siteden güncel olarak duyuruluyor.

TÜRKÇE ÇİN RADYOSU

İngiliz radyo kanalı BBC'den alışkın olduğumuz Türkçe yayın uygulamasına artık Çin Uluslararası Radyosu da başlamış durumda: http://tr.chinabroadcast.cn internet adresinde online yayın yapan radyonun web sitesi de tamamen bir Çin bilgi portalı durumunda.

Çin'e ilişkin olarak merak ettiğiniz her türlü bilgiyi bulabileceğiniz sitedeki sürekli güncellenen haberlerle de, Çin ekonomisini yakından takip edebilmeniz mümkün.

ÇİN OTELLERİ

Türk işadamlarının Çin ile münasebetleri geliştikçe, 'Çin turizmi' de yeni bir sektör oluşturmaya başladı. Bu sektörün internetteki ilk yansıması, www.cinotelleri.com adresi: Türkiye'de bir 'ilk' olan Çin Otelleri Rezervasyon Online Sistemi'ni hizmetinize sunan bu portalı, Shanghai Fudan Üniversitesi'nden mezun bir Türk olan Yoldaş Altın hazırlamış. Aynı zamanda Çin ile ticarî ilişkilerde danışmanlık hizmeti de veren bu site, Çin ile ülkemizdeki ticarî sistemden doğan farklılıkları anlatarak iletişim problemlerini ortadan kaldırmayı planlıyor...

Konu Çin olunca, Konfüçyus'a ve Çin atasözlerine değinmemek olmaz. M. Ö. 6. Yüzyıl'da Çin'de yaşamış, doğru yola, huzura ve düzene, doğru ahlak *(ren)*; anne babaya ve atalara, saygı *(li)* ile ulaşılabileceğini savunan büyük filozof Konfüçyus, Çin tarihinin en önemli kişilerinden biri muhakkak ki...

Kendisinin kaleme almış olduğu hiçbir metin olmamasına rağmen, Konfüçyus'un takipçileri ve öğrencileri tarafından toplanan sözleri, 'The Analects' adlı kitapta yayımlaşmıştır.

Japon ve Hindu kültürlerini de etkisi altına alan Konfüçyus'un sözleriyle ilgili olarak, internetteki kaynaklardan faydalanılabilir. www.denizfenerionline.com/page.php?id=19 http://tr.wikiquote.org/wiki/Konfüçyus

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Demiryolu savaşları, demiryolu savaşçıları

ERTAN ÜNAL

Bu yıl, Anadolu topraklarındaki ilk demiryolu girişiminin 150. yıldönümü... Ama ülkemizde, hâlâ ayrıntılı bir demiryolları tarihi yazılmadığı gibi, Kurtuluş Savaşı'na katılan demiryolcular da, tevazularından, gölgede durmayı tercih etmişler. Bu demiryolcular arasında, silaha sarılıp düşmana karşı koyanlar olduğu gibi, kurşun yağmuru altında, hattı kesen düşman süvarilerinin üzerine, lokomotifini sürenler de var...

Büyük Taarruz'un başladığı 26 Ağustos 1922 günü, merkezi Konya'da bulunan Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü'ne peş peşe iki telgraf birden ulaştı:

Üstünde, 'Dakikalık gecikme idamı gerektirir' kaydı bulunan ilk telgraf, cepheden, Başkomutan Mustafa Kemal'den geliyordu. Mustafa Kemal, telgrafında, Büyük Taarruz'un başladığını bildiriyor, önceden kararlaştırılan tedbirlerin alınmasını istiyordu.

Kurtuluş Savaşı dönemin Demiryolları Umum Müdürü Miralay Behiç Bey [üstte].

Azarı Köy Dekovil İşletmesi'nin açılışında, İsmet Paşa ve kurmay subayları Behiç Bey ile birlikte [altta].

İkinci telgrafı ise Ankara'dan Nafıa Vekilliği'ne (Bayındırlık Bakanlığı) vekâlet eden Reşat Bey çekmişti. Reşat Bey, Genel Müdür Behiç (Erkin) Bey'e gönderdiği telgrafta, "İş bu dakikada, bütün millet, şimendiferlerimizi ve fedakâr şimendifercilerimizi, Allah'tan sonra, kahraman ordumuzun yegâne muin-i zaferi (biricik zafer yardımcısı) olarak görmektedir" diyordu.

Bu telgraftaki gerçek payı çok büyüktü. Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, demiryolcular, diğer vatanseverlerle beraber, büyük bir özveriyle 'Kurtuluş' için çaba harcamışlar; özellikle çeşitli cephelerdeki savaşlar sırasında, ordunun silah, malzeme ve yiyecek bakımından ikmali yolunda, ölümü göze alarak çalışmışlardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgisiyle sonuçlanan I. Dünya Savaşı'nı bitiren Mondros Mütarekesi, ülkenin can damarı demiryolları için de ağır hükümler getirmekteydi.

Antlaşmanın 15. maddesi bütün demiryollarının işgalcilerin hükmü altına girmesini, Toros tünellerinin de yine İtilâf devletleri tarafından işgalini öngörmekteydi.

O güne kadar yabancılar tarafından işletilmekte olan demiryollarında makasçılık, yol ameleliği gibi işler Türklere verilmiş; makinistler, hareket memurları, istasyon şefleri ise Rum ve Ermeni tebaadan oluşturulmuştu.

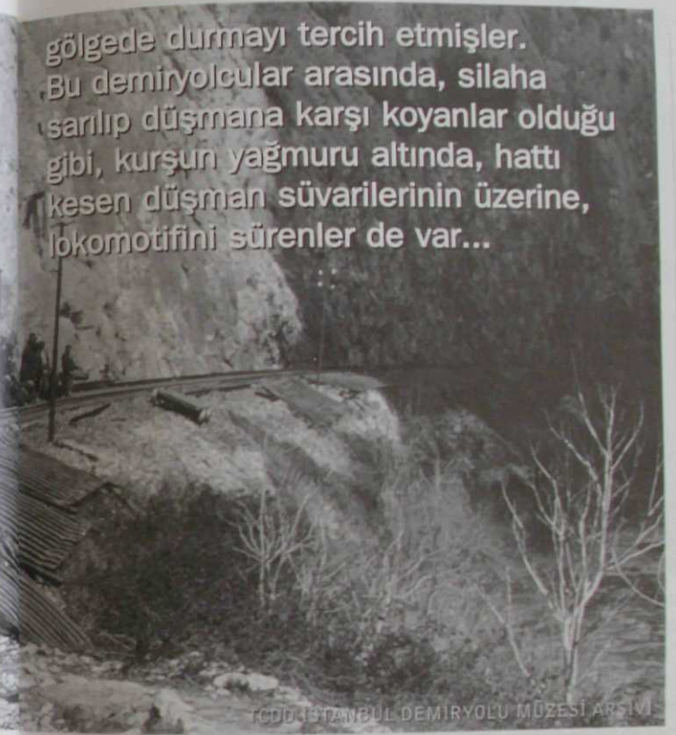
Bu nedenle yabancılar, Türklerin demiryollarında çalıştırılamayacağını öne sürüyorlardı.

İşgallerin başlamasıyla birlikte, İzmir-Aydın demiryolu ikiye bölünmüş; demiryolunun 255 kilometrelik İzmir-Umurlu kısmı Yunan işgali altında İngilizler tarafından, 363 kilometrelik Köşk-Eğridir bölümü ise, Kuvayı Milliye teşkilâtına bağlı görevlilerce işletilmeye başlanmıştı.

İngilizler Haydarpaşa-Eskişehir hattına el koymuşlarsa da, Kuvayı Milliye'nin baskısı nedeniyle, Eskişehir'den çekilmek zorunda kalmış; ama giderken yepyeni 13 lokomotifi, 200 vagonu, kasadaki 20 bin lirayı ve demiryolcular arasından da gayrimüslim kişileri alıp, Arifiye'ye çekilmişlerdi.

Diğer işgal bölgelerinde de benzer olaylar yaşanırken, kimi istasyonlarda görevli kalmamıştı...

İşgal güçleri bununla da yetinmeyerek, 1919'un Şubat ayında, yüzlerce Müslüman Türk demiryolcunun görevlerine son verdi. Kuvayı Milliye bölgesinde çalışan gayrimüslim demiryolculara da, 'işi bırakma' çağrısı yaptı. Bu çağrıya, gayrimüslim demiryolcuların çoğu uyarken bir bölümü de, Ankara Hükümeti'nin yanında yer almayı tercih etti.

©İDO İSTANBUL DEMİRYOLU MÜZESİ ARŞİVİ

1920'li yıllarda Anadolu'nun sarp bir yöresinde demiryolcular, hat tamiratında [solda].

HATLAR EL DEĞİŞTİRİYOR

Demiryollarında görevli İskender (Saygıner) Bey'in çabalarıyla 1915 yılında İzmir'de açılan ilk 'Şimendifer Okulu' ve onu izleyen İstanbul Yeşilköy'deki 'Şimendifer Okulu' mezunları, bu hatlarda görevlendirildiyse de, bu

Sakarya Meydan Muharebesi'nin sürdüğü günlerde, Ankara, boşaltılmaya başlanır: İstasyonda, Yahşihan dekovili yola çıkmaya hazırlanıyor [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Rakamlarla 'Anadolu-Bağdat Demiryolları'

Kurtuluş Savaşı'nın en hararetli günlerinde, Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü'nün merkezi Konya İstasyonu'nda kurulur *[üstte]*. Bu dönemde, eldeki lokomotif ve vagonlar, hem nitelik hem de nicelik yönünden yetersiz durumdadırlar. Bütün hatlardaki lokomotif sayısı 280, yolcu vagonu sayısı 720, yük vagonu ise 4.500 adettir. Bunların da, en iyimser tahminle, yüzde 25'i tamire muhtaç durumdadır. Eldeki yedek parça ve teknik olanaklarla, ancak 100 lokomotifi sürekli olarak çalıştırabilmek mümkündür. O günlerde yapılmış bir ordu incelemesine göre de, ancak odun ile işletilebilen Anadolu demiryollarının yakıt ihtiyacını kesintisiz olarak karşılayabilmek için, 31 bin 428 kişilik bir örgüte ihtiyaç vardır.

atamalar ihtiyacı karşılamada yetersiz kaldı.

Dr. Ali Satan'ın TCDD Dergisi'nde yayımlanan konuya ilişkin araştırmasına göre, 1920 başlarında, millî güçlerin kontrolündeki hatlar şöyle sıralanıyordu:

Arifiye-Eskişehir-Ankara (485 km), Eskişehir-Afyon-Konya (441 km), Konya-Kelebek (347 km) ve Afyon-Uşak (135 km).

Bu hatların bazı kısımları savaşların seyrine göre, geçici olarak el değiştirecek, bu arada demiryolu savaşları da yaşanacaktı.

İşgal güçleri tarafından işlerine son verilen demiryolcuların bir bölümü, yeni kurulan düzenli orduya katıldı. Kalanları ise, Türk egemenliğindeki bölgelere geçerek, burada sahipsiz bekleyen istasyonlarda görev yapmaya başladılar.

Bunlar, çok ağır yükümlülükler altındaydılar. Asker, silah ve cephane yüklü trenlerin bölgelerinden 'salimen' geçişini sağlamak, yolcu ulaşımını da aksatmamak, Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere İstanbul'dan kaçıp Geyve'ye kadar gelebilen ve aralarında önemli kişilerin de bulunduğu vatanseverleri, trenle Ankara'ya göndermek, bölgede kaldıkları sürece, bu kişilerin emniyetlerini sağlamak, bu demiryolcuların başlıca görevlerini oluşturuyordu.

Ama bunların dışında, yine önemli bir görevleri vardı ki, ihmali kötü sonuçlar doğurabilirdi: Bölgede istihbarat yapmak, işgal güçleriyle ilgili bir gelişme olursa bunu yetkililere anında bildirmek...

Lokomotifi olan istasyonlarda lokomotif, düşmanın hava saldırısına açık bir şekilde olmasına rağmen, hatta gidip gelerek, bir tahribat olup olmadığını tespit etmekteydi. İşgal güçlerinin yaklaşıp yaklaşmadığı da, bu yolla belirleniyordu.

İstasyon memurlarının bir diğer görevi de, 'artçılık' idi. Bunun anlamı şuydu: İşgal güçlerinin ilerlemesi sonucu, istasyonun bulunduğu bölgedeki halkın boşaltılması gerekiyorsa, bunu diğer yetkililerle birlikte istasyondaki memurlar çözümleyecek, halkı tümüyle trene bindirmeden istasyondan ayrılmayacaktı. Bu görevi yapabilmesi için de, kendisine bir tüfek ve belirli miktarda mermi verilmişti.

İstasyon şeflerinin bu görevine örnek olarak, Çivril'in işgali sırasında yaşanan bir olay gösterilebilir: 15 Nisan 1921 günü, düşmanın Sandıklı ilçesini işgal etmesi üzerine, Çivril'i boşaltmak için bir tren gönderilmesi istenmişti.

Gönderilen treni istasyon şefi makas başında bekleyecek, ilçe o ana kadar işgal edilmemişse, tren hemen geri gönderilecekti...

TCDD İSTANBUL DEMİRYOLU MÜZESİ ARŞİVİ

1919'un sonları, 1920'lerin başında, Ankara Hükümeti'nin denetimindeki hatlara, 1915'te, demiryolcuların ve demiryolu dilinin Türkçeleştirilmesi için İzmir'de açılan ilk 'Şimendifer Okulu' mezunları [sağda] atanmaya başlandı.

İSTASYON ŞEFİ FADIL BEY

İstasyon şefi Fadıl (Ayanoğlu) Bey, treni makas başında karşılayıp lokomotife bindiği anda, iki Yunan süvarisinin doludizgin istasyona doğru geldiğini gördü. Yunan askerleri, tüfeklerini makinist Mehmet Ali Bey'e çevirerek teslim olmasını istediler.

Mehmet Ali Bey, kalbine çevrili tüfeklere aldırış etmeden düdüğe asıldı. Hiç durmadan çalan düdük sesinden ürken atlar, şahlanıp gerilerken, Mehmet Ali Bey treni geri hareket ettirdi.

Bunun üzerine süvariler trene ateş açtılar. Açılan ateşle, istasyon şefi kolundan yaralanırken, makinist treni işgal güçlerine mensup diğer askerler gelmeden olay yerinden uzaklaştırmayı başardı.

Treni düşman elinden kurtarmayı başaran makinist Mehmet Ali Bey ile istasyon şefi Fadıl Bey, bu başarıları nedeniyle, Batı Cephesi Komutanlığı'nca takdirname ile ödüllendirildiler...

Yaklaşan düşman işgaline karşı, Nazilli'nin tek kişinin burnu bile kanamadan boşaltılması demiryolcuların bir diğer başarısına

Mustafa Kemal Eskişehir İstasyonu'nda

Demiryollarının kilit noktasında bulunan Eskişehir, 11 Ocak 1921 günü Yunan savaş uçaklarının saldırısına uğrar. Özellikle istasyonu *[sağda; Eskişehir İstasyonu]* hedef alan uçakların attığı bombalarla, ortalık karışır. Uçaklar, kısa süren hava hücumundan sonra çekip giderler... Bu sırada, bir Yunan tümeninin de batıdan kente yaklaştığının öğrenilmesi üzerine, şehrin boşaltılmasına karar verilir. Bombardımandan kurtulan vagonlarla bir katar hazırlanır. Götürülebilecek durumdaki yaralılar bu trene alınırken, bazı doktorlar ağır yaralılarla birlikte kentte kalırlar... Halide Onbaşı, istasyon binasının önünde Mustafa Kemal'in yanındadır *[altta;*

Mustafa Kemal Paşa, Fahrettin Paşa ile beraber Eskişehir İstasyonu'nda]. Onun sapsarı kesilmiş yüzüne baktığı zaman, ne kadar üzgün olduğunu anlar: Mustafa Kemal, üzüntüsünü belli etmemeye çalışarak, çift lokomotifli trenin hareketinden sonra hattı tahrip edecek olan istihkam subaylarıyla konuşmakta, onlara son talimatları vermektedir: "Üzülmeyin çocuklar, ordu yaşıyor. Önemli olan bu... Demiryollarını onarılmayacak gibi tahrip etmeyin. Sonra uğraşmayalım. Çünkü nasılsa düşmanı mahvedip bu yoldan geleceğiz." Eskişehir'den son tren gece yarısı sessiz, sedasız kalkar. Başkumandan'ın sözleri herkesin moralini düzeltmiştir... Nitekim söyledikleri de, kısa bir süre sonra gerçekleşecektir *[en üstte; bu olaydan iki yıl sonra Gazi Mustafa Kemal Paşa, 19 Şubat 1923'te yine Eskişehir'de, Lozan'dan dönen İsmet Paşa'yı karşılıyor: Savaş kadar barışın da zor olduğu günler]...*

http://groups.google.com/group/merakediyorum

BELEDİYE BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANE ve MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

Gazi'nin gizli treni

Büyük Taarruz ile ilgili son hazırlıkların sürdürüldüğü günlerde, Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürü Behiç (Erkin) Bey, Konya'da bulunuyordu. Ağustos ayı ortalarında bir gün, karşısında hiç ummadığı bir kişiyi görünce çok şaşırdı; bu kişi, Başkumandan Mustafa Kemal Paşa idi! Behiç Bey, bu olayı, anılarını yazan Ziya Gürel'e (Ziya Gürel, "Kurtuluş Savaşı'nda Demiryolculuk") şöyle anlatır: "17 Ağustos'ta öğle yemeğinden sonra ben siyes yapıyordum (öğle uykusu). Aşağıda bir gürültü duydum. Akabinde Mustafa Kemal Paşa'nın odama girdiğini gördüm. Bana; 'Gizli geldim. Burada kalacağım, kimse duymasın' dedi. Zira Konya'da kendi evi vardı. Halbuki ertesi gün Ankara'da ajans, Mustafa Kemal Paşa'nın bir çaya davetli olduğunu bildiriyordu. Gazi biraz rahatsızdı. İki gün benim evde kaldı. Gizli bir tren istedi. Gece Akşehir'e gitti. Tekrar Konya'ya geldi. Bana; 'Aldığım haberleri yan yana koyuyorum. Artık düşmanı memleketten atmak zamanı gelmiştir' dedi ve tekrar Akşehir'e gitti. Bu seyahatler hep gece ve gizli yapılıyordu..." Ayrıca Mustafa Kemal Paşa'ya Kurtuluş Savaşı boyunca tahsis edilmiş ve 'Başkumandanlık Karargâh Treni' adını taşıyan bir tren de vardı. *Mustafa Kemal, Ankara'dan cepheye bu trenle gidip gelirdi [üstte].*

örnektir. Bunu da o günleri yaşamış olan demiryolcu Murat Ergun'un kaleminden okuyalım:

"Düşmanın yaklaşması işletmemizin uyanık ve sıkı bir ihtiyatta bulunmasını gerektiriyordu. (...) Çok nazik anlar geçiriyorduk. Binlerce kişi bir panik havası içinde istasyona doğru akın etmeye başladı."

"Kadın, çocuk ve yaşlı erkekler heyecan ve telaşla istasyona doluyor, bir kurtarıcının kucağına atılır gibi, peronlarda hazırlanmış olan trenlere kendilerini atıp yerleşiyorlardı. Yolcu ve yük vagonları kapasitelerinin çok üstünde yolcu ile doluyor, bunun dışında basamaklar, fren kulübeleri ve vagon örtüleri üstünde yer alanlar, trenlerin hareket ve seyirlerini zorlaştırıyorlardı."

"Teşkilâtımız bu ana baba gününde, bütün takat ve tahammülünü kullanarak, iki-üç kademeli trenlerin kaldırılması suretiyle, nisbî bir düzen içinde, 6 makine ve 150 kadar vagon ile, 25 Haziran 1920 günü, Nazilli'nin boşaltılmasını sağladı."

I. Dünya Savaşı yıllarından bir 'sevkiyat' görüntüsü: Cepheye gönderilen Osmanlı birlikleri istasyonda bekliyorlar [sağda].

GAYRİMÜSLİM DEMİRYOLCULAR

Anadolu'daki hatlarda çalışan demiryolcular arasında, işgal güçlerinin çağrısına kulak asmayıp Kuvayı Milliye'nin yanında yer almayı seçen gayrimüslim makinist ve ateşçiler de vardır.

İstanbul Hükümeti taraftarı isyancıların demiryolunu tahrip ettikleri ve bazı istasyonları yağmaladıkları Konya isyanı sırasında yaşanan bir olay, bu gerçeğe iyi bir örnektir:

Ayaklanmayı bastırmak üzere, asker yüklü olarak yola çıkarılan tren Konya İstasyonu'na yaklaştığı sırada, bunun da asiler tarafından ele geçirilmiş olduğu görülür.

Bunun üzerine, makinist Hristo Aslanyadis ve iki ateşçisi, bir an bile geri dönmeyi düşünmeden, kurşun yağmuruna tutulmalarına rağmen, katarı ateş hattına kadar sokmayı ve asileri paniğe uğratmayı başarırlar.

TCDD İSTANBUL DEMİRYOLU MÜZESİ ARŞİVİ

Konya İstasyonu'nda görevli gayrimüslim memurlar da, asilere gönderilen yiyecek ve cephaneyi, 'manevra' ve 'tren tertibi' bahanesiyle, günlerce geciktirerek isyancıların hareket kabiliyetine sekte vurmuşlardır.

DİNAMİT VAGONU PATLIYOR

Demiryolcuların fedakârlıkları hiç bitmiyordu. Polatlı'da meydana gelen ve çoğunluğu demiryolcu 32 kişinin şehit olduğu olay, bu fedakârlıkların en çarpıcı örnekleri arasına girecekti.

Sakarya Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanmasından sonra, düşman geri çekilirken, Polatlı yakınlarında yolu tahrip etmiş, bir köprüyü de havaya uçurmuştu.

Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü buraya, demiryolu işçi ve mühendislerinden oluşan bir ekip gönderdi. Ekip çalışırken, bir gece yarısı, patlayıcı madde yüklü vagonlardan biri fren boşalması sonucu kontrolden çıktı...

Bundan sonrasını, onarım için görevlendirilen işletmenin ilk demiryolu mühendislerinden Behiç (Esemenli) Bey şöyle anlatır:

"O geceki toplantımızda, ertesi günü başlayacak olan onarım işinin görev taksimini yapıyorduk. Birden kulağıma tekerlek sesleri geldi. Önce drezin geliyor zannetmiştik; az sonra, dinamit vagonunun frenden kurtularak süratle bize doğru geldiğini görmeyelim mi! 'Vagonlardan atlayın' diye bağırarak etrafa yayıldık."

"Nitekim az sonra çarpışma oldu. Dinamit yüklü vagon aşağıda duran yine dinamit yüklü vagona, o da görevli işçilerin bulunduğu katara çarptı. Bunu, müthiş bir patlama takip etti. Bir anda kol ve bacak parçalarını tepemizde görür olduk. Sabaha kadar gökyüzünü aydınlatan alevler nihayet kendiliğinden söndü."

"Bu feci olayda maalesef 32 kişiyi kaybetmiştik. Öğleye doğru şehitlerimizi gömerek işe koyulduk. Aynı gün olay yerine gelen Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Genelkurmay Başkanı) Fevzi (Çakmak) Paşa, başsağlığı dilediktan sonra, eğri büğrü hale gelmiş raylara baktı. Büyük bir üzüntü içinde bana, 'Bunu üzerinde tren işleyecek mi?' diye sordu. 'Evet Paşam işleyecektir' cevabını verdim. Paşanın gözlerinin ümitle parladığını görünce, ikinci sorusuna fırsat vermeden yapacağım işi izah ettim: 'Evvela 5 kilometre hızla gideceğiz. Yirmi gün sonra da, 20 kilometre süratle gideceğiz.' Fevzi Paşa sırtımı okşayarak, 'Oğlum,' dedi; "Bize treni işlet de, istersen bir kilometre süratle götür'..."

Mühendis Behiç Bey, malzeme sıkıntısı çekmesine rağ-

'Büyük Taarruz' öncesinde, Afyon-Çobanlar demiryolu hattının onarımında, Kurtuluş Savaşı'nın meçhul kahramanları, kadınlı erkekli çalıştılar [solda]. **Bu hattın 9 günde bitirilmesi için, Behiç Bey, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'ya** [sol altta] **söz vermişti.**

Savaş şartlarında ordunun ihtiyacını karşılayabilmek için, Azarı-Cihanbeyli arasında 50 km uzunluğunda dar bir özel hat inşa edildi [altta]. **Savaşın getirdiği zorluklara rağmen, kısa sürede bitirilen bu hatta, günde 800 ton malzeme taşınıyordu.**

TCDD İSTANBUL DEMİRYOLU MÜZESİ ARŞİVİ

http://groups.google.com/group/merakediyorum

TCDD'nin ilk genel müdürü

Selanik İltisak (Bağlantı) Hattı Muhafız Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde müfettiş olan Kurmay Albay Behiç (Erkin) Bey, Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere İstanbul'dan kaçıp Ankara'ya gelirken, kendisini nasıl bir görevin beklediğini bilmiyordu. 1920'nin Temmuz başında Ankara'da görüştüğü Genelkurmay Başkanı İsmet (İnönü) Bey ona 'İkinci Başkanlık' görevini teklif etmiş, bu arada o sırada Nafıa Vekili (Bayındırlık Bakanı) olan İsmail Fazıl Paşa'nın Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü teklifiyle de karşılaşmıştı. Cephede savaşmak isteyen Behiç Bey, bu ikinci teklife pek sıcak bakmazken, Mustafa Kemal'in önerisiyle kabul etmiş, ancak kısa sürede bu işin de cepheden farksız olduğunu anlamıştı. Bu görev de, adeta 'savaş içinde savaş' idi...

Cumhuriyet ilanından sonra, ilk TCDD genel müdürü de, aslında 1920'den beri görevde bulunan Behiç Bey oldu. 'Bağımsız' anlamına gelen 'Erkin' soyadını Atatürk'ün verdiği Behiç Bey *[sağda]*, kurucu müdür olarak görev yaparken 'Genç Cumhuriyet'i "demir ağlarla örme" seferberliğine de büyük katkıda bulundu. 1926'da bu görevden ayrılarak Bayındırlık Bakanlığı'na atanan Behiç Bey, daha sonraları Budapeşte ve Paris büyükelçilikleri görevlerinde bulundu; 1943'te Çankırı Milletvekili olarak Meclis'e girdi. 13 Kasım 1961 günü, 85 yaşındayken vefat eden Behiç Erkin'in naaşı, vasiyeti üzerine, Eskişehir, İstanbul ve Afyon demiryollarının kesiştiği Enveriye İstasyonu yakınlarında toprağa verildi. Ankara yakınlarında bir istasyon da, bugün onun adını taşır.

Cumhuriyet Dönemi'nde, Ankara-Kayseri hattı 29 Mayıs 1927'de açılacak ve tören için kurulan tak üzerinde şu sözler yer alacaktır: 'Memleketi demirle örmek arzumuzdur'.

men, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'ya verdiği sözü tuttu ve arkadaşlarıyla birlikte, gece gündüz çalışarak, hattı kısa sürede hizmete hazır hale getirdi.

BÜYÜK TAARRUZ SIRASINDA

26 Ağustos 1922 sabahı Büyük Taarruz başladığı sırada, demiryolları yönetimi de tüm olanaklarını zafer için seferber etmiş bulunuyordu.

Ordunun '6 ayda aşılamaz' denilen düşman tahkimatını bir günde yıldırım hızıyla aşması, geriden gelen ve ordunun yiyecek, cephane, malzeme ihtiyacını taşıyan trenlerin de aynı hıza sahip olmasını gerektirmekteydi.

Ancak ortaya bir sorun çıkmış, düşman, demiryolunun Afyon-Çobanlar İstasyonu arasındaki kesimini tümüyle tahrip etmişti.

Olay yerinde yapılan keşifte, hattın onarımı için, gerekli malzemenin sağlanması halinde dahi, işler hale getirilebilmesi için, 20 günlük çalışmaya ihtiyaç duyulduğu saptandı.

Ordu İzmir'e doğru ilerlerken, ikmal trenlerinin gecikmesi, kesin zaferi etkileyebilirdi.

Genelkurmay'dan Genel Müdür Behiç (Erkin) Bey'e gönderilen telgrafta, hattın mümkün olan süratle onarılmasının ordunun başarısını çabuklaştıracağı bildiriliyordu.

Genel Müdür Behiç Bey, herkesi seferber etti. Hattın Afyon'dan Eskişehir yönüne doğru uzanan Gazlıgöl ve Hamam bölümündeki traversler, sökülerek İzmir yönüne nakledildi.

Düşmanın tahrip ettiği raylar da kesilerek, eklemeli olarak kullanışlı hale getirildi. Çevredeki köylülerin de yardımıyla, üç yerden onarıma başlandı. Onarım çalışmaları gece gündüz 20 saat sürüyor, çalışanlar 4 saatlik bir uyku ile yetinmeye çalışılıyordu.

Genelkurmay'dan her gün 'son durum' soruluyordu. Behiç Bey, hattın en geç 9 gün içinde açılacağına söz vermişti ve bu sözünü de zamana karşı yarışarak tuttu.

7 Eylül 1922 sabahı, lokomotifi bayraklarla süslü ilk tren, düdüğünü öttürerek Afyon'a giriyor, uzun uzun çalan düdükler demiryolcuların zaferini herkese duyuruyordu. Behiç Bey, sonraları bu onarımın taşıdığı önemi şöyle anlatacaktı:

"Tahrip edilmiş rayları kesmek ve tekrar takmak suretiyle Çobanlar-Afyon Karahisar arasındaki 20 kilometrelik yol 9 günde tamir edilmişti ki, vesaiti mükemmel memleketlerde bile, bundan fazlasının yapılması mümkün değildir."

"Bu sayede, Harekâtı Harbiye'nin 10'uncu günü, katarlar Çobanlar'dan itibaren 120 kilometre ileride, Islamköyü (Banaz) civarına kadar işleyerek ordunun erzak ve cephanesini yetiştirmiştir."

Hattın açılmasıyla birlikte, kimilerinin gövdesinde kurşun izleri bulunan lokomotiflerin çektiği trenler, muzaffer ordunun ardından İzmir'e doğru akmaya başladılar... ■

Kurtuluş sonrası, Haydarpaşa Garı'nın ve Gebze hattının İngilizlerden teslim alınışı, 25 Eylül 1923 günü düzenlenen bir törenle gerçekleştirilmişti [solda, en üstte]. **1924'ten itibaren geliştirilen demiryolları politikası çerçevesinde, atılan her adım, ilginç sembollerle taçlandırıldı** [sol üstte ve solda].

Afyon alevler içinde iken...

Halide Onbaşı, cepheye nasıl gitti?

Büyük Taarruz sonrasında, 27 Ağustos 1922 günü, Afyon'un düşman işgalinden kurtulduğu haberi bayram sevinci yaratırken, Anadolu-Bağdat Demiryolları Genel Müdürü Behiç (Erkin) Bey, sonraki yıllarda TCDD Genel Müdürlüğü'ne getirilecek olan mülazım-ı evvel (üsteğmen) Zihni (Üner) Bey'i makamına çağırtıp şu emri verir: "Hemen Afyon'a hareket edecek ve bu istasyonu süratle işletmeye açacaksınız!" Zihni Bey heyecan içinde alelacele hazırlanır. Konya Garı'nda kendisini bekleyen otodrezine bineceği sırada, baştan aşağı siyahlara bürünmüş, genç, güzel ve zarif bir kadın yanı başında beliriverir *[sağda; Kurtuluş Savaşı yıllarında Batı Cephesi Komutanlığı emrine verilen Halide Onbaşı]*. Zihni Bey onu hemen tanıyacaktır: Halide Hanım'dır bu kişi; "Afyon'un zaptı günü Garp Cephesi Komutanlığı'ndaki vazifesi başına dönme emrini aldığını" bildiren Halide Hanım, onunla birlikte gitmek istediğini söyleyecektir. Zihni Bey ile Halide Edib Hanım'ın demiryolu yolculukları, Çay İstasyonu'na kadar sürer. Buradan öteye, hat tahrip edildiği için, otodrezinle gidilememektedir. Akşamüzeri, Çay ilçesinde buldukları askerî bir kamyonetle, Afyon'a hareket ederler. Zihni Bey'in ifadesine göre, gece karanlığında şoför bir ara yolunu şaşırır ve bu sırada Halide Hanım, düşman eline düşme korkusu yaşar. Doğru yolu ancak düşmanın yaktığı Afyon şehrinden yükselen alevleri görünce bulabilirler. Zihni Bey istasyonda inerken Halide Hanım yoluna devam eder...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Çernobil Nükleer Enerji Santrali'nde neler oldu?

'Çernobil faciası' 20 yaşında

Halkın önünde içilen çaylarla, Karadeniz'de artan kanser vakalarıyla, belirli aralıklarla gündeme gelen Türkiye'de nükleer santral kurulması planlarıyla, tarihin en korkunç kazalarından Çernobil, gündemden hiç düşmedi.

Tarih, Haziran 1986; İgor Kostin'in objektifinden, 4 numaralı reaktörün kalıntıları [solda].

FATİH TOPTAN

2 Aralık 1942'de, Chicago Üniversitesi'nde gerçekleştirilen ilk kendi kendine oluşan nükleer zincir reaksiyonunun oluşturulmasından kısa bir süre sonra, 16 Temmuz 1945'te, ABD ordusu, New Mexico, Alamogordo'da, ilk atom bombası testini gerçekleştirir.

Bu testin de dahil olduğu, Manhattan Projesi, çok kısa bir süre sonra, 6 Ağustos 1945'te, dünya tarihinin en karanlık sayfalarından birini yazar. Hiroşima ve Nagazaki, atom bombalarıyla yerle bir edilir.

Bu, o ana kadar kimsenin bilmediği, hattâ tahmin bile edemeyeceği korkunçlukta bir vahşettir. İşte 'nükleer çağ' böyle 'uğursuz' başlar...

Bundan bir yıl sonra, 1 Ağustos 1946'da, nükleer enerjinin gelişimini kontrol etmek ve barışçıl alanlarda kullanımını araştırmak üzere Atom Enerjisi Komisyonu (AEC) kurulur. 20 Aralık 1951'de, Arco, Idaho'da deneysel reaktörde, nükleer enerjiden ilk kez elektrik enerjisi elde edilir.

8 Aralık 1953'te, ABD Başkanı Eisenhower, 'Barış İçin Atom' programını açıklar. Henüz çok taze olan acı deneyimlerle bozulan 'imaj' düzeltilmeye çalışılmaktadır...

1951 koşullarında, nükleer enerjide bu kadar kolay ve çok miktarda elektrik üretmenin verdiği heyecan; güvenilirlik, çevresel etkiler ve atık problemlerin düşünülmesine fırsat vermez ve elektriğin bü-

ABD'nin en büyük nükleer kazasının yaşandığı Three Mile Island Nükleer Santrali'nin (Pennsylvania) kazadan önceki görünümü [sağda].

yük oranda ucuzlayacağı, gelecekte dünyanın enerji probleminin olmayacağı gibi iyimser bir tablo çizilir.

Bu iyimser tablo çerçevesinde, 1970'e kadar, ABD, SSCB ve Batı Avrupa'da 30'un üzerinde nükleer santral kurulur. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi, enerjide petrol dışındaki alternatifler üzerinde yapılan çalışmaları körükler.

Bu noktada, nükleer enerji de ayrı bir önem kazanır. Ancak, 1979'da ABD'de Three Mile Island Nükleer Santrali'nde meydana gelen kaza, nükleer enerji üzerindeki çekinceleri kuvvetlendirir.

Bu kazanın Çernobil gibi vahim sonuçları olmasa ve çevreye fazla radyasyon salınmasa da, nükleer endüstrinin devamlı bir şekilde öne sürdüğü 'güvenlik' argümanları, ABD'de ciddi zarar görür.

Geçtiğimiz günlerde 20. yılını dolduran Çernobil'deki kazayla da, nükleer enerji konusundaki görüşler allak bullak olur...

SSCB'deki Kiev'in 140 km kuzeyinde 1972'de kurulan Çernobil Nükleer Santrali'nde, 26 Nisan 1986'da, saat 01.24'te meydana gelen kazanın sebepleri hakkında farklı görüşler var...

Kimi görüşler, reaktörde çalışanları suçluyor, kimileri ise, Rusların RBMK (yüksek güçlü kanal tipi reaktör) tipi reaktörlerinin tasarımlarındaki hataları öne çıkarıyor.

Bu nedenleri ayrıntılı olarak incelemek buraya sığmayacağından, kısaca santrali tanıyıp kazanın nasıl yaşandığına bakalım...

Çernobil Nükleer Santrali, 4 adet 1000 megavat (mW) gücünde RBMK tipi reaktör ünitesinden ve bu ünitelere bağlı ikişer adet 500 mW'lık türbinden oluşuyordu. Grafit blokları arasından geçen ve içinde yakıt elemanlarının da bulunduğu 1661 adet dikine zirkonyum basınç tüpleri içinde kaynayan su, buhar ayırıcılarından geçtikten sonra, kuru buhar olarak doğrudan türbinlere yollanıyordu ve burada elektrik enerjisi elde ediliyordu...

Kazaya giden yol bir deneyle başlar. Deneyin amacı, reaktörün çalışması aniden durdurulduğunda, buhar türbinlerinin ne kadar daha çalışmayı sürdürecekleri ve acil güvenlik sistemine ne kadar daha güç sağlayabileceğini öğrenmektir.

Bu amaçla, 25 Nisan 1986'nın ilk saatinde, yani kazadan hemen hemen 24 saat

UNESCO'nun iyi niyet elçisi Pierre Cardin 1991'de Çernobil Nükleer Santrali'ni ziyaret ediyor [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

önce, gece 01.00'de reaktörün gücü düşürülmeye başlanır.

Saat 13.00'e geldiğinde, reaktörün gücü yarıya düşmüştür. Aynı saatte, test gereği, türbinlerden biri devre dışı bırakılır. Aslında, planlanan test koşullarına göre, reaktörün gücünün yüzde 30'a düşürülmesi planlanmaktadır ancak bu, elektrik ihtiyacı sebebiyle yüzde 50'de kalır ve bu halde dokuz saat çalışmaya devam eder.

26 Nisan'da saat 01.00'i birkaç dakika geçe, reaktör güvenlik açısından çalışması sakıncalı bir güç seviyesine düşürülmesine rağmen, deneyin yapılmasına karar verilir.

Son hazırlıkları tamamlamak üzere su pompaları çalıştırılır. Gücünün yüzde yedisi ile çalışmakta olan reaktörde, buhar basıncı düşer ve buhar ayırma tamburlarındaki su seviyesi güvenlik sınırının altına iner.

Normalde bu durumda reaktörün güvenlik sistemine ulaşması gereken sinyaller, teknisyenler tarafından engellenmiştir. Su seviyesini yükseltmek için buhar sistemine daha fazla su aktarılır ve nihayet, 01.23'te, inilen güç seviyesinde reaktörün çalışması sakıncalı olmasına rağmen, deneyin fiilen başlatılması için koşulların oluştuğuna karar verilir.

Diğer acil güvenlik sinyali bağlantılarını da kesilir ve türbinlere giden buhar akışı durdurur. Bunun sonucunda dolaşım pompaları ve reaktörün soğutma sistemi yavaşlar. Yakıt kanallarında ani bir ısı yükselmesi görülür ve yapım özellikleri nedeniyle reaktör tümüyle devreden çıkar.

Teknisyenler reaktörün durdurulmasını sağlamak amacıyla bütün denetim çubuklarını derhal sisteme sokmaya karar verirler. Ancak, kontrol çubuklarının hızının yavaş olması nedeniyle bundan istenilen sonuç alınamadan, reaktörde deneye başlanmasından bir dakika sonra, birkaç saniye arayla iki patlama olur.

Patlamanın şiddetiyle bin tonluk reaktör kapağı kalkmış, reaktörün kalbindeki yakıtın yaklaşık yüzde otuzu eriyip parçalanmış ve havaya büyük oranlarda radyasyon karışmıştır...

Dünyanın görmüş olduğu bu en büyük nükleer felakette, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) verilerine göre, ilk anda iki işçi yaşamını kaybeder. Bunu takiben, üç hafta içinde de, 28 itfaiyeci ve temizleme işçisi, aşırı derecede radyasyona maruz kalarak yaşamını yitirir.

Ancak, maalesef bilânço bununla sınırlı değildir. Kazayla birlikte atmosfere yüzün üzerinde radyoaktif element karışır. Bunlardan büyük bir kısmı kısa sürede yok olsa da, Stronsiyum-90 ve Sezyum-137 izotopları gibi yarılanma ömrü yüksek olanlar hâlâ yok olmamıştır.

Hızla, çok geniş bir alana yayılan radyasyon, zaman geçtikçe, pek çok canlının yaşamını tehdit eder. Örneğin, kazanın olduğu sırada 0-14 yaş arasındaki çocuklarda kayıtlara geçen 1.800 tiroid kanseri vakasına rastlanır.

Kaza sonucu ortaya çıkan radyasyon sebebiyle yaşamını yitiren kişi sayısını belirlemek son derece zordur. Ortaya çeşitli rakamlar atılır. İfade edilen rakamlar 30 binlere kadar çıkmaktadır.

Kazanın psikolojik olarak da olumsuz etkileri olur. Örneğin, intihar vakalarında artış görülür. Kaza elbette sadece insanları etkilemez. Geniş bir alanda yeni doğan çeşitli hayvanların mutasyona uğradığı görülür...

Kazanın ardından, santrale sadece 3 kilometre mesafede bulunan Pripyat kenti boşaltılır. Takip eden haftalarda, 67 bin kişi başka yerlere yerleştirilir. Kaza sonucunda yaşanan göçün toplam miktarının 200 bin kişiye ulaştığı düşünülmektedir. Ukrayna, Belarus ve Rusya dahil olmak üzere yaklaşık 150 bin kilometrekarelik bir alana radyasyon yayılır.

Santralin 30 kilometre civarı ise, yasak bölge ilan edilir. Etkilenen alan bununla sınırlı kalmaz. Radyoaktif izotoplar rüzgârla İsveç ve Finlandiya'ya ulaşır. Kısa bir süre sonra da, Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden Trakya'ya, Kırım Yarımadası'nın kuzeyinden Karadeniz üzerinden geçerek Türkiye'nin kuzeydoğu kıyılarına değin ulaşır...

Bu sebeple, Karadeniz'in en önemli tarım ürünleri çay ve fındığın bu kazadan etkilenmiş olabileceğinden şüphe edilir. Önemli bir miktar çay imha edilse de, konuyla ilgili endişeler geçmez.

Dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Cahit Aral'ın halkın önünde çay içmesi, hâlâ hatırlardadır... Kazadan sonra bugüne değin, Karadeniz'de artan kanser vakaları, bunun yanında, yaklaşık son 35 yıldır Türkiye gündemine belirli aralıklarla giren ve mevcut hükümetin de gündeminde olan Türkiye'ye nükleer santral kurulması fikri, Çernobil'i hep ülke gündeminde tutar...

Çernobil'deki son reaktör, 2000 yılının Aralık ayında kapatılır. Kazadan sonra çeşitli malzemelerle kaplanan ve 'lahit' olarak anılan dört numaralı reaktör ise, sızıntı endişesiyle korku salmaya devam ediyor... ■

Nükleer kazaların farkı

Bir nükleer santral kazasını diğer herhangi bir kazadan ayıran en önemli ve korkunç fark, kazanın sonuçlarının tam olarak ölçülememesi ve etkisinin uzun yıllar boyunca devam etmesidir *[üstte; yüksek miktarda radyasyona maruz kalmış bir Çernobil kurbanı]*. İşte nükleer kazaları 'korkunç' hale getiren de bu 'bilinmezlik'tir. Bu, dünya kamuoyunun nükleer enerjiye bakışını ciddi bir biçimde etkiler. IAEA 1974'te hazırladığı bir raporda, 2000 yılında dünyada 4 bin 500 adet nükleer santral olacağını öngörüyordu. Oysa şu an itibarıyla, dünyada toplam 443 adet nükleer santral bulunuyor. Çernobil kazasından sonra yapılan nükleer santrallere bakıldığındaysa, öncesine oranla bariz bir düşüş olduğu görülüyor...

FOTOĞRAF: İGOR KOSTİN

Çernobil'deki nükleer tesisin yakınlarındaki binalar dezenfekte ediliyor [altta].

FOTOĞRAF: İGOR KOSTİN

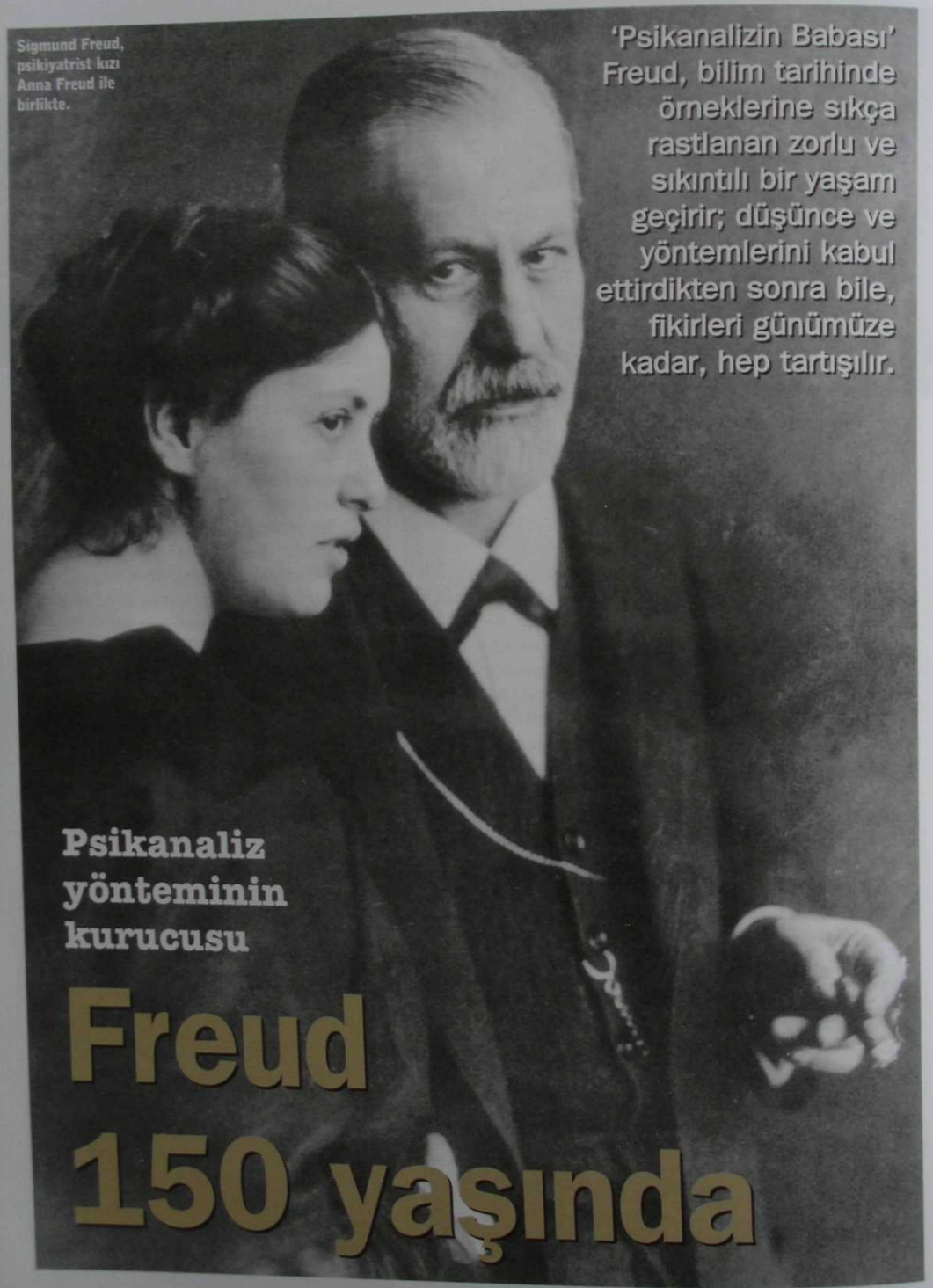
Kazadan sonra yapılan tahliye işlemleri sırasında yaşanan dramatik anlar [sağda]... Ocak 1996: Çernobil'in bir çocuk kurbanı, hayata intibak etmeye çalışıyor [sağ altta].

FOTOĞRAF: İGOR KOSTİN

Kaza sonrasında, bir teknisyen havadan radyoaktivite ölçümü yapıyor [sol üstte]. Londra, 22 Ekim 1983: Nükleer karşıtı bir gösteri [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Sigmund Freud, psikiyatrist kızı Anna Freud ile birlikte.

'Psikanalizin Babası' Freud, bilim tarihinde örneklerine sıkça rastlanan zorlu ve sıkıntılı bir yaşam geçirir; düşünce ve yöntemlerini kabul ettirdikten sonra bile, fikirleri günümüze kadar, hep tartışılır.

Psikanaliz yönteminin kurucusu

Freud 150 yaşında

FATİH TOPTAN

Bu ay 150. doğum gününü kutladığımız Sigmund Freud, 'Psikanalize Giriş Dersleri' adlı çalışmasında 'insanın megalomanisine indirdiği darbeyi' şu sözlerle açıklar:

"Yüzyılların akış süreci içinde, insanın naif kendine hayranlığı, bilimin estirdiği iki önemli fırtınaya boyun eğmek zorunda kalmıştır. Bunların ilki, dünyamızın evrenin merkezi olmayıp hayallere sığdırılması zor genişlikteki bir kozmik sistemin küçük bir parçacığı olduğunu öğrenişidir. (...) İkinci fırtına da; biyoloji araştırmalarının, insanın tüm yaratıklar arasında ayrıcalıklı olduğu farz edilen yerini yıkıp geçmesi ve insanların hayvanlar âleminden geldiğini ve hayvansal doğasının yok edilemeyeceğini kanıtlamasıyla patlak verdi... Ama insanın megalomanisine üçüncü ve en yaralayıcı darbeyi; egoya kendi mülkünün bile efendisi olmadığını ve zihninde bilinçdışı olup bitenler hakkındaki kıt bilgiyle yetinmesi gerektiğini kanıtlamaya çalışan günümüzün psikoloji araştırmaları indirmiştir..." (Aktaran: M. Muckenhoupt, TÜBİTAK, 2004)

Elbette, Freud'un sözünü ettiği 'darbe', bir anda inen bir darbe değildir!

Bu yolda Freud, bilim tarihinde örneklerine sıkça rastlanan zorlu ve sıkıntılı bir dönem geçirir: Parasızlıktan düğününü erteler, bilim dünyasındaki meslektaşlarının suçlamalarına maruz kalır, ilerleyen yaşına rağmen Nazi vahşetiyle evinden ayrılır, kanserle savaşır ve hattâ kendini kabul ettirdikten sonra dahi, fikirleri günümüze kadar, hep tartışılır...

Freud'un meslek yaşamında önemli bir yeri olan Dr. Jean-Martin Charcot [sol altta], Paris'teki Salpêtrière Hastanesi'de bir hipnotizma seansında [solda].

Oidipus Kompleksi'ni tıp dünyasının gündemine getiren Freud ve annesi Amalia: Paradoksal bir biçimde Freud, yapıtlarında annesinden hiç söz etmez [sol üstte]. Freud ve ailesi: Baba Jacob Freud, üçüncü eşi Amalia ve ailenin diğer fertleriyle 1876'da [solda].

Sigismund Scholomo Freud (adını, Viyana Üniversitesi'ne kayıt olduktan sonra Sigmund olarak değiştirecektir), 6 Mayıs 1856'da, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndaki Freiberg şehrinde, orta halli bir Yahudi tüccarın oğlu olarak dünyaya gelir.

Başarılı bir öğrenci olan Freud, 1873'te tıp öğrenimi görmek üzere Viyana Üniversitesi'ne kaydolur. Ne var ki, tıp pek umurunda değildir. O asıl, doğa üzerine çalışmak istemektedir.

Öğrencilik yıllarında Darwin'den oldukça etkilenir. Üniversitedeki üçüncü yılında, mezun olduktan sonra da bir süre çalışmaya devam edeceği, mekanikçi fizyolog Ernst Brücke'nin laboratuvarında çalışmaya başlar. 1879'da askere alınan Freud, 1882'de kısa bir süre sonra nişanlanacak

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Freud, eşi Martha, baldızı Minna (Freud'a yakın olan) ve oğulları ile kızları, hep birlikte Berggasse'deki baba ocağında [sağda].
Yıl 1885: Bir gençlik dönemi anısı; Sigmund Freud, bir yıl sonra evleneceği eşi Martha Bernays ile birlikte [sağ altta].

ğı ve parasızlık sebebiyle epey bir süre nişanlı kalacağı Martha Bernays'la tanışır. Aynı yıl, Viyana Genel Hastanesi'nde stajyer doktor olarak çalışmaya başlar...

1883'te, dönemin önemli beyin anatomisi ve nöropatoloji uzmanlarından Thedor Meynert'in yönetimindeki psikiyatri kliniğinde asistan olarak çalışmaya başlar. 1885'te, kokain üzerine çalışmaya başlar. O zamanlar kokain, bugünkü kadar yaygın değildir ve kullanımına kötü gözle bakılmamaktadır.

Çalışmaları sırasında Freud, bu maddeyi kendi üzerinde de 'dener' ve 'iyi geldiğini' görür. Kokainin lokal anestezide ve yorgunluğun, hazımsızlığın, morfin bağımlılığının tedavisinde kullanılabileceğini belirtir.

Aynı yıl Freud, bir burs kazanarak, 5 aylığına, hipnoz uygulamalarıyla ünlü tanınmış nörolog Dr. Jean Martin Charcot'un yöneticiliğini yaptığı Paris'teki Salpêtrière Hastanesi'ne gider. Freud'un hayatında ve fikirlerinin oluşmasında, burada bulunduğu sürenin önemli bir yeri vardır...

Charcot'nun o dönem üzerinde çalıştığı konular arasında, histeri de bulunmaktadır. Histerinin eski çağlardan bu yana pek çok tanımı yapılmış; ancak Freud'un tıp öğrenimi gördüğü zamana kadar, bu konuda pek bir ilerleme kaydedilmemiştir. Histerinin sadece kadınlara has bir hastalık olduğu fikri terk edilmiş olsa da, bu genel olarak, kadınların doğasında var olan kusurların bir ifadesi olarak görülmektedir.

Charcot, histerinin bir nevroz olduğunu, hipnoz durumuyla büyük benzerlik taşıdığını ve sadece kadınlarda görülmediğini belirtmektedir. Bu görüşler Freud'u etkilese de, Charcot histerinin kalıtsal bir bozukluk nedeniyle beyindeki doku yıkımı sonucu ortaya çıktığını düşünürken, Freud ruhsal etkenler üzerinde durmaktadır...

İlerleyen çalışmalarında Freud, histerinin ruhsal acı veren bir olayın bastırılması sonucu geliştiği, tedavisinin ise bu acıya boşalım olanağı veren 'katarsis' ya da hipnoz yöntemleriyle yapılabileceği görüşüne ulaşır.

Hipnozun ancak geçici iyileşmeler yarattığını zamanla görür.

Giderek, hastanın bütünüyle gevşeyebileceği ve çağrışım zincirlerini izleyerek düşünce ve anıları arasında dolaşacağı; kendisini rahatsız eden konuya ulaşacağı, psikanaliz tekniğinin temel öğesi olan serbest çağrışım yöntemini geliştirir...

Freud'un fikirlerinin gelişiminde, dostu Josef Breuer'in hastası, 'Anna O.' olarak anılan Bertha Pappenheim'ın önemli yeri vardır: Zengin bir Yahudi ailesinin kızı olan Anna O., Breuer'e, baş ağrıları, felçler ve çeşitli görme sorunlarıyla gelir.

Daha sonra, halüsinasyonlar görmeye başlar ve Almanca konuşma yeteneğini kaybeder. Kısa zamanda, bunun tipik bir histeri vakası olmadığı anlaşılır. Breuer, Anna O.'nun kendisine rahatsızlıklarından söz ettikçe belirtilerin yok olduğunu gözlemler.

Freud, Anna O. vakasıyla ilgili Breuer ile yaptığı konuşmalar sonucunda, 'hastayı konuşturarak tedavi' yöntemini geliştirir. Ancak, Freud ile Breuer, ilerleyen zamanlarda bu konuda fikir ayrılığına düşecektirler. Freud, bu olayda cinsel öğeler görmektedir...

1886'da Viyana'ya dönen Freud, özel bir çocuk kliniğinde nöroloji bölümünün yöneticisi olarak işe başlar.

Aynı yıl -nihayet- Martha Bernays ile evlenir. Bir sonraki yıl, fikirlerinin olgunlaşmasına önemli katkılarda bulunan, Berlin'de kulak-burun-boğaz uzmanı olan ve aynı zamanda cinsellikle ilgili kuramlara ilgi duyan Wilhelm Fliess ile tanışır.

Freud 1900'lerin başında, ailesiyle birlikte bir yemekte [solda]. Nazi işgali sonrasında Viyana'dan Londra'ya taşınan Freud, psikiyatrist kızı Anna ile Paris'te [sol altta]. Freud'un görüşlerini; 'bilimsel bir peri masalına benziyor' diyerek eleştiren nörolog Richard Freiherr von Kraft-Ebing [solda, ortada].

Eski dostları tarafından eleştirilip yalnız bırakılması, onu Fliess'e daha da yakınlaştırır. Giderek nörolojiden uzaklaşan ve klinik psikolojiye yakınlaşan Freud, hastalar üzerindeki çalışmaları sonucunda, nevrozun temelinde cinsel çatışmaların yattığı, histerinin ise çocuklukta yaşanan, aile bireylerinden birinin cinsel saldırıda bulunması gibi sarsıcı bir cinsel deneyim sonucu ortaya çıktığı konusundaki inancını pekiştirir.

Öte yandan, hastalarının anlattığı öykülerin uydurma olduğunu, aslında çocuklukların-

da anlattıkları gibi, cinsel saldırılara uğramadıklarını keşfeder. Bunun üzerine, çalışmalarını çocukluktaki cinsel fantezi-ler üzerine yoğunlaştırır.

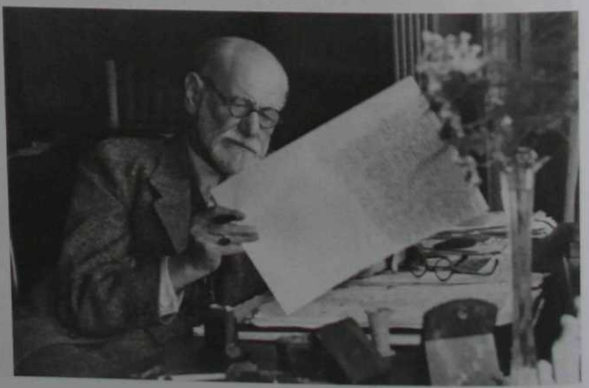
1896'da, histeri hakkındaki düşüncelerinden vazgeçer ve zihinsel hastalıklarla ilgili tümüyle psikolojik bir kuram geliştirmeye başlar. Aynı yıl babasının ölümü Freud'u sarsar.

Bu dönemde, rüyaların bir anlamı olduğunu ve bunun rüyayı gören kişi uyandığında açığa çıkarabileceğini sezer. Buradan hareketle yaptığı çalışmaları, 1899'da yayımlanan 'Rüyaların Yorumu' adlı eserini oluşturur.

Bu çalışmasında, rüyaların temel işlevinin isteklerin doyurulması olduğunu; bu isteklerin 'bilinçdışı' mekanizmalarla çeşitli simgeler biçiminde

Yıl 1908: Amerika'da, Massachusetts'de, dönemin ünlü psikiyatristleri, Clark Üniversitesi'nin bahçesinde: A. A. Brill, Ernest Jones, Sandor Ferenczi, Sigmund Freud, G. Stanley Hall, Carl G. Jung [solda].

Sigmund Freud Viyana'daki ofisinde [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Erich Fromm'un kaleminden Freud

"Onun buluşlarının büyüklüğü, gerçek sanılanların ötesindeki gizli ve üzeri örtülmüş olarak duran asıl gerçeğe nasıl varılacağının yöntemini vermesindedir bizlere. Bu yöntemi de ancak o bulabilirdi: Çünkü bastırma olayını, bunun etkilerini ve onlara bağlı olarak ortaya çıkan aklîleştirme sürecini keşfeden yine Freud olmuştur. Bir insanı iyi etmenin en iyi yolu, onun ruhsal yapısını anlayıp, bastırma olayını yok etmekten geçer. Bunu deneysel çalışmalarıyla kanıtlayan Freud, gerçeğin iyileştirip kurtaracak tek yol olduğu ilkesini çalışmalarında uygulamıştır. Her ne kadar uygulamada bazı bozulmalara uğramış ve yeni yanılgılara yol açmışsa da, bu ilke onun insanlık tarihine yaptığı en önemli katkıdır bence."
(E. Fromm, Arıtan Yayınevi, 1983)

ortaya çıktığını öne sürer.

Bu simgelerin çözümlenmesiyle kişinin 'bilinçdışı' arzuları ve çatışmaları hakkında önemli bulgular elde edilir ve bunların psikanalizde önemli bir yeri vardır...

Babasının ölümü sonrasında, ilginç ve zor bir diğer çalışmaya da girer: Kendi psikanalizi... Buradan elde ettiği bulguları, hastalarından aldığı sonuçlarla da birleşerek, 'cinsel ayartma teorisi'ni terk ederek 'Oidipus Karmaşası' (Oidipus Kompleksi) kavramını geliştirir.

Bu konuda Fliess'e, kendi çocukluğunda annesine âşık olduğunu ve babasını kıskandığını, bunun çocukluğun başlarındaki evrensel bir durum olduğunu yazar.

1905'te yayımladığı 'Cinsiyet Üzerine Üç Deneme' adlı yapıtında, cinsellik ve üremenin ayrı kavramlar olduğunu ele alır ve insandaki cinsel dürtülerin gelişim evrelerini ortaya koyar.

1913'te ise, psikanalizi antropolojiye uyarladığı, ilkel topluluklarda 'Oidipus Karmaşası'na ilişkin suçluluk duygusunun bastırılmasının, tüm insan kültürünün, dinlerin ve sanatın kaynağı olduğunu öne sürdüğü 'Totem ve Tabu' adlı eserini yayımlar.

Bundan on yıl sonra yayımladığı 'Benlik ve İlkel Benlik' adlı yapıtında, üç katmandan oluşan bir sisteme dayandırdığı kişilik kuramını tanıtır. Bu üç katman, ilkel benlik (id), benlik (ego) ve üst benliktir (süperego).

'Haz ilkesi' kavramıyla ilintili olan 'id' kalıtımla aktarılan biyolojik öğeler içerirken, toplumsal normları yansıtan ve 'gerçeklik ilkesini' temsil eden 'süperego'nun gelişiminde önemli rol oynar.

Ünü artmaktadır; ancak Freud'u sıkıntılı yıllar beklemektedir: I. Dünya Savaşı elbette ki Freud'u da etkiler. Üç oğlu orduya yazılır, kızı Anna İngiltere'de mahsur kalır. Maddî sıkıntılar baş gösterir; 1920'de bir grip salgınında ikinci kızı Sophie ölür...

1923'te Freud'a üstçene ve damakta kanser tanısı konur. İlerleyen yıllarda, bu sebeple 33 ameliyat geçirir. Takmak zorunda kaldığı protez konuşurken ve yemek yerken onu zorlar.

Hitler'in 1938'de Avusturya'yı ilhak etmesi üzerine, Viyana'da barınamaz. 1938'de Londra'ya yerleşir. Bir yıl sonra da yaşamını yitirir. ■

Freud'un Londra'daki ofisi [sağ üstte]. Londra'ya yerleşmeden önce Freud, Viyana'daki ofisinde, köpeği ile birlikte [sağda].

merakediyorum@
googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-posta adresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışma ve mesajlan inceleyebilir,
üyeliğinizi düzenleyebilirsiniz.

BİLGİLENME K HERKESİN HAKKIDIR
merakediyorum@
googlegroups.com
http://groups.google.com/group/merakediyorum

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Lale Uçan
laleucan@yahoo.com

‘Neden çocuk düşürdüğümü mü soruyorsunuz bana?’

Haftalık Mecmua’nın 1925 tarihli nüshalarından birinde, derginin muhabiri okurlara, çocuk düşüren M. Hanım’ın öyküsünü aktarır.

“Hastanenin hususî koğuşunda, M. Hanım’ı, uzaktan görür görmez tanıdım...

- Evde hasta olduğunuzu söylediler; fakat hastalığınızın ne olduğunu söylemediler?

- Çocuk düşürdüm!

Hiç hayret etmedim. Asrımızın çirkin adetlerinden birini yerine getiren bu kadına çirkin bir nazar fırlattım. M. Hanım, manasını anlamış olacaktır: ‘Çünkü çocuk düşürmeye mecburdum!’ dedi ve ilâve etti:

- Düşüreyim mi... Düşürmeyeyim mi? Günlerce nefsimle mücadele ettim.

M. Hanım’ın bu bahis üzerinde ısrar etmesi, her halükârda, hadisenin bir de iç yüzü olduğunu gösteriyordu...

- Biliyorum. Bunun bir evlat katilliği olduğunu biliyorum. Eğer bu dünyaya gelmeyen çocuğu öldürmeseydim, o beni öldürecekti. Hem de kendisiyle beraber!.. Zevcimi tanırsın. Genç, yakışıklı iyi bir aileye mensup bir erkektir. (...) Ancak onun evlenmeden evvel müthiş bir alkol müptelâsı olduğunu haber aldığım zaman, gelecek tehlikeyi sezmeye başlamıştım. Altı ay dişimi sıktım... Gece yarısı sallanarak eve geliyor; kesin bir ispirto kokusu içinde, yatağa uzanarak sızıyordu. Bu koku içinde bir kadın nasıl rahat edebilir? Nihayet bir sabah rica ettim. Odamızı ayıralım dedim; kabul etti.

M. Hanım, geniş bir nefes aldı:

- Odamızı ayırdıktan sonra bir ay yanıma uğramadı... Kocamın beni ihmaline mukabil, akrabalarımdan biri beni hatırlamış ve muntazaman ziyaretime geliyordu. Kumral, elâ gözlü, sıcak kanlı bir genç...Ona ızdırabımı sezdirmemeye çalışıyordum; lakin o bunu gözlerimden anlamıştı. Bana teselli için, kalbini açmış ve âşık olmuştu. Her gün öğleye doğru zevcim gider; öğleden sonra aşkım gelirdi. Bu eğlence böyle devam etti... Bir gün hamile olduğumu ve karnımda, aşkımın çocuğunu taşıdığımı anladığım gün; aklım başımdan gitti... Kocam bunu haber alınca ne yapacaktı? Genç aşkıma meseleyi açtığım zaman; evvel sevindi sonra sarsıldı: ‘Bu tehlikeden nasıl kurtulacağız?’ dedim.

M. Hanım, sonucu şöyle anlattı:

- O gün birçok yerlere baş vurmuş; nihayet bir çocuk düşürme mütehassısı bulmuştu. Ertesi gün, kapalı bir otomobille Beyoğlu’na geçtik. Tünel civarındaki bir apartmanın üçüncü katına çıktık. Karnımdaki çocuk üç aylıktı...”

(Haftalık Mecmua, no 6 / 1925, s. 3)

Ayşe Efe ve arkadaşları

Kurtuluş Savaşı’nın unutulmaz kadın kahramanlarından ‘Ayşe Efe’ silah arkadaşlarıyla birlikte, Resimli Gazete’nin fotoğrafçısına poz vermiş...
(Resimli Gazete, no 22 / 1924, s. 8)

Osman Nuri ve Hilmi beyler tayyarede

“Tayyarenin umûmî resmidir: Edirne’den İstanbul’a birinci defa olarak tayyare ile gelen tayyareci mülâzımı Osman Nuri ve refiki telgraf zâbitanından Mülâzım Hilmi beyler...”
(Donanma, no 43-44 / 1913, s. 878)

Enis Tahsin’in kaleminden Hasan Bedreddin

“1325 senesinde Fransızca mütercimi olarak İkdam gazetesine girmiştim. Ahmet Cevdet Bey, 31 Mart Vakası’ndan sonra epeyce müddet kapalı kalmış olan İkdam yeniden neşre başladığı zaman, eski muharrirlerden en çok birkaç kişiyi alıkoymuş...

Eski muharrirler aralarında sık sık ‘Baba’ isminde bir zattan bahsediyorlardı. Bu ‘Baba’ kimdi? Çok zaman geçmeden merakımı halledebildim: Bir gün Bâbıâli Caddesi’nde, ancak otuz yaşlarında kumral sakallı, sevimli çehreli bir zat ile tanıştık. Bu zat, herkesin ‘Baba’ diye hitâp ettiği Hasan Bedreddin Bey idi...

Hasan Bedreddin, kucağında oğlu Sırrı Bedreddin ile.

Bedreddin Bey’in bilmediği lisan yoktu. Türkçe’den mâada, Rumca, Almanca konuşur; İngilizce, Arapça ve Farsî’den tercüme yapardı. Bir aralık Rusça’yı da ilerletmişti.

Harb-i Umûmî’den evvel, gazeteciler ekseriyetle geceleri Beyoğlu’nda Londra Birahanesi’nin lokanta kısmında toplanırdı. Bedreddin Bey buraya geldiği zaman, bütün garsonlar hizmetine koşar kendisinden eski Yunanca şiirler okumasını rica ederlerdi...

Alman İmparatoru Kayzer Wilhelm, I. Dünya Savaşı yıllarında, İstanbul’u ziyaretinde, Hasan Bedreddin Bey’in elini sıkarken.

Bedreddin Bey, 31 sene süren gazetecilik hayatında, hiçbir kimseye acı bir söz söylememiş; temas ettiği herkesin hürmet ve muhabbetini kazanmaya muvaffak olmuştu...”
(Aylık Mecmua, no 9 / 1926, kapak)

‘Aylık Mecmua’nın, ‘çok eski ve kıymetli bir hatıra’ ibaresiyle yayımladığı fotoğrafta; sağdan, Hasan Bedreddin, Mihran Efendi, Mahmut Sadık, Nâzım (ayakta), Enis Tahsin ve Feyzi beyler [üstte]...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

'Bitaraf' spor dergisi 'Kırmızı-Beyaz'ın anketi:

Münevverlerimiz spor için ne diyorlar?

Bir dönemin popüler spor dergisi 'Kırmızı-Beyaz', 1938'de küçük bir anket düzenler. Zamanın ünlü simalarının katıldığı bu anketi yanıtlayanlar arasında, Vasfi Rıza Zobu ve Ercüment Ekrem Talû da vardır.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Her hafta pazartesi günleri piyasaya çıkan ve yayın hayatı 1937'den 1948'e kadar, 500 sayı süren spor dergisi Kırmızı-Beyaz'ın yayın yönetimini, sırasıyla; Talât Midhat Hemşeri, Cihat Baban ve Burhan Felek üstlenirler.

Futboldan güreşe, bokstan atletizme dek, sporun her dalından haberlere, fotoğraflarıyla birlikte yer veren Kırmızı-Beyaz dergisi, 1938'in sonundan başlayarak, dönemin ünlü kişileriyle spor anketleri düzenler...

'Münevverlerimiz Spor İçin Ne Diyorlar?' başlıklı bu diziden iki ünlünün yanıtlarını sizlerle paylaşmak istedik.

Röportajları yapan -ya da Kırmızı-Beyaz'ın deyişiyle, 'toparlayan'- Ercüment Ekrem Talû'nun oğlu Muvakkar Ekrem Talû'dur...

Kırmızı-Beyaz'ın sorularını yanıtlayan kişilerden ilki; tiyatromuzun renkli siması, usta oyuncusu Vasfi Rıza Zobu. 1902, İstanbul doğumlu olan Vasfi Rıza, ilk oyununu 1923'te Darülbedayi (Şehir Tiyatroları) sahnesinde oynar.

Oyuncu, yönetmen ve yönetici olarak Şehir Tiyatroları'nda çalışan Vasfi Rıza Zobu, 1984'te, Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni iken, sahnelerden ayrılır. Çok sayıda çeviri ve uyarlama oyuna imza atan, sinema oyunculuğu ve yazarlık da yapan Vasfi Rıza Zobu, 1992'de vefat eder...

Kırmızı-Beyaz dergisinin 10 Birinciteşrin [Ekim] 1938 tarihli 18. sayısında yayımlanan 'Kıymetli Sahne Artistimiz: Vasfi Rıza Zobu' başlıklı yazı şu satırlarla başlar: "Spordan başka birçok sahalarda tanınmış, yükselmiş, sevilmiş münevverlerimize, güzidelerimize yalnız 'spor' hakkında bazı sualler soruyoruz. Aldığımız enteresan cevapları bu haftadan itibaren neşre başladık. Toplayan: Muvakkar Ekrem Talû."

Logosunun altında, 'Bitaraf Spor Gazetesi' yani 'tarafsız spor gazetesi' başlığını taşıyan 'Kırmızı-Beyaz'ın 1939 tarihli farklı nüshalarında yayımlanmış renkli illüstrasyonlardan iki örnek [üstte ve sağda].

Münevverlerimiz Spor İçin Ne Diyorlar?

Kıymetli Sahne Artistimiz: Vasfi Riza Zobu

« Türk sporcuları içinde süvarilerle pehlivanları takdir ederim. Her zaman galiptirler de ondan..»

Vasfi Riza Zobu

Münevverlerimiz Spor için ne diyorlar? No : 5

Muharrir ve Profesör: Ercüment Ekrem Talû

Spor Kültürle At Başı Beraber Yürümelidir.

Boş kafanın kuvvetli olması bir mana ifade etmediği gibi dolu bir kafanın da cılız omuzlar üzerinde bulunması bir fayda temin etmez.

Kırmızı-Beyaz

- Bir sporla meşgul oldunuz mu?

- 'Hayır' demek, en doğru cevap olacak. Vakıa denize girerim; ama yüzücü değilim! Sandalla gezerim; ama kürekçi değilim! Ata binerim; ama süvari değilim!...

- Sporu sever misiniz?

- Kendim beceremediğim için, yalnız seyrine bayılırım. O da hepsine değil!..

- Neden?

- Eğer 'Neden?' suali beceremeyişim hakkında ise, suç bende değil; yaradılışımda. Ne yapayım? Başka zevklerim galip geldi. Gençken onlara çalıştım, spora vakit kalmadı.

- Türk sporcuları içinde en ziyade takdir ettiğiniz kimdir?

- Süvarilerle, pehlivanlar.

- Sebebi?

- Her zaman galiptirler de ondan..

- Sporun faydasına kani misinin?

- Elbette.

- Beden terbiyesi, fikir terbiyesi için zararlı mıdır?

- Bilâkis; faydalıdır. Ama ölçüyü kaçırmamak, stadyumu sınıftan üstün tutmamak şartı ile...

Kırmızı-Beyaz'ın sorularını yanıtlayan ikinci kişi ise, dönemin tanınmış yazarlarından Ercüment Ekrem Talû:

1886, İstanbul doğumlu olan Ercüment Ekrem Talû; Matbuat Umum Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Başkâtipliği görevlerinde bulunduktan sonra, emekli olduğu 1950 yılına dek, öğretmenlik yapar. Çok sayıda kitaba imza atan Ercüment Ekrem Talû, 1956 yılında aramızdan ayrılır...

Kırmızı-Beyaz dergisinin 24 Birinciteşrin [Ekim] 1938 tarihli 20. sayısında yayımlanan 'Muharrir ve Profesör: Ercüment Ekrem Talû' başlıklı yazı şöyle başlar:

"Münevverlerimiz, spor için ne düşünüyorlar? Mevzuu üzerine yaptığımız ankete kıymetli muharrir ve profesör Ercümend Ekrem Talû'nun verdiği cevapları aşağıda yazıyoruz."

Gelin, Ercüment Ekrem Talû'nun yanıtlarını birlikte okuyalım:

- Bir sporla meşgul oldunuz mu?

- Oldum! Güreş yaptım, gülle kaldırdım, aparey ile jimnastik yaptım...

- Sporun faydasına kani misiniz?

- Elbette!..

- Beden terbiyesi, fikir terbiyesi için zararlı mıdır?

- Katıyen. Spor, kültürle at başı beraber yürümelidir. Boş kafanın kuvvetli olması bir mana ifade etmediği gibi, dolu bir kafanın da sıska ve cılız omuzlar üstünde bulunması hiçbir fayda temin etmez... ■

Kırmızı-Beyaz dergisinin 10 Ekim ve 24 Ekim 1938 tarihli nüshalarında, Vasfi Rıza Zobu [solda] ve Ercüment Ekrem Talû'nun [altta] röportajlarının yer aldığı sayfalar [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

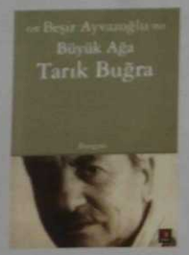
Anılar ve yaşamöyküleri

Tatarlar ve Anadolu (Bir keşişin anıları)
Simon de St. Quentin
Doğu Akdeniz Kültür ve Tarih Araştırmaları Vakfı, Nisan 2006, Antalya

Ömrüm Benim Bir Ateşti (Ahmet Hâşim)
Beşir Ayvazoğlu
Kapı Yayınları, Şubat 2006, İstanbul

Büyük Ağa: Tarık Buğra
Beşir Ayvazoğlu
Kapı Yayınları, Mart 2006, İstanbul

Bozgunda Fetih Rüyası (Yahya Kemal'in hayatı ve şiiri)
Beşir Ayvazoğlu
Kapı Yayınları, Mart 2006, İstanbul

Kuğunun Son Şarkısı (Şeyh Gâlib)
Beşir Ayvazoğlu
Kapı Yayınları, Mart 2006, İstanbul

Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç
Hazırlayan: Can Dündar
Doğan Kitap, Mart 2006, İstanbul

Türk Basınında Kayan Yıldız Haldun Simavi'nin Günaydın'ı
Akgün Tekin
Doğan Kitap, Nisan 2006, İstanbul

İpek Çoraplar
Lale Belkıs
Doğan Kitap, Nisan 2006, İstanbul

Dost'un rehber dizisi

Dost Kitabevi Yayınları 'Kültür Kitaplığı' dizisini sürdürüyor: Özenle hazırlanmış bu cep kitapları dizisinde, tarihten edebiyata, pek çok alanın başvuru yapıtı niteliğindeki rehber kitapları yer alıyor. Dizi, ünlü 'PUF'ün (Presses Universitaires de France) bir dizisi temel alınarak hazırlanmış telif eserlerden oluşuyor ve genelde, konunun uzmanı Fransız akademisyenlerinin çalışmalarını kucaklıyor. Dizide şu sıralar, 30'uncu kitaba ulaşıldı: 30. kitap, Paris X Üniversitesi'nden Henri Arvon'un 'Budacılık' adlı yapıtı...

Estetik kitapları dizisi

Dost Kitabevi Yayınları'nın 2006'da başlattığı yeni bir dizi de, 'Sanat ve Estetik' adını taşıyor. İtalya Dışişleri Bakanlığı ile Ankara İtalyan Kültür Merkezi'nin destekleri alınarak çevirileri yapılan bu İtalyanca dizinin kitapları arasında, Şubat ve Mart aylarında ilk elde yayımlananlar, 'Müzikte Estetik', 'Sinemada Estetik' ve 'Mimaride Estetik' adlarını taşıyorlar. Her üç yapıt da, İtalya'nın önde gelen üniversitelerinde müzik tarihi, sinema tarihi ve mimarlık tarihi alanlarında uzmanlaşmış akademisyenlerin imzalarını taşıyorlar.

Küreselleşmenin tarihi: 'Dünya Düzdür'...

2004 sonlarında, Bill Bryson'un 'Hemen Her Şeyin Kısa Tarihi' ile Boyner Yayınları, ilginç bir çabaya imzasını atmıştı: Bryson'un kitabı, evrenin ve gezegenimizin oluşumu, ilk insanın ortaya çıkışı konusunda bugüne kadar biriktirilebilmiş tüm ayrıntıları bir araya getiriyordu. Bu yıl ise, Amerikalı yazar Thomas L. Friedman'ın 'Dünya Düzdür' kitabını yayımladı Boyner Yayınları. 'Yirmi Birinci Yüzyılın Kısa Tarihi' üst başlığını taşıyan kitabında, New York Times gazetesinin ünlü köşe yazarı Friedman, aslında 'klasik' anlamda bir yüzyıl tarihi vermiyor okura. Friedman'ın yaptığı, 20. Yüzyıl'da ortaya çıkan küreselleşmenin 'dünyayı nasıl düzleştirdiğini' okura, tek tek kilometre taşlarıyla aktarmak.

Çin tarihi: Makro bir yaklaşım

Kendi kitabını okura özetlerken Ray Huang şöyle diyor: "Bu kitapta, Çin'in uzun süren devriminin son durağına ulaştığını; ilk kez Çin tarihinin bütün boyutlarıyla Batı medeniyetiyle aynı nehir yatağında akmaya başladığını ileri sürdüm." İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları arasında yer alan 'Çin Tarihi' adlı 379 sayfalık kitabının alt başlığı, 'Bir Makro Tarih Yaklaşımı' şeklinde ve Ray Huang'ın (1918-2000) yaklaşımını iyi özetliyor. Tarih doktorasını Michigan'da yaptıktan sonra, 16 yıl boyunca, çeşitli Amerikan üniversitelerinde ders veren Ray Huang'ın kitabını, Princeton Üniversitesi'nden Prof. F. W. Mote, "Çin tarihi üzerine yazılmış en iyi kısa tarih kitabı" diye tanımlıyor.

Kuşaktan kuşağa Çin

Jung Chang'ın 'Yaban Kuğuları' adlı romanı (İnkılâp Kitabevi Yayınları), 20. Yüzyıl Çin'ini, aynı aileden üç nesil kadının yaşantılarını aktararak anlatıyor. Mao'nun Çin üzerindeki etkisini kadınların gözüyle dillendiren bu ilginç yapıt, gerçek hayat hikâyelerine dayanılarak kaleme alınmış... Şu sıralar ikinci baskısı yapılan romanın akışı, tam da bizim Popüler Tarih'te bu ay kapak konusu yaptığımız Çin dosyasının kapsadığı zaman dilimini kucaklıyor.

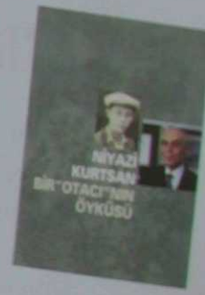

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Niyazi Kurtsan: 1925, Gümülcine

Popüler Tarih bu ay, Orhan Koloğlu'nun imzasını taşıyan üç aylık yeni bir diziye başladı. 'İmparatorluğun Son Yüzyılı' disiplin başlığı altındaki bu dizi, "Anadolu'ya Göç" adını taşıyor ve 'muhaceret' sorununu 1700'lerin son çeyreğinden başlayarak ele alıp, 1920'lere, bir 'zorunlu göç' olan 'Mübadele' günlerine kadar getiriyor.

1924'teki 'Mübadele' öyküleri, gerçekten hüzünlüdür. Ama 'mübadil' olmak istediği halde 'mübadele' kapsamına alınmayan Batı Trakya'daki Müslüman azınlığın öyküleri, bunlardan da hüzünlüdür. Nilgün Uysal'ın yayına hazırladığı " Niyazi Kurtsan / Bir 'Otacı'nın Öyküsü" adlı kitap (Kurtsan Bilim Sanat Eğitim Vakfı Yayınları, 2005, İstanbul), bu tür bir hüzünle giriyor Niyazi Kurtsan'ın yaşamöyküsüne...

'Otacı' markasının yaratıcısı Niyazi Kurtsan, 1925 Gümülcine doğumlu; Meşeköyü'nden... Ama 8 yaşlarında, küçük Niyazi, ailesiyle birlikte Türkiye'ye gelebiliyor; fakat 'geçici' olarak... Genç Cumhuriyet rejiminin '10. Yıl' kutlamalarında, aile Adapazarı'nda... Ancak sonra geri dönülüyor ve genç Niyazi, Balkan dağlarında II. Dünya Savaşı'nın topları atılmaya başlandığında, 'Almanlar geliyor' sözlerini, bizzat kulaklarıyla duyuyor. Ardından, "o civardaki herkes gibi" Türkiye'ye kaçma planları yapılıyor. 'Bereket', genç Niyazi'nin Milas'ta bir amcası vardır ve amcanın da sabun imalathanesi... Aile İzmir'e yerleşir.

1940'lı yılların başında Akhisar'da 'Parasız Yatılı'dır genç Niyazi; sonra bir hastalık dönemi ve ardından İstanbul'da, Eczacılık Fakültesi günleri... Ardından genç eczacı Niyazi Bey'in Kocamustafapaşa'daki Güneş Eczanesi günleri ve kendi ürünlerini, örneğin 'Tuba' nasır yakısını yaratma süreci; sonra da 'fabrikalaşma' yılları ve 1980'lerde, 'Otacı' markasının ortaya çıkışı... Diyet yemekleri konusuna el atış; 1999'da, Otacı markasıyla, yerli ilaçta ilk patenti almanın olmanın mutluluğu *[altta; Niyazi Bey ve diğer Kurtsan'lar 2000 yılında, İstanbul'da Conrad Oteli'nde, '3. Otacı Diyet Yemekleri Yarışması'nda].*

İşte, Ekim 2004'te noktalanan bir yaşamın gerçek anlamdaki girişimcilere çok şeyler öğretecek kilometre taşları...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Erkan Ildız
erkanildiz@hotmail.com

Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu:

'Bir arkeoloji şöleni yaşanacak'

Yeni kazı mevsimi yaklaşırken, arkeolojik çalışmalar da değerlendiriliyor; bu yolda seminer ve toplantılar yapılıyor. Biz de bu özel dönemde, gelişmeleri, İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü başkanı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu ile görüştük.

Arkeolojik çalışmaların değerlendirildiği ve yeni kazı dönemindeki hedeflerin ele alındığı toplantılar sezonuna girdik... Örneğin, Uluslararası önemdeki "28. Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sonuçları" toplantısı 29 Mayıs'ta Çanakkale'de başlıyor.

İstanbul Üniversitesi'nin düzenlediği "VI. Arkeolojik Kazı ve Yüzey Araştırmaları" toplantısı da, 8-10 Mayıs tarihleri arasında yapılacak.

Gazi Üniversitesi'nin "X. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu" ise, 3-6 Mayıs günleri arasında Ankara'da...

Biz de bu ay, Çanakkale ve İstanbul'daki toplantılara ve genel olarak arkeoloji bilimine ilişkin olarak, İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü başkanı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu ile görüştük:

Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu

FOTOĞRAF: ERKAN ILDIZ

➤ *Bakanlığın 28 yıldır düzenlediği toplantının hem Türk hem dünya arkeolojisinde yeri ve önemi nedir?*

Bu toplantı, Bakanlığın yaptığı en olumlu işlerden birisidir. Bu tip bilimsel toplantıların en uzun soluklusu ve en kalitelisi, en başarılı ve en bilimsel olanıdır.

Bu, bir toplantıdan çok, bir arkeoloji şölenidir. Burada, yıllar önce sunulan bildirileri göz önünde bulunduracak olursak, Türk arkeolojisinin ne derece ivme kazandığını, kalitesinin nasıl yükseldiğini görebiliriz. Bu sempozyumun uzun yıllar aynı şevk ve heyecanla yürütülmesinde büyük yararlar bulunmaktadır.

➤ *İstanbul Üniversitesi'nin Türk arkeolojisinde farklı bir yeri ve önemi var. Bu bağlamda, 8-10 Mayıs günleri İstanbul Üniversitesi'nde yapılacak sempozyumu da değerlendirir misiniz?*

İstanbul Üniversitesi, ADTCF ile birlikte arkeoloji bölümüne sahip en eski üniversite. Ayrıca Edebiyat fakültemiz Prehistorya, Protohistorya ve Klasik Arkeoloji gibi üç anabilimin de çok iyi geliştiği bir fakülte.

Üstelik İstanbul Üniversitesi, arkeolojiyle çok yakın ilişkide olan disiplinlerin de fevkalade gelişmiş olduğu bir üniversite. Örneğin Klasik Diller, Hititoloji gibi...

Bu nedenle üniversitemiz arkeoloji öğrencileri, uzmanlaşma noktasında diğer üniversitelerimizden ayrıcalıklı bir durumdadır.

Biz de, üniversitemizin arkeoloji konusunda potansiyelini ortaya koymak için 6 yıldır bu sempozyumu düzenliyoruz. Bu yılki sempozyumumuz, değerli hocamız Halet Çambel'in 90. yaşı onuruna yapılmaktadır.

Seminer ve toplantılar takvimi

İkiztepe kazısı çalışmalarından bir görüntü.

Kazı mevsiminin yaklaşmasıyla birlikte, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde peş peşe arkeolojik çalışmaların değerlendirildiği ve yeni kazı dönemindeki hedeflerin ele alındığı toplantılar düzenleniyor. Bunların en önemlisi, 28 yıldır aksatılmaksızın sürdürülen, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen 'Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sonuçları Toplantısı'. Toplantı bu yıl 29 Mayıs-2 Haziran tarihleri arasında Çanakkale'de gerçekleştirilecek. Diğer önemli bir toplantı ise, İstanbul Üniversitesi tarafından 8-10 Mayıs tarihleri arasında Vezneciler'deki Kuyucu Murat Paşa Medresesi binasında yapılacak ve sabah 9.00'dan akşam 17.00'ye kadar devam edecek.

FOTOĞRAF: GÜKNUR TAN

Bu yılki toplantı, ünlü arkeolog Prof. Dr. Halet Çambel *[solda]* onuruna yapılıyor. Üçüncü toplantı ise, Ankara'da Gazi Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü tarafından, 3-6 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilecek. 57 bildirinin sunulacağı toplantıda Ortaçağ-Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Araştırmaları ele alınacak. Bu toplantı da Prof. Dr. H. Örcün Barışta'ya armağan edilmiş... Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Beşevler /Ankara adresinde yapılacak.
Tel: (0312) 212 60 30 /3081

Perge'deki Hellenistik Kuleler ve Propylon kazısından bir görüntü [sol üstte]. Allianoi-Kuzey Ilıca kazısı [sol sayfada].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Perge Sütunlu Cadde: Anatyrosis [sağda]. Anazarbos; Alakapı [altta].

Sempozyumdan amacımız, kendi öğrencilerimize, meslektaşlarımıza ve toplumda konuya ilgi duyan insanlarımıza farklı disiplinler tarafından yapılan kazılar hakkında bilgi vermek, bu konuda üniversitemizin çabalarını yansıtmak.

Ayrıca bu toplantıyla, iyi ve başarılı tezler hazırlamış genç araştırmacıların da bildirileriyle katılarak, hocalarıyla aynı platformda yer almalarını sağlamayı amaçlamaktayız.

➤ *Arkeoloji biliminin bugün yüz yüze olduğu en önemli sorun nedir?*

En büyük sıkıntımız, eğitimini tamamlayan arkeologların yeterli iş imkânına kavuşamamasıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, müzelerdeki büyük kadro açığını gidermek için, kadro tahsisi yapmalıdır.

150. yıldönümünde Kırım Savaşı

Kırım Savaşı
25 Ekim 1854 tarihine rastlayan Balaklava Muharebesi [sağ üstte] ve bir başka çizimde Balaklava Muharebesi'nden bir detay [sağda].

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi ve Marmara Üniversitesi Tarih Bölümü tarafından müştereken düzenlenen "Savaştan Barışa: 150. Yıldönümünde Kırım Savaşı ve Paris Antlaşması (1853–1856)" adlı Sempozyum, 22-23 Mayıs tarihleri arasında, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Kurul Odası'nda gerçekleştirilecek.

1985'ten itibaren her yıl düzenlenen sempozyuma bu yıl 20 tebliğ sunulacak. Sempozyum düzenleme komitesinden Prof. Dr. Feridun M. Emecen, bu yılki toplantı konusunun neye göre saptandığı hususundaki sorumuzu şöyle cevapladı:

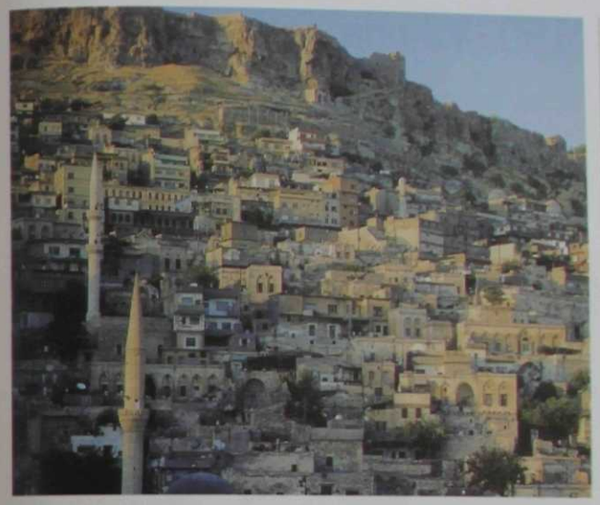
"1856 Paris Antlaşması, Osmanlı devletinin bir bakıma Avrupa devletler camiasına katıldığı bir sürecin başlangıcını oluşturuyor; bu nedenle çok önemli. Kırım Savaşı da, Osmanlı devletinin Avrupa devletleriyle Rusya'ya karşı müştereken yapmış olduğu bir savaş olması nedeniyle, ayrı bir öneme sahip..."

"Kırım Savaşı, Batı literatüründeki bol neşriyat yüzünden, iyi bilinen bir savaş olmakla birlikte, işin Osmanlı tarafı pek bilinmemektedir. Batı tarihçileri Kırım Savaşı'ndan bahsederken, Osmanlı tarafını hep ihmal ederler."

"Oysa bu savaş Osmanlı nedeniyle meydana geldi ve asker sayısı itibarıyla da, en büyük katılım Osmanlı devletinden olmuştur."

"Biz sempozyumda, işin Osmanlı tarafını ön plana çıkartmaya çalışacağız. Sempozyumumuzu, bu konuda yapılacak çalışmaların bir başlangıcı olarak görüyoruz."

Bilgi için iletişim: muaydin@istanbul.edu.tr / Cep tel: 0 537 660 30 16

Mardin tarihi sempozyumu

Avrupa Komisyonu ve Mardin Valiliği işbirliğiyle, 'Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Projesi' çerçevesinde, 26-28 Mayıs günleri, "I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu" yapılıyor.

Büyük Mardin Oteli'nde düzenlenecek olan sempozyumda ele alınacak konu başlıkları şöyle:

İlkçağda Mardin ve Çevresi, Ortaçağda Mardin ve Çevresi, Osmanlı Döneminde Mardin ve Çevresi, Cumhuriyet Döneminde Mardin ve Çevresi, Mardin Kültür-Bilim ve Eğitim Tarihi, Mardin İktisat Tarihi, Mardin'de Yaşayan Dini Topluluklar (Süryaniler, Ermeniler, Yezidiler Şemsiler, Yahudiler), Mardin Şehir Dokusu ve Mimari Yapı, Mardin'in Önemli Simaları, Tarih ve İnanç Turizmi Açısından Mardin.

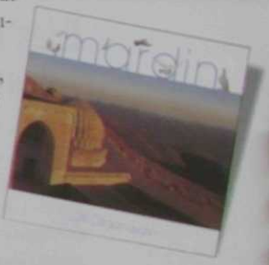
Sempozyuma bildiri sunmak için, şu ana kadar 255 başvuru yapılmış; Türkiye dışından ABD, İngiltere, İtalya, İspanya, Ukrayna, Ürdün, İsrail, Tataristan, Azerbaycan, Lübnan ve Romanya'dan bilim insanlarının da aralarında bulunduğu yerli-yabancı 87 ismin bildirileri kabul edilmiş.

Meraklısı için: Şu sıralarda, Mardin'e ve Mardin tarihine ilişkin iki yapıt da okurlarıyla buluştu. Bunlardan biri, Yapı Kredi Yayınları arasında çıkan çok yazarlı "Taşın Belleği: Mardin" adlı yapıt, 21 makale içeriyor.

Kitapta, İslâm dönemi Mardin'ini Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, Ortaçağ Mardin'ini Prof. Dr. Işın Demirkent anlatırken, Mardin'in güncel ekonomik yapısını da Prof. Dr. Kenan Mortan ve Osman Saffet Arolat gibi imzalar tanıtıyorlar.

İkinci kitap ise, yıllar yılı mardin'i fotoğraflamış Lütfi Özgünaydın'ın karelerinden oluşan 'Mardin' adlı yapıt (FotoğrafEvi Yayınları).

Bilgi için iletişim: http://www.mardin.gov.tr

Osmanlı Bankası etkinlikleri

Osmanlı Bankası Müzesi, 10 Mayıs'ta saat 18.30'da Prof. Dr. Uğur Tanyeli'nin *[altta]* sunumuyla, müze bünyesinde, "18. Yüzyıl'da İstanbul: Başkalaşım Eşiğindeki Kent" isimli bir konferans düzenleyecek. Filiz Yenişehirlioğlu'nun "İstanbul'da 15. Yüzyıl'dan Beri Devam Eden Bir Üretim: Eyüp Çömlekçiliği" isimli söyleşisi ise, 24 Mayıs'ta saat 18.30'da izlenebilir.

Müze'de ayrıca 4 Mayıs'ta 'Kayıp Maya Kentleri' *[üstte]*, 11 Mayıs'ta 'Tarifa Trafiği', 18 Mayıs'ta 'Venezuela Bolivya Halkları ve 4. Dünya Savaşı', 25 Mayıs'ta ise, 'Yeni Bir Yurt Edinmek' *[altta]* isimli belgeseller izlenebilecek.

Her Perşembe saat 19. 00'da gerçekleştirilen belgesel gösterimlerinin sonunda ise, uzman konuşmacıların katıldığı söyleşiler yer alıyor. Ayrıntılı bilgi için, *www.obmuze.com* adresi ziyaret edilebilir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Efes'te kazı çalışmaları

İzmir'in Selçuk ilçesinde yer alan Efes Antik Kenti'nde 110 yıldır kazı çalışmalarını sürdüren Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün 2006 yılı çalışmaları başladı.

Bu yıl, Ödemiş ve Kuşadası arasındaki bölgede kültür varlıklarının yerleri belirlenecek ve detaylı olarak belgelenecek.

Efes Kazı Heyeti Başkanı Prof. Dr. Friedrich Krinzinger *[solda]*, kazı çalışmaları hakkında konuşurken, "Efes çevresi kültür envanteri ve yüzey araştırması yapılacağını" vurguladı. Ayrıca Selçuk Belediyesi'nin desteğiyle 20 ayrı yerde arazi faaliyetlerinin gerçekleştirileceğini de sözlerine ekledi.

'150. Yılında' Dolmabahçe

TBMM Millî Saraylar Daire Başkanlığı "150. Yılında Dolmabahçe Sarayı" adıyla, yerli ve yabancı akademisyen, uzman, ve araştırmacıların katılımına açık uluslararası bir sempozyum düzenleyecek.

Sempozyum, Dolmabahçe Sarayı'nın 1856'daki açılışından günümüze kadar geçen 150 yılda, saray yapısı ile saraydaki sosyal ve siyasî ortamı, gelenek ve kuralları çok yönlü ele almayı, farklı disiplinlerde sarayla ilgili gerçekleştirilen yeni çalışmaları değerlendirerek, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet yıllarında sarayın kimliği, konumunu ve taşıdığı önemi yeniden yorumlamayı amaçlıyor.

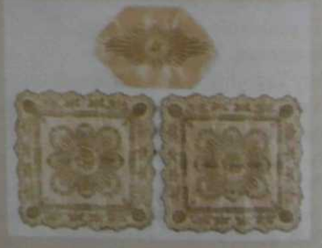
Sempozyum oturumları, 23 - 25 Kasım 2006 tarihinde Dolmabahçe Sarayı Medhal Salonu'nda yapılacak. Sempozyumla ile ilgili ayrıntılı bilgi; (0 212) 236 54 85 ve (0 212) 236 90 00 / 1128 nolu telefonlardan alınabilir.

Esma Sultan'da müzayede

Alif Art Antikacılık A.Ş., 25 Mayıs 2006 Perşembe akşamı, Ortaköy Esma Sultan Yalısı'nda Osmanlı ve karma sanat eserlerinden oluşan bir 'Gece Müzayedesi' düzenleyecek.

19.30'da başlayacak olan müzayedenin 250 eserden oluşan koleksiyonunda, Kazasker Mustafa İzzet'in (1801-1876) Edirnekâri levhasının yanı sıra, Osmanlı camaltı sanatının ilginç örneklerinden 15 camaltı levhası *[sağ üstte]* ile Nâile Sultan'a ait bir yatak takımı da yer alıyor *[sağda]*.

Zeugma müzesi ödüle aday

Zeugma Antik Kenti'nden çıkarılan mozaiklerin sergilendiği Gaziantep Zeugma Mozaik ve Arkeoloji Müzesi, Avrupa Müze Formu tarafından düzenlenen, "Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü" EMYA'yı almak için aday oldu. Yarışmaya katılım için müzedeki eserler internet ortamına taşınarak, *www.gaziantepmuzesi. gov.tr* adresinden sanal teşhire açıldı.

Gaziantep Müze Müdür Vekili Mehmet Önal, bir başkandan ve Avrupa ülkelerinden seçilmiş 15 üyeden oluşan jüri tarafından belirlenen 2007 yılının müzesi ödülünü alabilmek için, başvurunun kendileri adına Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca, EMYA'nın İngiltere'nin Bristol kentindeki merkezine yapıldığını belirtti.

Müzeler 20 Mayıs gecesi ücretsiz

Fransa Kültür ve İletişim Bakanı Renaud Donnedieu de Vabres, Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç'un şahsında, Türkiye'yi 'müzeler gecesi' etkinliğine katılmaya davet etti.

Koç da bu çağrıya olumlu yanıt verdi. Bu durumda, 20 Mayıs tarihinde, gece saat 01.00'e kadar, müzeler ücretsiz olarak ziyaret edilebilecek.

1982 yılından bu yana, 18-24 Mayıs tarihleri arasında 'müzeler haftası' düzenleyen Türkiye, AB ülkelerindeki 'müzeler gecesi' uygulamasına da böylece dahil olacak.

Bu uygulamaya tâbi müzeler ise şunlar: Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi *[solda]*, Antalya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Ayasofya Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi, Türk-İslâm Eserleri Müzesi, İzmir Arkeoloji Müzesi, Efes Müzesi, Konya Mevlâna Müzesi ve Muğla Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi...

KISA...KISA

Artium koleksiyonu
Artium Sanatevi'nin 7 Mayıs Pazar günü, Mövenpick Otel'de yapılacak 56. müzayedesinde, Osmanlı ve Cumhuriyet döneminin 150'ye yakın ressamının 300 kadar tablosu sanatseverlerle buluşacak. Eserler 27 Nisan - 6 Mayıs tarihlerinde, 11.00-19. 00 saatleri arasında Artium Sanatevi'nde sergilenecek.

İstanbul'un Fethi
Fatih Belediyesi, 28-29 Mayıs'ta, saat 10'da başlayacak "İstanbul'un Fethi, Fatih ve Dönemi" konulu bir sempozyum düzenliyor. Sempozyum birinci gün Aya İrini Müzesi'nde, ikinci gün ise, Topkapı Sarayı Konferans Salonu'nda izlenebilir. İletişim: (212) 523 62 48 -

İzmir'de sanat tarihi
Ebruli Tur'un, İzmir İletişim Kitabevi, Alsancak Salonu'nda düzenlenecek olduğu 'Sanat Tarihi ve Arkeoloji Seminerleri' şöyle: Prof. Dr. Mümtaz Sağlam'ın yönetiminde

yapılacak 'Türk Resim Sanatı' seminerinin ilki 2 Mayıs'ta; ikincisi ise, 16 Mayıs'ta yapılacak. 'Türk Heykel Sanatı'nın anlatılacağı seminer ise, Öğr. Görv. Uğursal Şark yönetiminde, 30 Mayıs'ta.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Olkan Özyurt
olkanozyurt@hotmail.com

BELGESELLER

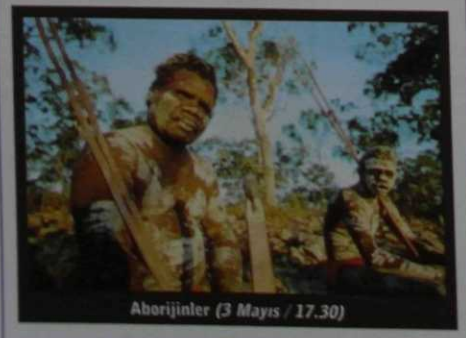
THE HISTORY CHANNEL

1 Mayıs: 21.00 Antik Kehanetler
2 Mayıs: 22.30 Olimpos Dağı'nın Güçlü Tanrıları
3 Mayıs: 17.30 Aborjinler
4 Mayıs: 22.00 Yüzyıl: Amerikan Tarihi

Jerry Lewis *(8 Mayıs / 15.30)*

5 Mayıs: 24.00 Görkemli Viyana Otelleri
6 Mayıs: 20.00 FBI: En Çok Aranan 10 Kişi
7 Mayıs: 19.00 Büyük Çin Duvarı
8 Mayıs: 15.30 Jerry Lewis: Kahkahalar Kralı
9 Mayıs: 20.00 Reenkarnasyon
10 Mayıs: 22.00 Hitler'in Havacılık Fiyaskoları
11 Mayıs: 23.00 Nükleer Denizaltılar
12 Mayıs: 24.00 Güney Fransa İstilası
13 Mayıs: 19.00 Eski Rus İstihbaratı
14 Mayıs: 21.00 Akhenaten: Mısır'ın Lanetli Kralı
15 Mayıs: 18.00 Gotik Katedraller
16 Mayıs: 19.00 Japon Sularındaki Gizemli Piramitler
17 Mayıs: 17.30 Graf Spee'nin Batışı
18 Mayıs: 19.00 Mao'nun Savaşı
19 Mayıs: 20.00 20. Yüzyılın Büyük Casusları
20 Mayıs: 21.00 Floransa: Medici Şaheseri
21 Mayıs: 20.00 Cambridge Casusları
22 Mayıs: 17.00 Domuzlar Körfezi
23 Mayıs: 15.30 Grace Kelly
24 Mayıs: 21.00 Casanova
25 Mayıs: 22.00 Umut Elmasının Laneti
26 Mayıs: 24.00 İnsan Kurban Etmek
27 Mayıs: 23.30 Kayıp Şehir
28 Mayıs: 20.00 Dövme
29 Mayıs: 18.00 Neanderthal'lerin Kaderi
30 Mayıs: 19.00 Kral Ramses'in Gizli Hayatı
31 Mayıs: 21.00 Kirk Douglas

Kral Ramses'in Gizli Hayatı *(30 Mayıs / 19.00)*

Aborijinler *(3 Mayıs / 17.30)*

NATIONAL GEOGRAPHIC

İran *(26 Mayıs / 21.00)*

1 Mayıs: 20.00 Gizemli Mumya
2 Mayıs: 17.30 Dünya Gözlem Altında – Uzaylılarla İrtibat
3 Mayıs: 17.00 Güzel ve Çirkin
4 Mayıs: 14.00 Politika
5 Mayıs: 21.00 Biyonik Beden
6 Mayıs: 22.30 Afrika'da Bir Çingene
7 Mayıs: 21.00 Castro
8 Mayıs: 23.00 Aklın Değişimi
9 Mayıs: 23.30 Yaşama Uzanan Tırmanış
10 Mayıs: 24.00 Pistte Çarpışma
11 Mayıs: 22.00 Olay Yeri Bangkok
12 Mayıs: 21.00 Kültür Şoku
13 Mayıs: 24.00 Büyük Gün: İnsanlar ve Makineler
14 Mayıs: 22.30 DNA'nın Gizemi
15 Mayıs: 20.00 Hindistan İmparatorlukları
16 Mayıs: 15.30 Vizyon – Görmek İnanmaktır
17 Mayıs: 19.00 Şişmanlık Virüsü
18 Mayıs: 22.00 İlk Çin İmparatorluğu
19 Mayıs: 21.00 Gen Avcıları
20 Mayıs: 24.00 Küresel Isınma
21 Mayıs: 21.00 Büyük Hindistan Demiryolu
22 Mayıs: 17.30 Hitler'in Bilim Adamlarının İzinde
23 Mayıs: 20.00 Lawrence'ı Ararken
24 Mayıs: 19.30 11 Eylül'ün İç Yüzü
25 Mayıs: 24.00 İnterpol Araştırmaları – Göklerdeki Panik
26 Mayıs: 21.00 İran
27 Mayıs: 23.00 Kudüs: Duvarların Arasında
28 Mayıs: 22.30 Nepal Krallığı'nın Sırrı
29 Mayıs: 21.00 Tsunami'den Sonra Hayat
30 Mayıs: 19.00 Küçük Aşk Hikâyeleri
31 Mayıs: 14.30 Yağmacılar

Castro *(7 Mayıs / 21.00)*

FİLMLER

GoldMAX

ERNEST HEMINGWAY'LE GÜREŞMEK *'Wrestling Ernest Hemingway' 23 Mayıs / 20.15*
Yönetmen: Randa Haines
Oyuncular: Robert Duvall, Richard Harris, Shirley MacLaine, Sandra Bullock, Micole Mercurio, Marty Belafsky, Harold Bergman
Yapım Yılı: 1993 **Süresi:** 123 dakika
Richard Harris ve Robert Duvall gibi iki usta oyuncunun sürüklediği ve yaşlılık üzerine son derece etkili bir film... Frank emekli bir İrlandalı denizci, Walter ise, Kübalı emekli bir berberdir. İkisi hayatlarında bir boşluk hissetmektedirler ve bir gün parkta karşılaşırlar. Birlikte zaman geçirmeye ve arkadaş olmaya başlayan iki yaşlı, pek kişilikleri uyuşmadığı için genellikle kavga ederler.

HEMŞİRE *'Vera Drake' 25 Mayıs / 20.15*
Yönetmen: Mike Leigh
Oyuncular: Imelda Staunton, Richard Graham, Eddie Marsan, Anna Keavenev, Alex Kelly, Daniel Mays, Philip Davis
Yapım Yılı: 2004 **Süresi:** 125 dakika
Geçen yıl önce İstanbul Film Festivali'nde gösterilen, sonra da vizyona giren Mike Leigh'nin Venedik'te 'Altın Aslan' alan filmi.

1950'ler İngiltere'sinde Vera Drake, bir taraftan kocası ve çocukları ile mütevazi bir hayat sürerken, diğer taraftan iyilik olacağını düşünerek kürtaj yapmaktadır. Fakat yaptığı iş yasal değildir. Bir kızın kürtaj sonrası hastanelik olmasıyla Vera Drake'in hayatı kararır. Mike Leigh'ın filmi dönemin İngiltere'sine sert eleştiriler getirdiği için, gösterildiği yıl İngiltere'de ahlakî tartışmalara da neden olmuştu.

SinemaTURK

ABUZER KADAYIF *2 Mayıs 22.30*
Yönetmen: Tunç Başaran
Oyuncular: **Metin Akpınar, Sibel Turnagöl,** Talat Bulut, Özlem Savaş, Sibel Gökçe, Savaş Dinçel, Cenk Koray
Yapım Yılı: 2000
Akademisyen Ersin Bey, tinercileri toplumun kanayan yarası olarak görür ve 'Allah Vergisi' sesi sayesinde, türkücü Abuzer Kadayıf olarak ortaya çıkar. Türkiye'deki toplumsal yapının çarpıklığı sayesinde de kısa zamanda ünlü olur. Fakat çift kimlikli yaşamak, sandığından da zordur...

MovieMAX

KÖY *'The Village' 14 Mayıs / 20.30*
Yönetmen: M. Night Shyamalan
Oyuncular: Bryce Dallas Howard , Joaquin Phoenix , Adrien Brody , William Hurt , Sigourney Weaver, Brendan Gleeson, Cherry Jones , Celia Weston
Yapım Yılı: 2004 **Süresi:** 108 dakika
19. Yüzyıl sonlarında geçen filmde, köy halkının çevreyle pek de ilişkileri yoktur. Köyün dışındaki ormanda ise 'hakkında konuşmadıkları' yaratıkların bulunduğu dillendirilir. Ve bu nedenle kimse ormanın derinliklerinde dolaşma cesareti gösteremez.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Afgan kralının eşi 'Kraliçe Süreyya'

Bu fotoğraf, Atatürk'ün özel fotoğrafçılarından 'Foto Cemal'in (Cemal Işıksel), 1965 yılında hazırlayıp 1969'da, Ankara'da Türk Tarih Kurumu Basımevi'nde bastırdığı 'Atatürk / Gazi Mustafa Kemal' adlı albümde yer alan fotoğraflar arasındadır.

Tarih, 21 Mayıs 1928; dönemin 'Başvekil'i İsmet (İnönü) Paşa'nın Afgan kralı Amanullah Han şerefine verdiği ziyafete 'Reisicumhur Hazretleri' de katılırlar... Mustafa Kemal, ziyafet için salona geldiğinde, birlikte fotoğraf çektirilir: Genç Cumhuriyet'in başı, soluna, Afganistan kralı Amanullah Han'ı, sağına da, Kraliçe Süreyya'yı alır. İsmet Paşa, Amanullah Han'ın bir adım gerisinde, Meclis'in başkanı Kâzım (Özalp) Paşa'nın hizasında yer almayı yeğlerken; 'hanımlar' ön sıradadırlar: İsmet Paşa'nın sol önünde Kâzım Paşa'nın eşi, onun yanında da, Amanullah Han'ın kızkardeşi vardır...

Bu fotoğrafın 'anahtarı' aslında, 'Kraliçe'dir: Amanullah Han, Osmanlı döneminde Türkiye'de yetişmiş olan Mahmud Tarzi'nin kızıyla evli idi ve Türkler, Kurtuluş Savaşı verirken, Ankara Hükümeti'ni ilk tanıyan devletlerin başında, Afganistan geliyordu. Kemalist fikirler, Afgan ordusunu eğiten Türk subayları aracılığıyla, Afgan yönetici kadroları arasında yayılıyordu. Amanullah Han da, hem eşi ve kayınpederi hem de Mustafa Kemal Türkiye'sine hayranlığı nedeniyle, toplumun yükseliş ve ilerlemesinin kadınların eğitimiyle gerçekleşebileceğine inanıyordu...

http://groups.google.com/group/merakediyorum